

Zpráva o rovnosti žen a mužů v roce 2010 v České republice

Úřad vlády ČR 2011

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
1. Úvod	7
2. Mezinárodní a evropská dimenze prosazování rovných příležitostí žen a mužů	8
2.1. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen a Výbor pro odstranění diskriminace žen	8
2.2. UN Women	9
2.3. Komise OSN pro postavení žen	10
2.4. Rada Evropy	11
2.4.1. Řídící Výbor Rady Evropy pro rovnost žen a mužů	11
2.4.2. Konference ministrů	11
2.4.3. Ad hoc Výbor pro prevenci a boj s násilím na ženách a domácím násilím	12
2.5. Evropská Unie	12
2.5.1. Směrnice týkající se rovného zacházení s muži a ženami	12
2.5.2. Strategie pro rovnost žen a mužů 2010 – 2015	13
2.5.3. Závěry Rady Evropské unie	14
2.5.4. Evropské expertní sítě a poradní orgány	14
2.5.5. Evropský institut pro rovnost žen a mužů	15
2.5.6. Judikatura Soudního dvora Evropské Unie	16
2.5.6.1. Podmínky ukončení platnosti pracovní smlouvy	16
2.5.6.2. Převedení na jinou práci v důsledku těhotenství	17
2.5.6.3. K pojmu „těhotná zaměstnankyně“	17
3. Institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů v České republice	19
3.1. Prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže jako politika vlády	19
3.1.1. Vláda a její Programové prohlášení	19
3.1.2. Ministr pro lidská práva a národnostní menšiny, zmocněnec vlády pro lidská práva a národnostní menšiny	19
3.1.3. Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů	20
3.1.3.1. Výbor pro institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů	22
3.1.3.2. Výbor pro prevenci domácího násilí	22
3.1.3.3. Výbor pro sladování pracovního, soukromého a rodinného života	23
3.1.3.4. Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice	23
3.1.4. Oddělení rovnosti žen a mužů	24
3.1.4.1. Sekretariát Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů	24
3.1.4.2. Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže v roce 2010	25
3.1.4.3. Materiály předkládané vládě	25
3.1.4.4. Obhajoba Čtvrté a páté periodické zprávy České republiky o naplňování Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen	26
3.1.4.5. Činnost v rámci EU	26
3.1.4.6. Posuzování materiálů předkládaných na jednání vlády	27
3.1.4.7. Spolupráce s jednotlivými odbornými pracovišti Sekce pro lidská práva, ministerstvy a koordinace činnosti gender focal points	27
3.1.4.8. Semináře a setkání	28
3.2. Parlament ČR a rovné příležitosti žen a mužů	29
3.3. Kraje a obce	29
3.3.1. Účast samosprávy na činnosti Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů	29
3.3.2. Evropská charta za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích	29
3.3.3. Soutěž Úřad Půl na půl	30

3.4.	Veřejný ochránce práv	30
3.4.1.	Činnost Veřejného ochránce práv jakožto subjektu v oblasti rovného zacházení s ženami a muži	31
3.5.	Soudní ochrana před diskriminací z důvodu pohlaví	31
3.5.1.	Právní řád	32
3.5.2.	Vymahatelnost práva	32
3.5.3.	Některé soudní spory v roce 2010	32
3.5.3.1.	M.Č vs. Pražská teplárenská	32
3.5.3.2.	Azylové právo	33
3.5.3.3.	Nároky poškozené osoby v případě diskriminace na pracovišti	33
3.5.3.4.	Zásah zaměstnavatele do práv zaměstnance a diskriminace	34
4.	Rovné příležitosti žen a mužů v mocenských a rozhodovacích pozicích	34
4.1.	Politika	34
4.1.1.	Volené orgány	34
4.1.1.1.	Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR	35
4.1.1.2.	Senát Parlamentu ČR	36
4.1.1.3.	Zastupitelstva měst a obcí	36
4.1.2.	Politické strany – členství, vedení a kandidátní listiny	36
4.2.	Státní správa	37
4.3.	Obchodní společnosti	38
4.4.	Soudnictví	39
4.4.1.	Soudy	39
4.4.2.	Státní zastupitelství	40
5.	Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a v podnikání	40
5.1.	Nízká zaměstnanost žen	40
5.2.	Gender pay gap	41
5.3.	Důchody	42
5.4.	Rekvalifikace	43
5.5.	Ekonomické dopady rozvodu	43
6.	Sladění pracovního, soukromého a rodinného života	44
6.1.	Analýza Českého statistického úřadu	44
6.2.	Flexibilní formy práce	45
6.3.	Služby péče o děti	47
6.3.1.	Časová konta pro rodiče dětí v předškolním věku pobírající rodičovský příspěvek	47
6.3.2.	Předškolní vzdělávání	47
6.3.3.	Muži a péče	47
7.	Výchova, vzdělávání a volný čas a rovné příležitosti žen a mužů	48
7.1.	Školský systém, horizontální a vertikální segregace žen a mužů	48
7.2.	Genderová ročenka školství	48
7.3.	Národní ústav odborného vzdělávání	49
7.4.	Česká školní inspekce	50
7.5.	Rovnost žen a mužů ve vědě	50
7.6.	Rekvalifikace a vzdělávání dospělých	52
7.7.	Trávení volného času	53
7.7.1.	Rozdílné vstupné pro ženy a muže na kulturní a sportovní události	53
7.7.2.	Rozdílné odměny pro ženy a muže na sportovních soutěžích	53
8.	Důstojnost a integrita žen	53
8.1.	Násilí založené na pohlaví	53
8.1.1.	Domácí násilí	55

8.1.1.1.	Statistické údaje.....	55
8.1.1.2.	Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014.....	56
8.1.1.3.	Činnost Ministerstva vnitra v souvislosti s prevencí domácího násilí.....	56
8.1.1.4.	Činnost Ministerstva zdravotnictví v souvislosti s prevencí domácího násilí.....	57
8.1.1.5.	Činnost Ministerstva práce a sociálních věcí v souvislosti s prevencí domácího násilí.....	58
8.1.2.	Obchodování s lidmi.....	58
8.1.3.	Znásilnění.....	60
8.1.4.	Škodlivé tradiční praktiky.....	61
8.2.	Zdraví, reprodukční zdraví a porodní péče.....	61
8.2.1.	Obecná zdravotní péče.....	61
8.2.2.	Nezákonné sterilizace.....	62
8.2.3.	Péče v souvislosti s porodem.....	63
9.	Rovné příležitosti žen a mužů ve vnějších vztazích.....	63
9.1.	Transformační a rozvojová spolupráce.....	64
9.2.	Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1325 (2000) o ženách, míru a bezpečnosti.....	64
9.3.	Účast žen v zahraničních operacích a pozorovatelských misích.....	65
10.	Další aktuální témata.....	66
10.1.	Rovnost žen a mužů a ochrana životního prostředí.....	66
10.2.	Dopravní obslužnost a rovnost žen a mužů.....	67
11.	Horizontální témata.....	67
11.1.	Muži a rovné příležitosti žen a mužů.....	68
11.1.1.	Teoretické ukotvení.....	68
11.1.2.	Muži a výchova dětí po rozvodu rodičů v rámci diskusí o tzv. střídavé péči.....	68
11.1.3.	Aktivní podpora otcovství, Táto jak na to.....	69
11.1.4.	Mužské organizace a rovné příležitosti žen a mužů.....	69
11.2.	Potírání genderových stereotypů.....	69
11.2.1.	Média a rovné příležitosti žen a mužů.....	69
11.2.2.	Reklama.....	70
11.3.	Role nestátních subjektů, sociálních partnerů, akademické obce a občanské společnosti v prosazování rovných příležitostí žen a mužů.....	71
11.3.1.	Nestátní neziskové organizace.....	71
11.3.1.1.	Spolupráce státní správy s nestátními neziskovými organizacemi.....	71
11.3.1.2.	Činnost nestátních neziskových organizací ve vztahu k prosazování rovnosti žen a mužů.....	72
11.3.2.	Sociální partneři.....	73
11.3.2.1.	Českomoravská konfederace odborových svazů.....	73
11.3.2.2.	Svaz průmyslu a dopravy.....	74
11.3.3.	Akademická obec.....	74
11.3.4.	Výzkumy veřejného mínění a sociologické výzkumy.....	74
11.3.4.1.	Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy.....	75
11.3.4.2.	Rodinná politika.....	75
11.3.4.3.	Role žen a mužů.....	75
11.3.4.4.	Platová diskriminace.....	75
11.3.4.5.	Podoby otcovství v ČR.....	75
11.3.4.6.	Manželství a rodičovství.....	76
11.3.4.7.	Eurobarometr – Rovnost žen a mužů v EU.....	76
11.3.4.8.	Zaostřeno na ženy a muže a Ženy a muži v datech.....	77

12. Závěr	77
Seznam použitých zdrojů	78
Literatura	78
Soudní rozhodnutí	83
Právní předpisy	84

Seznam použitých zkratk

AV ČR – Akademie věd České republiky
CAHVIO – Výbor pro prevenci a boj s násilím na ženách a domácím násilím
CDEG – Řídící výbor Rady Evropy pro rovnost žen a mužů
CEDAW – Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen)
ČMKOS – Českomoravské konfederace odborových svazů
ČR – Česká republika
ČSSD – České strana sociálně demokratická
ČSSR – Československá socialistická republika
ČSÚ – Český statistický úřad
EIGE – Evropský institut pro rovnost žen a mužů
EPLO – European Peacebuilding Liaison Office
EPSCO – Rada EU pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele
ESF – OP LZZ – Evropský sociální fond – operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
EU – Evropská unie
GMMP – Projekt globálního monitoringu médií
KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy
LOM – Liga otevřených mužů, o.s.
MO – Ministerstvo obrany
MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠP – Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV – Ministerstvo vnitra
MZ – Ministerstvo zdravotnictví
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
NAP DN – Národní akční plán prevence domácího násilí
ODS – Občanská demokratická strana
OLPTP – Odbor lidských práv a transformační politiky MZV
OSN – Organizace spojených národů
PČR – Parlament České republiky
SDEU – Soudní dvůr Evropské unie
UN – United Nations
VUT – Vysoké učené technické
VV – Věci veřejné
WHO – Světová zdravotnická organizace

1. Úvod

Rovnost žen a mužů je jednou z hodnot, která je v moderní demokratické společnosti ctěna a prosazována. Je základním lidským právem a rovněž jedním ze základních kulturních a politických statků spojujících evropské společnosti. Prosazování rovnosti žen a mužů má nejen lidskoprávní rozměr, ale také zásadní význam pro hospodářský růst, prosperitu a konkurenceschopnost. V českém prostředí je její prosazení a uznání spjata rovněž s nabytím národní nezávislosti v roce 1918.

Od roku 1998 je situace v České republice v oblasti rovnosti žen a mužů sledována prostřednictvím dokumentu Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže. Jeho aktualizovanými opatřeními jsou navrhovány, realizovány a vyhodnocovány jednotlivé kroky k plnění stanovených priorit.

Rovnost *de iure*, tedy rovnost ze zákona, je v České republice až na pár drobných výjimek realitou. Informace o tom, jak je to s rovností *de facto*, tedy s dosahováním rovných příležitostí v praxi, obsahuje níže předkládaný materiál.

Zpráva o rovnosti žen a mužů v České republice v roce 2010 (dále Zpráva) je vládě předkládána na základě usnesení vlády ČR ze dne 14. června 2010 č. 464, jako součást Souhrnné zprávy o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže v roce 2010.

Zpráva o rovnosti žen a mužů v České republice v roce 2010 se skládá z těchto hlavních kapitol:

- Mezinárodní a evropská dimenze prosazování rovných příležitostí žen a mužů
- Institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů v České republice
- Rovné příležitosti žen a mužů v mocenských a rozhodovacích pozicích
- Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a v podnikání
- Sladění rodinného, soukromého a pracovního života
- Výchova, vzdělávání a volný čas a rovné příležitosti žen a mužů
- Důstojnost a integrita žen
- Rovné příležitosti žen a mužů ve vnějších vztazích
- Další aktuální témata
- Horizontální témata

Zpráva obsahuje nejen aktivity veřejné správy v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů, ale celkové informace o událostech, významných krocích a aktivitách, které se na území České republiky, nebo v souvislosti s Českou republikou, v oblasti rovných příležitostí žen a mužů v roce 2010 udály.

Jednotlivé resorty informovaly o své činnosti prostřednictvím vyhodnocení plnění Aktualizovaných opatření standardní cestou. Obdržené informace byly do materiálu zpracovány.

Materiál tak zahrnuje nejen aktivity veřejné správy, ale i činnost vysokých škol, neziskových organizací, sociálních partnerů a dalších, včetně aktivit občanské společnosti jako takové.

Za tímto účelem oddělení rovnosti žen a mužů Úřadu vlády oslovilo klíčové hráče věnující se dotčené problematice v České republice, především prostřednictvím členství v Radě vlády

pro rovné příležitosti žen a mužů, ať již z akademické sféry, neziskových organizací nebo z řad sociálních partnerů. Další instituce, např. Veřejný ochránce práv, byly osloveny přímými dopisy.

Struktura Zprávy v obecné rovině vychází ze struktur zpráv minulých. Nově se jako samostatná kapitola objevuje problematika sladování soukromého, rodinného a pracovního života a je také zařazena kapitola pro další aktuální otázky, které nelze jednoduše podřadit pod žádnou z tradičních oblastí. V neposlední řadě byla zahrnuta nová kapitola „horizontální témata“, která se věnuje podílu mužů na prosazování rovnosti žen a mužů, nezbytnosti potírání stereotypů a také spolupráci s klíčovými hráči, jako nepostradatelným součástí efektivního prosazování rovných příležitostí žen a mužů.

2. Mezinárodní a evropská dimenze prosazování rovných příležitostí žen a mužů

V roce 2010 došlo k několika významným událostem ve vztahu k mezinárodní a evropské dimenzi prosazování rovných příležitostí žen a mužů. V rámci OSN došlo k založení orgánu na podporu práv žen a rovnosti žen a mužů s názvem UN Women.

Rok 2010 byl rokem 15. výročí přijetí Pekingské akční platformy, jejíž implementace byla tématem 54. zasedání Komise OSN pro postavení žen.

V říjnu 2010 byla projednána 4. a 5. periodická zpráva České republiky o plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen.

V rámci činnosti Evropské unie bylo klíčovou událostí uplynulého roku přijetí Strategie pro rovnost žen a mužů 2010 – 2015, základního koncepčního dokumentu EU v oblasti prosazování rovných příležitostí žen a mužů.

2.1. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen a Výbor pro odstranění diskriminace žen

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW)¹ je základní mezinárodní smlouvou v oblasti ochrany před diskriminací žen. Úmluva byla ČSSR podepsána v Kodani dne 17. července 1980 a ratifikována 18. března 1982. Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů jako vyhláška ministra zahraničních věcí Československé socialistické republiky č. 62/1987 Sb. Česká republika sukcedovala ke dni svého vzniku, tj. k 1. lednu 1993, do všech mezinárodních závazků České a Slovenské federativní republiky.

Z Úmluvy České republiky mimo jiné vyplývá povinnost předložit generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů každé čtyři roky k projednání Výborem pro odstranění diskriminace žen (dále jen „Výbor“) zprávu o legislativních, soudních, administrativních nebo jiných opatřeních, jež přijala za účelem implementace ustanovení úmluvy, a o pokroku, jenž byl v tomto směru dosažen. K těmto zprávám vydává po projednání Výbor tzv. Závěrečná doporučení.

Česká republika v roce 2009 předložila Výboru 4. a 5. periodickou zprávu o plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen za období od 1. ledna 2004 do 31. července 2008 a k jejímu znění obdržela počátkem roku 2010 doplňující otázky. Ty byly zodpovězeny a materiál (Vyjádření České republiky k Seznamu problémů a otázek k posouzení

¹ Blíže viz *Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen* [online] [cit. 2011-01-06] URL: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-diskriminace-zen.pdf>.

pravidelných zpráv předložených Výborem pro odstranění diskriminace žen 2010²) byl prostřednictvím Ministerstva zahraničí Výboru zaslán.

Projednání uvedené zprávy proběhlo na zasedání Výboru ve dnech 2. – 22. října 2010 v Ženevě za účasti zástupců Úřadu vlády – Sekce pro lidská práva, Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí, Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Výbor se kombinované 4. a 5. periodické zprávě České republiky o naplňování Úmluvy věnoval 14. října 2010. Výbor uvítal pozitivní kroky, které byly učiněny, především přijetí tzv. antidiskriminačního zákona, rozšíření působnosti Veřejného ochránce práv a opatření, která Česká republika přijímá při potírání násilí na ženách.

Připomínky Výboru po jednání shrnuté v tzv. Závěrečných doporučeních se soustředily např. na otázky viditelnosti Úmluvy, ochranu práv soudy, dočasná zvláštní opatření, stereotypy, násilí na ženách, účast žen na politickém a veřejném životě, zaměstnání, zdravotnictví či sociální vyloučení některých skupin žen.

Od členů Výboru mj. zaznělo, že současná nízká úroveň reprezentace žen ve vysokých exekutivních funkcích neodpovídá celkové úrovni rozvoje české společnosti ani postavení žen v jiných oblastech, např. v otázce vzdělanosti. Výbor opakovaně vyjádřil velké znepokojení nad současným přístupem vlády k řešení situace žen, které byly v minulosti sterilizovány v rozporu s právem. Výbor také připomněl svá dosavadní doporučení v této věci, která v některých ohledech nebyla naplněna, zejména v požadavku na odškodnění a přijetí nové právní úpravy sterilizací. Pozornost Výbor věnoval i tématu podmínek pro zřizování tzv. porodních domů.

Materiál, který bude vládě předložen v průběhu roku 2011, je nejenom souhrnnou zprávou o Závěrečných doporučeních Výboru, ale rovněž navrhuje možné postupy, díky kterým je možné v konkrétních podmínkách České republiky doporučení Výboru naplňovat. Závěrečná doporučení Výboru České republiky³, stejně jako ostatní relevantní dokumenty jsou dostupné na internetových stránkách vlády ČR.⁴

Výbor v Závěrečných doporučeních vyzývá Českou republiku, aby svou příští periodickou zprávu o plnění Úmluvy předložila v říjnu 2014. Rovněž Výbor požaduje, aby Česká republika předložila do dvou let, tedy do října 2012, Výboru písemnou informaci o krocích učiněných při realizaci doporučení týkajících se násilí na ženách a nezákonných sterilizací.

Kroky, které by bylo třeba realizovat s cílem naplňovat ustanovení Úmluvy a Závěrečných doporučení Výboru jsou zapracovány do Aktualizovaných opatření Priorit a postupů při prosazování rovných příležitostí žen a mužů v roce 2011.

2.2. UN Women

Nejvýznamnějším posílením institucionálního zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů na mezinárodní úrovni bylo založení orgánu OSN na podporu práv žen a rovnosti žen a mužů

² Blíže viz ÚŘAD VLÁDY, *Vyjádření České republiky k Seznamu problémů a otázek k posouzení pravidelných zpráv předložených Výborem pro odstranění diskriminace žen*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/ministri-pri-uradu-vlady/michael-kocab/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/dodatecne-dotazy-a-oodpovedi-CEDAW-final-MZV-verze-cerven-2010.doc>>.

³ Blíže viz CEDAW, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>.

⁴ Blíže viz ÚŘAD VLÁDY, *Obhajoba CEDAW 2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/priprava-obhajoby-cedaw-2010-70235/>>.

UN Women. K založení agentury UN Women došlo právě v roce 2010, kdy si svět připomněl 15. výročí přijetí Pekingské akční platformy a 30. výročí přijetí Úmluvy OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen.

O zřízení agentury bylo rozhodnuto 2. července 2010 na zasedání Valného shromáždění OSN. Hlavním úkolem agentury je plnění cílů OSN v oblasti rovnosti žen a mužů. UN Women navazuje na práci čtyř různých sekcí systému OSN – Oddělení pro podporu žen (DAW), Mezinárodního výzkumného a vzdělávacího institutu pro problematiku postavení žen (INSTRAW), Úřadu zvláštního poradce generálního tajemníka pro genderové otázky a povznesení žen (OSAGI) a Rozvojového fondu OSN pro ženy (UNIFEM). Ředitelkou UN Women byla jmenována expertka v oblasti rovnosti žen a mužů Michelle Bachelet, bývalá prezidentka Chile.

K cílům agentury patří:

- podporovat mezivládní orgány, jako např. Komisi OSN pro postavení žen, při formulaci jejich politik, globálních standardů a norem,
- napomáhat členským státům implementovat tyto standardy, poskytovat vhodnou technickou a finanční podporu těm zemím, které o ni požádají a vytvářet efektivní partnerství s občanskou společností,
- učinit systém OSN odpovědným za své vlastní závazky týkající se rovnosti žen a mužů, včetně pravidelného sledování pokroku v této oblasti.

2.3. Komise OSN pro postavení žen

Ve dnech 1. – 12. března 2010 proběhlo v New Yorku 54. zasedání Komise OSN pro postavení žen (Commission on the Status of Women). Tématem zasedání byla reflexe implementace Pekingské akční platformy, přičemž důraz byl kladen na sdílení zkušeností a výměnu dobré praxe v oblasti překonávání stávajících překážek při naplňování cílů Pekingské akční platformy⁵ a výsledků 23. mimořádného zasedání Valného shromáždění OSN⁶.

V rámci přípravy zasedání byl členským státům OSN rozeslán dotazník týkající se hlavních kroků, které jednotlivé země při naplňování Pekingské akční platformy a výsledků 23. mimořádného zasedání VS učinily, a přetrvávajícím výzvám, kterým je v této souvislosti nutné čelit. Ve své odpovědi Česká republika zdůraznila, že k hlavním překážkám efektivnímu prosazování rovných příležitostí žen a mužů patří mezi jinými přetrvávající předsudky a stereotypy o roli žen a mužů ve společnosti.⁷

⁵ Pekingská deklarace a Akční platforma byla přijata na Čtvrté celosvětové konferenci o ženách v Pekingu v roce 1995. Platforma definuje 12 klíčových oblastí zájmu a představuje cíle a opatření ke zlepšení postavení žen v těchto oblastech. Blíže viz *The United Nations Fourth World Conference on Women*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/platform.htm>>.

⁶ 23. mimořádné zasedání Valného shromáždění OSN se konalo v květnu 2000 a neslo název „Ženy 2000: genderová rovnost, rozvoj a mír pro 21. století“. Výsledkem zasedání bylo přijetí dokumentu s názvem „Další postup a iniciativy k implementaci Pekingské akční platformy“, který shrnoval kroky, které je nutné podniknout pro úspěšné naplňování cílů obsažených v Pekingské akční platformě. Blíže viz *Five-year Review of the implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action (Beijing + 5) held in the General Assembly, 5 – 9 June 2000* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/beijing+5.htm>>..

⁷ Blíže viz *Questionnaire to Governments on Implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action (1995) and the Outcomes of the Twenty-Third Special Session of the General Assembly (2000)* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://live.unece.org/fileadmin/DAM/Gender/documents/Beijing+15/Czech%20Republic.pdf>>.

Na plenárním jednání Českou republiku zastupoval Czeslaw Walek, náměstek ministra pro lidská práva, který ve svém projevu⁸ zdůraznil roli Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů při prosazování rovnosti žen a mužů v České republice a také připomněl, že aktivní podpora rovnosti žen a mužů je jednou z priorit vlády ČR. Rovněž upozornil na snahu ministra pro lidská práva prosadit změnu volebních zákonů tak, aby na kandidátních listinách bylo povinně zastoupeno alespoň 30 % jak mužů, tak žen.

Výsledkem 54. zasedání Komise OSN pro postavení žen bylo přijetí Deklarace při příležitosti 15. výročí od Čtvrté celosvětové konference o ženách⁹ a dalších sedmi rezolucí¹⁰ v oblastech jako jsou například ekonomická participace žen v kontextu globální finanční a ekonomické krize či třicátého výročí přijetí Úmluvy pro odstranění všech forem diskriminace žen.

2.4. Rada Evropy

2.4.1. Řídící Výbor Rady Evropy pro rovnost žen a mužů

Hlavním pracovním orgánem Rady Evropy pro otázky rovnosti žen a mužů je Řídící výbor Rady Evropy pro rovnost žen a mužů (CDEG), který je mezivládním orgánem pro podporu a realizaci opatření Rady Evropy v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů. Řídící výbor spadá přímo pod působnost Výboru ministrů (jako vrcholného politického orgánu), od kterého přijímá instrukce k vypracování zpráv ke konkrétním tématům a souvisejících návrhů.

V roce 2010 Řídící výbor zasedal dvakrát – ve dnech 23. května a 8. – 10. prosince. Na základě těchto jednání byla mimo jiné navržena spolupráce CDEG s Řídícím výborem Rady Evropy pro média a nové komunikační služby (CDMC) při potírání genderových stereotypů. CDEG by měl spolu s tímto výborem připravit příručku pro média o možnostech potírání těchto stereotypů. Bylo rovněž vybráno místo konání další ministerské konference zaměřené na rovnost žen a mužů, kterým by mělo být Nizozemí. Výbor se věnoval i monitoringu implementace Doporučení Rady Evropy Rec(2003)3 o vyvážené účasti žen a mužů v politickém a veřejném rozhodování.

2.4.2. Konference ministrů

Rada Evropy věnuje rovnosti žen a mužů tradičně zvýšenou pozornost. Ve dnech 24. – 25. května se v ázerbájdžánském Baku uskutečnila 7. konference ministrů členských zemí Rady Evropy zodpovědných za rovnost žen a mužů. Tématem konference bylo „Rovnost žen a mužů: překlenování propasti mezi de jure a de facto rovností“. Dílčími tématy byly role pozitivních opatření a gender mainstreaming při dosahování de facto rovnosti a role vzdělávání a médií při překonávání genderových stereotypů. Českou republiku na konferenci reprezentovala Andrea Baršová, ředitelka odboru lidských práv a rovnosti žen a mužů Sekce pro lidská práva. Na zasedání byla přijata Rezoluce „Překlenování propasti mezi de iure a de facto rovností“¹¹ a akční plán „Vyrovnání se s výzvou dosahování de iure a de facto rovnosti“¹². Rezoluce i akční plán zahrnují tyto oblasti:

⁸ Blíže viz *Statement by H.E. Mr. Czeslaw Walek, Head of the Czech Delegation, Deputy Minister for Human Rights of the Czech Republic at 54th session of the Commission on the Status of Women, High Level Plenary*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing15/general_discussion/Czech%20Republic.pdf>.

⁹ Blíže viz *Declaration on the occasion of the fifteenth anniversary of the Fourth World Conference on Women*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=E/CN.6/2010/L.1&Lang=E>>.

¹⁰ Blíže viz *Outcomes of the Global 15-year review process in the 54th session of the Commission on the Status of Women*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing15/outcomes.html>>.

¹¹ Blíže viz *Resolution „Bridging The Gap Between De Jure And De Facto Equality To Achieve Real Gender Equality“*. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

- Gender mainstreaming a pozitivní akce
- Standardy a mechanismy pro dosahování rovnosti žen a mužů
- Vyrovnaná účast žen v rozhodovacích procesech
- Role mužů při dosahování rovnosti žen a mužů
- Potírání genderových stereotypů
- Prevence násilí na ženách
- Potírání násilí na tzv. zranitelných skupinách žen

Ministerská konference v Baku o rovnosti žen a mužů dala podnět k dalšímu směřování činnosti Rady Evropy při dosahování rovnosti žen a mužů. Na konferenci byla nižší účast ministrů, případně náměstků, než se očekávalo. Na druhé straně je nutné uvést, že politické poselství akce posílila skutečnost, že se konala v muslimské zemi, kde se tradičně téma rovnosti žen a mužů hůře prosazuje.

2.4.3. Ad hoc Výbor pro prevenci a boj s násilím na ženách a domácím násilím

V rámci Rady Evropy ve své činnosti rovněž pokračoval ad hoc Výbor pro prevenci a boj s násilím na ženách a domácím násilím (CAHVIO), který byl zřízen v dubnu 2009 jako ad hoc platforma pro řešení násilí založeného na pohlaví. Výbor pokračoval v přípravě návrhu Úmluvy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (dále „Úmluva“). Na činnosti Výboru se za Českou republiku podíleli Michal Nešpor z odboru mezinárodního práva Ministerstva vnitra a Helena Lišuchová z odboru mezinárodních organizací a mezinárodní spolupráce Ministerstva spravedlnosti. Výbor ukončil své aktivity v lednu 2011.

Konečný návrh Úmluvy¹³ byl Výborem schválen v prosinci 2010 a v květnu 2011 by měl být předložen k podpisu členským zemím Rady Evropy. Přijetí Úmluvy by mělo vést k zintenzivnění boje s násilím páchaným na ženách a domácím násilím, tedy problémy, s nimiž se ve velké míře stále potýká většina evropských zemí.

2.5. Evropská Unie

Rok 2010 byl na půdě Evropské unie ve vztahu k rovnosti žen a mužů klíčový z hned několika důvodů. Především byla přijata Strategie pro rovnost žen a mužů 2010 – 2015, která je základním koncepčním dokumentem Evropské unie při prosazování rovnosti žen a mužů. Došlo rovněž k přijetí dvou směrnic týkajících se rodičovské dovolené a rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a osob, které k výkonu této činnosti přispívají.

2.5.1. Směrnice týkající se rovného zacházení s muži a ženami

V roce 2010 byly přijaty dvě směrnice (2010/18/EU a 2010/41/EU), které ruší předešlé směrnice a zároveň byl rozpracován návrh na změnu směrnice 92/85/EEC, který se zaměřuje na pracovní podmínky těhotných a kojících žen.

<[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7\(2010\)1_resolution_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7(2010)1_resolution_en.pdf)>.

¹² Blíže viz *Action Plan „Taking Up The Challenge Of The Achievement Of De Jure And De Facto Gender Equality“*. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7\(2010\)2_ActionPlan_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7(2010)2_ActionPlan_en.pdf)>.

¹³ Blíže viz COUNCIL OF EUROPE, *Draft Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<http://www.coe.int/t/DGHL/StandardSetting/Violence/CAHVIO%20_2011_%205_en.pdf>.

Směrnice Rady 2010/18/EU ze dne 8. března 2010 provádí rámcovou dohodu o rodičovské dovolené, která byla dosažena evropskými sociálními partnery v květnu roku 2009. Směrnice má být do národních právních řádů transponována nejpozději do 8. března 2012. Největší změnou je nově formulované právo rodičů na rodičovskou dovolenou v délce nejméně čtyř měsíců (namísto dosavadních tří), které by v zájmu podpory rovných příležitostí mužů a žen mělo být udělováno jako právo v zásadě nepřenosné (tedy pro ženy i muže). Pro podporu rovnoměrnějšího čerpání dovolené oběma rodiči bude nepřenosný alespoň jeden z těchto čtyř měsíců. Prováděcí pravidla ohledně tohoto nepřenosného období budou stanovena na vnitrostátní úrovni právními předpisy nebo kolektivními smlouvami s přihlédnutím ke stávajícím ustanovením v členských státech týkajícím se rodičovské dovolené.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/41/EU ze dne 7. července 2010 se týká uplatňování rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a osob, které k výkonu této činnosti přispívají. Směrnice má přispět k řešení nerovného postavení tzv. spolupracujících manželů (partnerů) osob samostatně výdělečně činných vykonávající stejné nebo pomocné úkoly. Těmto manželům (či partnerům) má být zajištěno, aby měli rovněž nárok na sociální ochranu, pokud tento nárok v členském státě mají osoby samostatně výdělečně činné. Směrnice dále stanoví, že členské státy mohou přijmout pozitivní opatření za účelem zajištění plné a skutečné rovnosti mezi muži a ženami v pracovním životě, například s cílem podporovat podnikatelské iniciativy žen. Termínem transpozice směrnice je 5. srpen 2012.

2.5.2. Strategie pro rovnost žen a mužů 2010 – 2015

Dne 21. září byla Evropskou komisí přijata Strategie pro rovnost žen a mužů 2010 – 2015 (Strategy for Equality between women and men for 2010 – 2015, dále též „Strategie 2010 – 2015“)¹⁴, dokument který navazuje na Plán pro dosažení rovnosti žen a mužů 2006 – 2010 (Roadmap for equality between women and men 2006 – 2010)¹⁵ a Evropský pakt pro rovnost žen a mužů (European pact for gender equality)¹⁶.

Strategie vymezuje šest prioritních oblastí:

- ekonomická nezávislost,
- rovnost v odměňování,
- rovnost v rozhodovacích pozicích,
- důstojnost, integrita a potírání násilí na základě pohlaví,
- podpora rovnosti žen a mužů ve vnějších záležitostech,
- horizontální otázky.

Strategie 2010 – 2015 zdůrazňuje, že nerovnost žen a mužů je porušením základních práv a zároveň plýtváním talentu poloviny populace. Strategie 2010 – 2015 rovněž podtrhuje ekonomické výhody, které dosahování rovnosti žen a mužů přináší a konstatuje, že k dosažení

¹⁴ Blíže viz EVROPSKÁ KOMISE, *Strategie pro rovnost žen a mužů 2010-2015*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0491:FIN:CS:PDF>>.

¹⁵ Blíže viz EVROPSKÁ KOMISE, *Plán pro dosažení rovnosti žen a mužů 2006 – 2010*. [online] [cit. 2011-01-06] URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0092:FIN:CS:PDF>>.

¹⁶ Blíže viz RADA EVROPSKÉ UNIE, *Závěry předsednictví - 23. a 24. března 2006*, Příloha 2 [online] [cit. 2011-01-06] URL:

<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/06/1&format=PDF&aged=1&language=CS&guiLanguage=en>>.

cílů obsažených v základní dlouhodobé strategii EU „Evropa 2020“ je nutné efektivněji využívat potenciálu žen.

2.5.3. Závěry Rady Evropské unie

Během španělského předsednictví Radě Evropské unie byly dne 8. března 2010 přijaty Závěry Rady k vymýcení násilí na ženách v Evropské unii. Dokument vybízí členské státy EU k přijímání a aktualizování vnitrostátních strategií pro boj s násilím na ženách a k výměně dobré praxe na evropské úrovni. Rada Evropské unie v těchto závěrech členské státy dále vyzývá k poskytování pomoci a ochrany obětem násilí na ženách a k ochraně dětí, které žijí v prostředí, v němž dochází k násilí na ženách. Rada EU rovněž vyzvala Komisi a členské státy k boji proti přetrvávajícím sexistickým stereotypům a sociální stigmatizaci, které násilí na ženách pomáhají legitimizovat.¹⁷

Dne 6. prosince 2010 byly v Bruselu v rámci belgického předsednictví přijaty Radou Evropské unie závěry ke snížení rozdílů v odměňování žen a mužů a k revizi implementace Pekingské akční platformy. Tyto závěry mimo jiné vyzývají členské země EU k podpoře platové transparentnosti, odstraňování vertikální a horizontální segregace trhu, přijímání pozitivních opatření k podpoře vyrovnaného zastoupení žen a mužů v rozhodovacích pozicích, k podpoře zařízení péče o děti a k boji s genderovými stereotypy ve vzdělávání, pracovním životě a médiích.¹⁸

Dne 17. prosince 2010 byly přijaty Závěry Rady Evropské unie k podpoře implementace Strategie pro rovnost žen a mužů 2010 – 2015. Rada Evropské unie v nich přivítala přijetí Strategie 2010 – 2015 a vyzvala členské státy k efektivní podpoře závazků plynoucích ze Strategie 2010 – 2015 v rámci svých národních politik.¹⁹

2.5.4. Evropské expertní síť a poradní orgány

Při Evropské komisi je zřízeno několik odborných sítí v různých oblastech problematiky rovných příležitostí žen a mužů, které plní především nezávislou poradní a expertní funkci. Evropská síť právních expertů v oblasti rovnosti žen a mužů (European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality) v roce 2010 vydala zprávu *The Gender Pay Gap in Europe from a Legal Perspective (including 33 country reports)*²⁰, která zkoumá národní opatření, iniciativy a právní nástroje zaměřené na boj s rozdíly v odměňování žen a mužů. Podle této zprávy tvoří tzv. gender pay gap v průměru v České republice 19,8 %, přičemž oblastí s nejvyššími rozdíly v odměňování je finanční sektor (37,8 %).

Dalšími expertními sítěmi Evropské komise jsou expertní síť v oblasti zaměstnání a rovnosti žen a mužů (The Network of experts on employment and gender equality issues) a expertní síť v oblasti rovnosti žen a mužů, sociální inkluze, zdraví a dlouhodobé péče (The Network of experts in gender equality, social inclusion, health and long-term care).²¹

V roce 2010 vydaly tyto expertní sítě čtyři publikace:

¹⁷ Blíže viz COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council Conclusions on the Eradication of Violence Against Women in the European Union*. 2010.

¹⁸ Blíže viz COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council Conclusions on strengthening the commitment and stepping up action to close the gender pay gap, and on the review of the implementation of the Beijing Platform for Action*. 2010.

¹⁹ Blíže viz COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council Conclusions on the Support of the implementation of the European Commission's Strategy for Equality between women and men 2010-2015*. 2010.

²⁰ Blíže viz EUROPEAN COMMISSION, *The Gender Pay Gap in Europe from a Legal Perspective (including 33 country reports)* (2010). [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6186&langId=en>>.

²¹ Blíže viz EUROPEAN COMMISSION, *Network of Experts*. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en>>.

- Násilí na ženách a role rovnosti žen a mužů, sociálního začleňování a zdravotnických strategií (Violence against women and the role of gender equality, social inclusion and health strategies),²²
- Flexibilní formy práce a rovnost žen a mužů – Srovnávací studie 30 evropských zemí (Flexible working time arrangements and gender equality – A comparative review of 30 European countries),²³
- Přístup ke zdravotní a dlouhodobé péči: rovnost pro ženy a muže? (Access to healthcare and long-term care: equal for women and men?),²⁴
- Ženy z národnostních menšin a romské ženy v Evropě – Téma pro rovnost žen a mužů? (Ethnic minority and Roma women in Europe – A case for gender equality?).²⁵

Činnost Evropské komise rovněž podporuje Poradní výbor pro rovné příležitosti žen a mužů (dále též „Poradní výbor“)²⁶, který na základě pověření Evropské komise zpracovává stanoviska k dílčím otázkám rovných příležitostí žen a mužů. V roce 2010 Poradní výbor zpracoval následující stanoviska:

- Stanovisko k flexibilním a částečným úvazkům a k genderovým dimenzím trhu práce²⁷
- Stanovisko ke strategii EU proti násilí na ženách a dívkách²⁸
- Stanovisko k budoucnosti politiky rovnosti žen a mužů po roce 2010²⁹
- Stanovisko k prolamování stereotypů v médiích³⁰

2.5.5. Evropský institut pro rovnost žen a mužů

Evropský institut pro rovnost žen a mužů (dále též „Institut“) byl založen nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 1922/2006 ze dne 20. prosince 2006. Od roku 2007 tak Institut plní roli evropské instituce zaměřené na sběr a analýzu dat, rozvoji metodologických nástrojů a výměnu osvědčených způsobů v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů. Institut

²² Blíže viz EUROPEAN COMMISSION, *Violence against women and the role of gender equality, social inclusion and health strategie*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=600&type=2&furtherPubs=yes>>.

²³ Blíže viz EUROPEAN COMMISSION, *Flexible working time arrangements and gender equality - A comparative review of 30 European countries*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=585&type=2&furtherPubs=yes>>.

²⁴ Blíže viz EUROPEAN COMMISSION, *Access to healthcare and long-term care: equal for women and men? Final Synthesis Report*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=558&type=2&furtherPubs=yes>>.

²⁵ Blíže viz EUROPEAN COMMISSION, *Ethnic minority and Roma women in Europe - A case for gender equality?* 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=492&type=2&furtherPubs=yes>>.

²⁶ Advisory Committee on Equal Opportunities for Women and Men.

²⁷ Blíže viz ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on flexible and part-time working arrangements and the gender dimension of the labour market*. 2010.

²⁸ Blíže viz ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on the EU strategy on violence against women and girls*. 2010.

²⁹ Blíže viz ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on the future of gender equality policy after 2010*. 2010.

³⁰ Blíže viz ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on "Breaking gender stereotypes in the media"*. 2010.

se organizačně skládá ze Správní rady (rozhodovací orgán), Expertního fóra (poradní orgán) a Úřadu ředitelky (výkonný orgán). Současnou ředitelkou institutu je Virginija Langbakk.

Při Institutu byly zřízeny dvě pracovní skupiny – pracovní skupina zaměřená na přípravu indexu rovnosti žen a mužů (EU Gender Equality Index) a pracovní skupina zaměřená na boj s násilím založeným na pohlaví.

V roce 2010 se Institut nadále soustředil na prolamování genderových stereotypů. Výsledkem této činnosti je iniciativa Women Inspiring Europe, která je zaměřena na zviditelňování žen, které ve svých oblastech dosáhly mimořádných úspěchů. V roce 2010 byl vydán kalendář na rok 2011, který zobrazuje dvanáct úspěšných evropských žen různých profesí. Institut rovněž pracuje na vytvoření Evropské sítě pro rovnost žen a mužů, která má sloužit k výměně informací a zefektivnění spolupráce mezi výzkumnými centry, vládními orgány, organizacemi a experty v oblasti rovnosti žen a mužů.

V rámci Institutu by měla vzniknout knihovna (EIGE's Ressource Centre), která má shromáždit veškeré informace týkající se rovnosti žen a mužů, nejen v angličtině, ale i v ostatních jazycích Evropské unie a to jak v knižní, tak v elektronické podobě. Cílem je především propojovat jednotlivé vědecké a univerzitní databáze.

Česká republika byla v roce 2010 ve Správní radě reprezentována Andreou Baršovou, ředitelkou odboru lidských práva a ochrany menšin a v Expertním fóru Pavlou Špondrovou, vedoucí oddělení rovnosti žen a mužů a alternátem Radanem Šafaříkem, pracovníkem oddělení rovnosti žen a mužů.

2.5.6. Judikatura Soudního dvora Evropské Unie

V roce 2010 vydal Soudní dvůr Evropské unie (dále též „SDEU“) několik důležitých rozsudků v oblasti rovného zacházení s muži a ženami.

2.5.6.1. Podmínky ukončení platnosti pracovní smlouvy

Ve vztahu ke Směrnici 76/207/EHS³¹ vydal SDEU 18. listopadu 2010 judikát, který se týkal podmínek ukončení platnosti pracovní smlouvy. Ve sporu mezi Ch. Kleist a jejím zaměstnavatelem Pensionsversicherungsanstalt (dále jen „důchodová pojišťovna“), byla vnesena otázka, zda musí být čl. 3 odst. 1 písm. c) směrnice 76/207/EHS vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava, která za účelem podpory přístupu mladších osob k zaměstnání umožňuje veřejnoprávnímu zaměstnavateli propouštět zaměstnance, kterým vznikl nárok na starobní důchod, přičemž tento nárok získávají ženy ve věku o pět let nižším, než je věk potřebný ke vzniku téhož nároku v případě mužů, představuje diskriminaci na základě pohlaví zakázanou touto směrnicí.

Ch. Kleist namítala, že rakouská právní úprava, která umožnila zaměstnavateli nařídít odchod do důchodu při dosažení věku, kdy mu vznikne nárok na starobní důchod, přičemž tento věk je stanoven odlišně pro ženy a muže (v tomto případě 60 let pro ženy a 65 let pro muže), představuje diskriminaci na základě pohlaví. Důchodová pojišťovna argumentovala tím, že tato právní úprava, vytváří nerovné zacházení nepřímo založené na pohlaví, které je odůvodněno s ohledem na cíl podpory zaměstnanosti mladších osob, a tudíž nepředstavuje neoprávněnou diskriminaci.

SDEU ve svém rozsudku konstatoval, že „čl. 3 odst. 1 písm. c) směrnice 76/207/EHS musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava, která za účelem podpory přístupu

³¹ Ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES ze dne 23. září 2002.

mladších osob k zaměstnání umožňuje zaměstnavateli propouštět zaměstnance, kterým vznikl nárok na starobní důchod, přičemž tento nárok získávají ženy ve věku o pět let nižším, než je věk potřebný k získání téhož nároku v případě mužů, představuje přímou diskriminaci na základě pohlaví zakázanou touto směrnicí.³² Možnost podávat výpovědi na základě dosažení věku starobního důchodu, kdy je tento věk stanoven rozdílně pro ženy a muže, je tedy v rozporu s právem Evropské unie.

2.5.6.2. Převedení na jinou práci v důsledku těhotenství

V rozsudku ze dne 1. července 2010 se SDEU zabýval výkladem čl. 5 odst. 2 a čl. 11 bodu 1 Směrnice 92/85/EHS.³³ V této věci žalobkyně S. M. Parviainen pracovala pro finskou leteckou společnost Finnair Oyj jakožto palubní průvodčí, přičemž od října 2005 vykonávala činnost vedoucí kabiny. V důsledku svého těhotenství byla žalobkyně převedena na pracovní místo u pozemního letištního personálu na administrativní činnost. Převedení bylo provedeno v souladu s výše uvedenou směrnicí, protože práce žalobkyně v původním řízení ji vystavuje fyzikálním činitelům, jako je ionizující a neionizující záření, které mohou vést k poškození plodu. Podstatou sporu byla skutečnost, že převedením na novou pozici ztratila žalobkyně nárok na některé z odměn, které pobírala při práci na své původní pracovní pozici. Žalobkyně namítala, že toto snížení odměn je diskriminačním chováním v rozporu se směrnicí 92/85/EHS.

SDEU v této věci judikoval, že „si těhotná zaměstnankyně dočasně převedená na jiné pracovní místo podle čl. 5 odst. 2 směrnice 92/85 zachovává po dobu tohoto převedení kromě nároku na základní mzdu vyplývající z její pracovní smlouvy nebo pracovního poměru také nárok na složky odměny nebo příplatky spojené s jejím pracovním postavením, jako jsou zejména příplatky spojené s vedoucí funkcí, počtem odpracovaných let a profesní kvalifikací.“³⁴ SDEU zároveň dodal, „že těhotná zaměstnankyně, která byla v souladu s čl. 5 odst. 2 této směrnice z důvodu těhotenství dočasně převedena na jiné pracovní místo, kde vykonává jiné pracovní úkoly, než jaké vykonávala před tímto převedením, nemá právo na odměnu, kterou průměrně pobírala před uvedeným převedením.“³⁵ Zatímco dle směrnice 92/85/EHS převedením na novou pracovní pozici tedy zaměstnankyně neztrácí právo na odměny a příplatky spojené s jejím pracovním postavením (např. příplatky spojené s vedoucí funkcí), automaticky však neukotvuje povinnost zaměstnavatele vyplácet zaměstnankyním převedeným na jinou pracovní pozici ty odměny a příplatky, které byly spojeny s pracovními podmínkami na původní pracovní pozici.

2.5.6.3. K pojmu „těhotná zaměstnankyně“

Dalším rozsudkem SDEU týkajícím se rovných příležitostí žen a mužů byl rozsudek ze dne 11. listopadu 2010 ve věci C-232/09. Rozsudek se vztahoval k interpretaci pojmu „těhotná zaměstnankyně“ dle již výše uvedené směrnice 92/85/EHS. Ve sporu proti sobě stály D. Danosa a lotyšská společnost LKB Līzings SIA (dále též LKB).

LKB rozhodnutím valné hromady odvolala paní Danosu z funkce členky statutárního orgánu této společnosti. D. Danosa tvrdila, že po svém jmenování řádně plnila své pracovní povinnosti, které jsou upraveny ve stanovách společnosti a jednacím řádu statutárního orgánu. Tvrdila také, že poněvadž za svou práci pobírala odměnu a čerpala dovolenou, je třeba mít

³² Blíže viz rozsudek SDEU ve věci Pensionsversicherungsanstalt v. Christiane Kleist ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. C-356/09, para 46.

³³ Ze dne 19. října 1992 o ochraně bezpečnosti a zdraví při práci těhotných zaměstnankyň a zaměstnankyň krátce po porodu nebo kojících zaměstnankyň.

³⁴ Blíže viz rozsudek SDEU ve věci Sanna Maria Parviainen v. Finnair Oyj ze dne 1. července 2010, sp. zn. C-471/08, para 60.

³⁵ Blíže viz ibid, para 73.

za to, že zde existoval pracovní poměr. Její odvolání bylo podle jejího tvrzení v rozporu lotyšským zákoníkem práce, který se týká zákazu dát výpověď těhotným zaměstnankyním, neboť v okamžiku výpovědi byla v jedenáctém týdnu těhotenství. Podle D. Danosa existuje rozpor mezi obchodním zákoníkem, který dovoluje valné hromadě kdykoli ukončit spolupráci se členy statutárního orgánu, zákoníkem práce, který těhotným ženám poskytuje určité záruky v sociální oblasti.

D. Danosa před tímto soudem tvrdila, že je třeba ji považovat za zaměstnankyni ve smyslu práva Unie bez ohledu na to, zda je za ni považována podle lotyšského práva. Společnost LKB se naproti tomu domnívá, že členové statutárního orgánu kapitálové společnosti neplní svěřené úkoly pod vedením jiné osoby, takže je nelze považovat za zaměstnance ve smyslu práva Unie. Právo Unie podle společnosti LKB výslovně rozlišuje mezi osobami, které své úkoly vykonávají pod vedením zaměstnavatele, a osobami, které vykonávají řídicí pravomoc a jsou především zástupci zaměstnavatele, a nikoli jeho podřízenými.

Podstatou sporu tedy bylo, zda může být členka statutárního orgánu společnosti, která vykonává činnost pro tuto společnost, považována za její zaměstnankyni ve smyslu směrnice 92/85/EHS. Na tuto otázku je dle SDEU nutné odpovědět vždy vzhledem ke konkrétnímu případu. Je nutno zkoumat podmínky, za nichž byl člen orgánu do funkce přijat, povahu funkce, která mu byla svěřena, rámec, v němž je tato funkce vykonávána, rozsah pravomoci dotyčného a kontrolu, jíž podléhá v rámci společnosti, jakož i okolnosti, za nichž může být odvolán.

SDEU se v tomto případě rovněž zabýval otázkou, zda musí být článek 10 směrnice 92/85/EHS vykládán v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje odvolat členku statutárního orgánu kapitálové společnosti bez omezení, a zejména bez ohledu na těhotenství dotyčné osoby.

V této souvislosti SDEU připomněl, že ochranu těhotným ženám neposkytuje pouze směrnice 92/85/EHS, ale i směrnice 76/207/EHS³⁶ a směrnice 86/613/EHS³⁷ (jedná-li se o osobu samostatně výdělečně činnou). SDEU dále konstatoval, že „bez ohledu na to, která směrnice se použije, je důležité zajistit dotyčné ochrany, kterou právo Unie přiznává těhotným ženám v případě, že právní vztah mezi ní a jinou osobou byl ukončen z důvodu jejího těhotenství.“³⁸

Dle SDEU tak právo EU musí být vykládáno tak, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje odvolání členky statutárního orgánu kapitálové společnosti bez omezení, pokud má dotyčná osoba postavení těhotné zaměstnankyně ve smyslu směrnice 92/85/EHS anebo pokud rozhodnutí o odvolání, které vůči ní bylo přijato, je založeno hlavně na jejím těhotenství.³⁹ Členky statutárních orgánů společností tedy nemohou být odvolány z důvodu svého těhotenství a zároveň nemohou být odvolány z jakéhokoli důvodu během svého těhotenství, pokud splňují výše uvedená kritéria postavení těhotné zaměstnankyně.

³⁶ Směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky.

³⁷ Směrnice Rady 86/613/EHS ze dne 11. prosince 1986 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné, včetně oblasti zemědělství, a o ochraně v mateřství.

³⁸ Blíže viz rozsudek SDEU ve věci Dita Danosa v. LKB Lizings SIA, ze dne 11. listopadu 2010, sp. zn. C-232/09, para 70.

³⁹ Blíže viz ibid, para 74.

3. Institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů v České republice

3.1. Prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže jako politika vlády

3.1.1. Vláda a její Programové prohlášení

Prosazování rovnosti žen a mužů je v souladu s Programovým prohlášením vlády České republiky ze dne 4. srpna 2010, kde je tato problematika obsažena především v části „Lidská práva“⁴⁰, ve které se uvádí, že „vláda považuje respekt k lidským právům za úhelný kámen, na kterém stojí společnost a demokratický pořádek země a který je základem pro svobodný život každého občana.“ Vláda ČR si za cíl rovněž stanoví posílení boje s kriminalitou, zejména s kriminalitou páchanou na dětech a ženách.

V části „Rodinná politika“⁴¹, si vláda ČR klade za cíl vytvořit podmínky k dalšímu rozvoji rodinné politiky a péče o děti a usiluje o zapojení obou rodičů do péče o děti. Programové prohlášení rovněž obsahuje závazek k podpoře rozvoje alternativ rodinné péče ve fázi preprimárního vzdělávání, rozvoje firemních školek, alternativních předškolních zařízení typu mateřských a rodinných center a institutu sousedského hlídání. Vláda se rovněž zavazuje k vytváření podmínek pro rychlejší návrat pečujících rodičů k výdělečné činnosti.

V rámci vnějších vztahů je prosazování rovných příležitostí žen a mužů součástí podpory lidských práv. Programové prohlášení vlády v tomto kontextu uvádí, že „vláda považuje podporu lidských práv a základních svobod za jedno z profilových témat zahraniční politiky ČR.“ Podpora lidských práv, základních svobod a právního státu je rovněž základním pilířem české rozvojové a transformační politiky.⁴²

3.1.2. Ministr pro lidská práva a národnostní menšiny, zmocněnec vlády pro lidská práva a národnostní menšiny

Post ministra (resp. ministryně) pro lidská práva byl při vládě ČR zřízen v období od 9. ledna 2007 do 29. března 2010, kdy předseda vlády Jan Fischer přijal demisi ministra Michaela Kocába.

Od března 2010 nebyla funkce ministra pro lidská práva obsazena. Za toto institucionální oslabení byla Česká republika kritizována Výborem OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen, který ve svých Závěrečných doporučeních vyzval Českou republiku ke zvážení obnovení postu ministra pro lidská práva a národnostní menšiny.⁴³

Michael Kocáb byl dne 19. dubna 2010 jmenován novým vládním zmocněncem pro lidská práva (nahradil dosavadního zmocněnce Jana Litomiského). Po sestavení vlády po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v květnu 2010 byl 15. září 2010 předsedou vlády z funkce zmocněnce odvolán.

Pozice zmocněnce vlády pro lidská práva zůstala neobsazena až do jmenování nové zmocněnkyně, Moniky Šimůnkové, dne 16. února 2011.

⁴⁰ Blíže viz ÚŘAD VLÁDY, *Programové prohlášení Vlády České republiky*, 4. srpna 2010. s. 23. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.

⁴¹ Blíže viz ibid, s. 7.

⁴² Blíže viz ibid, s. 12.

⁴³ Blíže viz UN CEDAW, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic*. Para. 16, 17. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>.

3.1.3. Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů

Rada vlády ČR pro rovné příležitosti žen a mužů (dále Rada) je stálým poradním orgánem vlády v oblasti rovných příležitostí pro ženy a muže. Rada byla zřízena usnesením vlády č. 1033 ze dne 10. října 2001. Fungování Rady technicky, organizačně i po odborné stránce zabezpečuje jako její sekretariát oddělení rovnosti žen a mužů Sekce pro lidská práva Úřadu vlády (viz níže, kapitola 3.1.4.).

V období od července 2010 nebyla pozice předsedy Rady vlády pro rovné příležitosti (stejně tak tomu bylo u Rady vlády pro lidská práva a Rady vlády pro národnostní menšiny) obsazena a nebylo tedy možné jednání Rady svolat a ani obměnit její členskou základnu v návaznosti na personální změny na jednotlivých rezortech v Radě zastoupených.

V roce 2010 při Radě fungovaly čtyři výbory, jejichž hlavní funkcí je předjednat znění pozdějších podnětů a doporučení Rady v užším kruhu expertů na danou problematiku:

- Výbor pro institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů,
- Výbor pro prevenci domácího násilí,
- Výbor pro sladění pracovního, soukromého a rodinného života,
- Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice.

V roce 2010 Rada vlády pro rovné příležitosti jednala na třech zasedáních – ve dnech 23. února, 19. března a 1. července. Jak již bylo uvedeno výše, z důvodu nejmenování nového předsedy či nové předsedkyně Rady ji nebylo v období od 13. července 2010 možné svolat a obměnit členskou základnu.

Na svých jednáních Rada přijala usnesení a doporučení k následujícím tématům:

23. února 2010:

- Genderová rovnost v grantových výzvách z Evropských strukturálních fondů,
- Genderová rovnost ve vědě a výzkumu na úrovni odborných a poradních orgánů vlády,
- K vyváženému zastoupení žen a mužů v poradních orgánech vlády,
- Přijetí Evropské charty za rovnost žen a mužů na úrovni měst a obcí,
- Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2010 – 2014,
- Návrh plánu práce na rok 2010.⁴⁴

19. března 2010:

- Financování zavedení standardů rovnosti žen a mužů do práce úřadů samosprávy,
- Návrh na udělení statusu stálých hostů pracovníkům ministerstev, jejichž pracovní náplň tvoří problematika rovnosti žen a mužů (Gender Focal Points),
- K potřebě řešit nerovné podmínky pro rodiče pobírající rodičovský příspěvek.⁴⁵

⁴⁴ Blíže viz RADA VLÁDY PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ, *Záznam ze zasedání Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů ze dne 23. února 2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/cinnost/Zaznam-ze-zasedani-Rady-230210-final.doc>.

1. července 2010:

- Pověření Výboru pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice, aby vyhodnotil dosavadní legislativní proces i s ohledem na analýzu voleb do Poslanecké sněmovny PČR a zpracoval novou strategii pro prosazování rovného zastoupení žen a mužů v zastupitelských sborech,
- Podpora rozhodnutí o zpracování dlouhodobější strategie rovnosti žen a mužů a vyjádření podpory zmocněnci v této činnosti,
- K zachování Sekce pro lidská práva v rámci Úřadu vlády ČR, včetně zachování lidskoprávních poradních orgánů s poměrným zastoupením státní správy, nevládních organizací a akademické obce,
- Vyjádření znepokojení nad faktem, že v nově navrhované vládě není zastoupena ani jedna žena,
- Vyjádření odhodlání se k problematice sexuálního obtěžování v oblasti vzdělávání dále zabývat.⁴⁶

Vládě byly v roce 2010 předloženy k informaci Výroční zpráva o činnosti Rady za rok 2009 a tři doporučení:

- a) vyjádření podpory městům, obcím a krajům k přijetí Evropské charty za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích,
- b) doporučení k potřebě řešit téma genderové rovnosti v oblasti výzkumu, vývoje a inovací v rámci činnosti Rady pro výzkum, vývoj a inovace a
- c) doporučení k přijetí Národního akčního plánu prevence domácího násilí (NAP DN).

NAP DN na léta 2010 – 2014 byl v říjnu 2010 předložen vládě, avšak na žádost předsedy vlády byl z jednání vlády stažen a dle připomínek předsedy vlády vrácen k dopracování. Přepřacovaný materiál byl vládě předložen a schválen jako Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014 v březnu 2011.⁴⁷

Doporučení Rady k vyjádření podpory městům, obcím a krajům České republiky k přijetí Evropské charty za rovnost žen a mužů bylo vládou vzato na vědomí usnesením vlády ČR ze dne 31. 5. 2010 č. 422. (blíže viz kapitoly 3.1.3.1. a 3.3.)

Doporučení Rady k potřebě řešit téma genderové rovnosti v oblasti výzkumu, vývoje a inovací v rámci činnosti Rady pro výzkum, vývoj a inovace vzala vláda na vědomí usnesením ze dne 19. ledna 2011 č. 57. Toto doporučení bylo vládou vzato na vědomí v upravené podobě pod názvem „Doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů k potřebě řešit téma genderové rovnosti v oblasti výzkumu, vývoje a inovací v ČR v rámci činnosti Rady pro výzkum, vývoj a inovace.“ Oproti původnímu návrhu Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů bylo usnesení na základě pozice vlády upraveno tak, aby neobsahovalo část, ve které se předsedovi vlády a předsedovi Rady vlády pro vědu, výzkum a inovace

⁴⁵ Blíže viz RADA VLÁDY PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ, *Záznam ze zasedání Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů ze dne 19. března 2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/cinnost/Zaznam-ze-zasedani-Rady-190310_final.doc.

⁴⁶ Blíže viz RADA VLÁDY PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ, *Záznam ze zasedání Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů ze dne 1. července 2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/cinnost/Zapis-01-07-10_final.pdf.

⁴⁷ Doporučení bylo schváleno usnesením vlády České republiky ze dne 13. dubna 2011 č. 262, pod názvem Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2015.

ukládalo (dále též RVVI), aby v rámci činnosti RVVI byly zohledňovány otázky rovnosti žen a mužů. Výše uvedeným usnesením byl tak podnět Rady pouze vzat na vědomí.

Dne 19. května 2010 byla Radou schválena per rollam Výroční zpráva o činnosti Rady za rok 2009.⁴⁸ Vládě ČR byla zpráva předložena k informaci dne 7. června 2010.

3.1.3.1. Výbor pro institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů

Výbor pro institucionální zabezpečení rovných příležitostí byl na návrh Rady zřízen dne 22. dubna 2009 k předkládání návrhů opatření směřujících k institucionálnímu zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů a koordinaci postupů v této oblasti.

V roce 2010 se Výbor sešel na dvou jednáních, dne 19. ledna a 2. prosince. Na jednáních Výbor schválil podněty Evropská charta za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích, Výzva z ESF pro úřady místní úrovně a Genderová rovnost ve vědě a výzkumu na úrovni odborných a poradních orgánů vlády a zřídil tři pracovní skupiny ke:

- kontrole plnění Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW) v oblasti institucionálního zabezpečení,
- vytvoření praktické metodiky pro využívání principu gender mainstreaming ve státní správě,
- monitoringu plnění čl. 20 směrnice 2006/54/ES a zajištění případné nápravy.

Jak bylo uvedeno výše, podněty Výboru Evropská charta za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích a Genderová rovnost ve vědě a výzkumu na úrovni odborných a poradních orgánů vlády⁴⁹ byly vládou ČR vzaty na vědomí. Usnesením vlády ČR ze dne 31. května 2010 č. 422, kterým vzala na vědomí Doporučení Rady k vyjádření podpory městům, obcím a krajům České republiky k přijetí Evropské charty za rovnost žen a mužů (dále Charta) vláda uložila zmocněnci pro lidská práva a ministru vnitra, aby s tímto usnesením seznámili představitele krajů, měst a obcí. Zmocněnec vlády pro lidská práva představitele krajů, měst a obcí o Chartě informoval v první polovině září 2010 (další podrobnosti k Chartě viz kapitola 3.3. Kraje a obce).

3.1.3.2. Výbor pro prevenci domácího násilí

Výbor pro prevenci domácího násilí se kromě přípravy koncepčních materiálů směřujících k prevenci domácího násilí podílí i na tvorbě podnětů a návrhů v oblasti boje proti násilí na ženách a proti obchodování s lidmi. Na práci Výboru se podílí zástupci rezortů, nezávislých odborníků a neziskových organizací.

V roce 2010 jednal Výbor ve třech termínech – 15. dubna, 14. září a 16. prosince. Hlavní činnost Výboru na těchto jednáních spočívala ve finálních úpravách návrhu Národního akčního plánu prevence domácího násilí na léta 2010 – 2015.

Výbor rovněž zřídil pracovní skupinu pro institucionální řešení problematiky znásilnění, která by v roce 2011 měla pracovat na podnětu pro Radu k řešení institucionálních nedostatků v různých oblastech legislativní úpravy a praxe orgánů činných v trestním řízení v rámci stíhání trestného činu znásilnění.

⁴⁸ Blíže viz RADA VLÁDY PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ, *Výroční zpráva za rok 2009*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/dokumenty/Vyrocni-zprava-za-rok-2009.pdf>>.

⁴⁹ Jak již bylo uvedeno výše, toto doporučení bylo vládou vzato na vědomí v upravené podobě pod názvem „Doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů k potřebě řešit téma genderové rovnosti v oblasti výzkumu, vývoje a inovací v ČR v rámci činnosti Rady pro výzkum, vývoj a inovace.“

V budoucnu se předpokládá, že Výbor bude fungovat i jako orgán monitorující plnění úkolů plynoucích z Národního akčního plánu prevence domácího násilí.

3.1.3.3. Výbor pro sladování pracovního, soukromého a rodinného života

Výbor pro sladování pracovního, soukromého a rodinného života se v roce 2010 sešel celkem čtyřikrát, a to 9. února, 14. března, 2. září a 29. listopadu. Výbor je složen z odborníků a odborníků, kteří se zabývají otázkami souvisejícími se sladováním pracovního, soukromého a rodinného života, a to jak z veřejné správy, tak z oblasti neziskového sektoru. Jsou zde zastoupeni odborníci z některých ministerstev, zástupci krajů a obcí, profesních organizací, jako je Asociace mediátorů či z nestátní neziskových organizací, jako např. Síť mateřských center, o.s., Gender Studies, o.p.s. či Liga otevřených mužů, o.s., atd.

Výbor měl dvě pracovní skupiny, a to skupinu LEGATO, která se zabývala zejména legislativou v oblasti aktivního otcovství. Tato pracovní skupina se zabývala možnostmi zavedení otcovské, daňovým zvýhodněním zaměstnavatelů poskytujícím svým zaměstnancům flexibilní formy práce apod. Druhá pracovní skupina s názvem Koncepce rodinné politiky se zabývala zejména předškolní péčí o děti, rodičovským příspěvkem atd.

Podstatnou část své činnosti věnoval Výbor v roce 2010 otázce tzv. časových kont pro rodiče, kteří pobírají rodičovský příspěvek. Výbor zpracoval podnět pro Radu vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, jenž se týkal zavedení časových kont namísto dosavadního omezení možnosti návštěvy dítěte v mateřské škole, bez toho, aby rodič ztratil nárok na rodičovský příspěvek. V tomto doporučení byl obsažen návrh na časové konto v trvání 80 hodin měsíčně. Cílem doporučení Rady bylo umožnit rodičům, kteří čerpají rodičovský příspěvek, aby měli možnost chodit do práce alespoň na část týdne. To za stávajícího málo flexibilního nastavení zákonné úpravy není v podstatě možné.

Doporučení bylo prostřednictvím Elektronické knihovny Úřadu vlády předloženo do vnějšího připomínkového řízení. V tomto připomínkovém řízení se sešlo mnoho zásadních i doporučujících připomínek, jejichž ústní vypořádání se uskutečnilo 2. července 2010. V návaznosti na vznesené připomínky došlo ke značnému přepracování materiálu. Časové konto v trvání 80 hodin měsíčně bylo v souvislosti s proběhnutým připomínkovým řízením a navazující odbornou diskusí nahrazeno 25 hodinami týdně. Tato varianta se ukázala jako flexibilnější a lépe odpovídající původnímu záměru podnětu.

Před předložením materiálu vládě proběhly volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a byla ustavena nová vláda. Materiál byl proto znovu předložen do připomínkového řízení až v lednu 2011 a na základě jeho výsledků bylo rozhodnuto zmocněnkyní pro lidská práva toto doporučení ve stávající podobě vládě nepředkládat.⁵⁰

3.1.3.4. Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice

Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů se v roce 2010 sešel na třech jednáních – ve dnech 11. února, 21. dubna a 8. listopadu. Na jeho činnosti se kromě zástupců a nestátních neziskových organizací, akademické obce a rezortů účastní i politické strany, kdy se předpokládá účast jednoho zástupce a jedné zástupkyně z každé strany.

⁵⁰ V připomínkovém řízení se ukázalo, že Ministerstvo práce a sociálních věcí připravuje návrh zákona, který uvolňuje podmínku maximálního možného počtu hodin, po které může dítě navštěvovat mateřskou školu, aby jeho rodič neztratil nárok na rodičovský příspěvek. Dle návrhu Ministerstva práce a sociálních věcí budou moci děti od dvou let navštěvovat mateřskou školu či jiné obdobné zařízení bez omezení a jejich rodiče nárok na rodičovský příspěvek neztratí. Děti do dvou let budou moci navštěvovat mateřskou školu v rámci časového konta 46 hodin měsíčně.

V první polovině roku se Výbor věnoval dokončování prací na návrhu legislativních změn, které měly zajistit pro volby do Poslanecké sněmovny, krajských zastupitelstev a zastupitelstva hlavního města Prahy minimální 30 % podíl jak žen, tak mužů na kandidátních listinách. Tento úkol byl původně uložen ministru vnitra, avšak dne 22. února 2010 byl zrušen a nově uložen ministru pro lidská práva s termínem do 31. května 2010.

Oddělení rovnosti žen a mužů v součinnosti s Výborem pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice a s využitím podkladů od ministra vnitra návrh dopracovalo a v květnu 2010 byl návrh předložen vládě. Komise pro veřejné právo I – komise pro správní právo č. 2 Legislativní rady vlády návrh zákona projednala a usnesla se na vrácení předloženého návrhu předkladateli k dopracování pro namítaný rozpor s ústavním pořádkem České republiky. Podobný názor vyjádřilo i Grémium pro regulační reformu a efektivní veřejnou správu. Na základě těchto skutečností zpracovatel a předkladatel, tedy zmocněnec pro lidská práva, navrhl návrh zákona z jednání vlády stáhnout a v přípravě tohoto materiálu dále nepokračovat. Tento návrh byl Radou schválen.

Na jednání Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů dne 1. července 2010 Rada Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice pověřila, aby vyhodnotil legislativní proces i s ohledem na analýzu voleb do Poslanecké sněmovny PČR a zpracoval novou strategii pro prosazování rovného zastoupení žen a mužů v zastupitelských sborech. Na jednání Výboru dne 8. listopadu 2010 byla místopředsedkyně Výboru Janou Smiggels Kavkovou prezentována analýza výsledků senátních a komunálních voleb z pohledu vyrovnaného zastoupení žen a mužů. Z analýzy mimo jiné vyplynulo, že zatímco podíl nominovaných žen do senátních voleb od roku 2006 klesá (v roce 2004 ženy tvořily 19 % kandidátek a kandidátů, v roce 2006 rovněž 19 %, v roce 2008 již jen 17 % a v roce 2010 jejich zastoupení mezi kandidujícími kleslo na 16 %), počet zvolených senátorek naopak stoupá. Výbor se na jednání rovněž zabýval základními východisky pro budoucí strategii pro prosazování rovného zastoupení žen a mužů v zastupitelských sborech.

3.1.4. Oddělení rovnosti žen a mužů

Hlavní úlohou oddělení rovnosti žen a mužů Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR (dále též oddělení) je, vedle funkce Sekretariátu Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, jeho činnost jako vnitrostátního koordinačního orgánu v oblasti prosazování rovných příležitostí žen a mužů. V roce 2010 prošlo oddělení organizačními změnami a personální redukcí, kdy koncem roku se skládalo již jen ze dvou pracovnic a jednoho pracovníka namísto dosavadních pěti. V této kapitole jsou zmíněny hlavní činnosti, které oddělení v rámci Sekce pro lidská práva zabezpečuje.

3.1.4.1. Sekretariát Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů

Jak už bylo zmíněno, oddělení je, vedle dalšího, také sekretariátem Rady vlády ČR pro rovné příležitosti a v této funkci zabezpečuje jednání Rady a jejích Výborů. Hlavní činností, kterou oddělení zprostředkovává, je příprava podnětů a doporučení poradních orgánů pro rovné příležitosti žen a mužů k projednání vládou. Jedná se především o přípravu materiálů do podoby pro předložení do vnějšího připomínkového řízení, vypořádání připomínek a finalizace materiálu podle požadavků Jednacího řádu vlády na jednání vlády (podrobnosti viz níže, kapitola 3.1.4.3.).

3.1.4.2. Priority a postupy vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže v roce 2010

Podoba Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů, ať již zpráv o jejich plnění nebo Aktualizovaných opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů (dále Aktualizovaných opatření), které ukládají konkrétní úkoly jednotlivým institucím, se v průběhu minulých let různě, s cílem efektivně prosazovat rovné příležitosti žen a mužů a reagovat na aktuální potřeby české společnosti, proměňovala. Již v minulém roce podoba Souhrnné zprávy o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů za rok 2009 vyjádřila snahu o optimálnější variantu monitorování stavu rovnosti žen a mužů, činnosti veřejné správy v této oblasti a navrhování dalších kroků.

Pro rok 2010 se Souhrnná zpráva o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů za rok 2010 mimo standardní součásti skládá z dalších dokumentů, které předpokládá usnesení vlády ze dne 14. června 2010 č. 464. Jedná se o Zprávu o rovnosti žen a mužů v České republice v roce 2010, Zprávu o plnění Aktualizovaných opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů a Východiska Strategie rovných příležitostí pro ženy a muže na období 2011 až 2015.

Zpráva o rovnosti žen a mužů vychází ze struktury dřívějších zpráv, nicméně oproti minulému nastavení zpráv, které v jednom materiálu popisovaly plnění Aktualizovaných opatření a současně částečně také události týkající se rovnosti žen a mužů ve společnosti v daném roce jako takové, se věnuje zhodnocení stavu rovnosti žen a mužů v roce 2010 souhrnně.

Otázkami konkrétních Aktualizovaných opatření se zabývá Zpráva o plnění Aktualizovaných opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů za rok 2010. Tato zpráva obsahuje informace poskytnuté jednotlivými ministerstvy a Českým statistickým úřadem.

Poslední novou součástí Souhrnné zprávy o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů za rok 2010 jsou Východiska Strategie rovných příležitostí pro ženy a muže na období 2011 až 2015. Nejedná se tedy v současné době o finální podobu dlouhodobější strategie pro prosazování rovných příležitostí v České republice, ale o materiál, který předkládá oblasti, kterým je třeba se při prosazování rovných příležitostí žen a mužů podrobněji věnovat.

V průběhu příprav tohoto strategického dokumentu nebylo možné, z důvodu nejmenování předsedy, svolat Radu vlády pro rovné příležitosti žen a mužů (dále Rada) a tedy nebylo možné ani podobu materiálu konzultovat s poradním orgánem vlády, k tomuto účelu zřízeným vládou a složeným z expertů na dotčenou problematiku. Do doby předložení materiálu do připomínkového řízení také nebylo definitivně rozhodnuto, kdo se předsedou Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů stane. Podobu a šíři Strategie je před jejím schvalováním vládou nezbytné podrobit jak na vládní, tak na meziresortní i veřejné úrovni podrobné diskusi a její podobu dopracovat také v návaznosti na pozici budoucího předsedy Rady. Definitivní předložení Strategie rovných příležitostí pro ženy a muže je tedy třeba odložit až do obnovy činnosti Rady a vyjasnění dalších okolností.

3.1.4.3. Materiály předkládané vládě

Oddělení rovnosti žen a mužů v roce 2010 předložilo na jednání vlády celkem sedm materiálů:

Pro informaci vlády:

- Zpráva ze zasedání Rady EU pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (EPSCO), Brusel, 30. listopadu 2009 (materiál by předložen na jednání vlády dne 18. ledna 2010),
- Výroční zpráva Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů za rok 2009 (materiál byl předložen na jednání vlády dne 7. června 2010).

K projednání:

- Doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů k vyjádření podpory městům, obcím a krajům České republiky k přijetí Evropské charty za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích a implementaci opatření obsažených v tomto dokumentu (materiál byl schválen usnesením vlády České republiky ze dne 31. května 2010 č. 422),
- Vyjádření České republiky k Seznamu problémů a otázek k posouzení pravidelných zpráv předložených Výborem pro odstranění diskriminace žen (materiál byl schválen usnesením vlády České republiky ze dne 7. června 2010 č. 444),
- Souhrnná zpráva o plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže v roce 2009 (materiál byl schválen usnesením vlády České republiky ze dne 14. června 2010 č. 464),
- Doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů k potřebě řešit téma genderové rovnosti v oblasti výzkumu, vývoje a inovací v ČR v rámci činnosti Rady pro výzkum, vývoj a inovace (materiál byl schválen usnesením vlády České republiky ze dne 19. ledna 2011 č. 57),
- Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014 (materiál byl předložen na jednání vlády dne 27. října 2010, avšak předsedou vlády byl stažen z programu jednání a vrácen Výboru pro prevenci domácího násilí k dopracování dle připomínek poradce předsedy vlády pro lidská práva a zahraniční politiku. Přepřacovaný materiál byl vládou schválen usnesením vlády České republiky ze dne 13. dubna 2011 č. 262).

3.1.4.4. Obhajoba Čtvrté a páté periodické zprávy České republiky o naplňování Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen

V roce 2010 se oddělení rovnosti žen a mužů podrobně věnovalo přípravě a samotné obhajobě Čtvrté a páté periodické zprávy České republiky o naplňování Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. Zpráva byla projednána Výborem OSN pro odstranění diskriminace žen v Ženevě dne 14. října 2010 (podrobněji k přípravě zprávy i k průběhu slyšení před Výborem viz kapitola 2.1. Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen a Výbor pro odstranění diskriminace žen).

3.1.4.5. Činnost v rámci EU

Oddělení rovnosti žen a mužů bylo rovněž zodpovědné za agendu rovných příležitostí žen a mužů v rámci Evropské unie. Tato agenda však byla na podzim 2010 přesunuta na Sekci pro evropské záležitosti Úřadu vlády. Oddělení rovnosti žen a mužů zůstává zodpovědné za zastupování České republiky na jednáních orgánů Evropského institutu pro rovnost žen a mužů a na jednáních tzv. Gender Equality Bodies. Do činnosti oddělení nadále rovněž spadá

vnitrostátní implementace směrnic Evropské unie vztahujících se k otázkám rovnosti žen a mužů a další ad hoc úkoly spojené s prosazováním rovných příležitostí žen a mužů v rámci EU.

Oddělení rovnosti žen a mužů rovněž zůstává gestorem některých evropských směrnic. V jeho gesci je také v roce 2010 nově přijatá směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2010/41/EU ze dne 7. července 2010 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné a o zrušení směrnice Rady 86/613/EHS (blíže k této směrnici v kapitole 2.5.1.). Oddělení rovnosti žen a mužů zpracovalo v rámci implementačního procesu této směrnice srovnávací tabulku pro posouzení implementace předpisu Evropské unie, ve které konstatovalo, že tato směrnice je v českém právním řádu plně transponována. Není tudíž třeba, aby byl v souvislosti s touto směrnicí právní řád novelizován.

3.1.4.6. Posuzování materiálů předkládaných na jednání vlády

Oddělení začalo v roce 2010 připomínkovat materiály předkládané na jednání vlády dle nového znění Legislativních pravidel a Jednacího řádu vlády tak, aby tyto materiály obsahovaly zhodnocení dopadů na rovnost žen a mužů a zohledňovaly princip rovných příležitostí žen a mužů.⁵¹ Dopad na rovnost žen a mužů oddělení rovnosti žen a mužů posuzuje a provádí v rámci všech legislativních i nelegislativních materiálů, které jsou jednotlivými rezorty předkládány na jednání vlády.

V roce 2010, a v průběhu roku 2011 byly předkladateli zapracovány připomínky směřující například k vyšší ochraně žen-migrantek⁵², k zohlednění hlediska pohlaví při výběru soudců a soudkyň pro Soudní dvůr Evropské unie⁵³, k materiálu Návrh řešení problematiky zařazování dětí od dvou let věku do mateřských škol na základě výsledků zpracované analýzy⁵⁴ či k zahrnutí zhodnocení dopadů ve vztahu k rovnosti žen a mužů do předkládacích a důvodových zpráv některých relevantních materiálů předkládaných vládě.⁵⁵

3.1.4.7. Spolupráce s jednotlivými odbornými pracovišti Sekce pro lidská práva, ministerstvy a koordinace činnosti gender focal points

V rámci své činnosti oddělení rovnosti žen a mužů také spolupracuje na přípravě stanovisek a materiálů v rámci Sekce pro lidská práva. Jelikož má rovnost žen a mužů průřezový charakter, má své významné místo také v dalších tématech, kterým se Sekce pro lidská práva věnuje, např. otázky zdravotně postižených osob, romských komunit, národnostních menšin, lidských práv obecně, atd.

Oddělení dále spolupracuje na prosazování rovných příležitostí žen a mužů ve vztahu k jednotlivým specifickým tématům s jednotlivými resorty, zpravidla těmi, které se gesčně rovnosti žen a mužů věnují ve zvýšené míře. Jedná se především o Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo zahraničních věcí či Ministerstvo zdravotnictví.

⁵¹ Tuto náležitost předkládacích a důvodových zpráv zakotvuje Jednací řád vlády (čl. IV, odst. 7, písm. c) a Legislativní pravidla vlády v čl. 14, odst. 1, písm. e) v kombinaci s čl. 16 odst. 4).

⁵² V rámci materiálu Ministerstva vnitra Návrh opatření k řízení ekonomické migrace, ochraně práv osob migrujících za prací a realizaci návratů, schváleného usnesením vlády ze dne 19. ledna 2011 č. 48.

⁵³ V rámci materiálu Ministerstva spravedlnosti Pravidla pro výběr kandidátů na funkci soudce Soudního dvora Evropské unie, který byl v meziresortním připomínkovém řízení na přelomu února a března 2011.

⁵⁴ Materiál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy předložený do meziresortního připomínkového řízení v květnu 2011.

⁵⁵ Např. do návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony anebo do návrhu vyhlášky, kterou se mění vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání, a vyhláška č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění pozdějších předpisů

Provázanost a koordinace agend jednotlivých resortů je důležitá mimo jiné také z toho důvodu, že ženy jsou často obětmi tzv. multiple discrimination (vícečetná diskriminace), což je situace, kdy se různé diskriminační důvody navzájem kombinují (např. ženy se zdravotním postižením, ženy – Romky či ženy z národnostních menšin).

Na jednotlivých ministerstvech fungují minimálně na poloviční úvazek od ledna 2002 (na základě usnesení vlády ze dne 9. května 2001 č. 456) kontaktní pracovníce a pracovníci (tzv. gender focal points), kteří se zabývají rovností žen a mužů. V roce 2009 byly pro zefektivnění jejich práce, na základě usnesení vlády ze dne 20. července 2009 č. 964, ustanoveny na každém ministerstvu pracovní skupiny. Členkou či členem pracovní skupiny je gender focal point a další osoby z jednotlivých útvarů ministerstva. S účinností od 1. ledna 2002 také každé ministerstvo zpracovává své resortní priority a postupy při prosazování rovnosti mužů a žen, zohledňující specifika toho kterého resortu, ukládá si úkoly, které je třeba v rovnosti mužů a žen dosáhnout.

Pracovnice a pracovníci na pozici gender focal point řeší problematiku rovných příležitostí žen a mužů v rámci daného resortu. problematikou rovnosti žen a mužů se zabývají zejména v souvislosti s náplní gesce, kterou daný resort spravuje. Tyto pracovníce a pracovníci se dále zabývají některými průřezovými tématy, která se nevazí pouze na gesci daného resortu, např. řeší personální politiku ministerstva ve vztahu k rovnosti žen a mužů, podporují rodiče na mateřské na rodičovské dovolené, poskytují školení v oblasti rovných příležitostí žen a mužů apod. Funkci koordinátora pracovníků na pozici gender focal point vykonává oddělení rovnosti žen a mužů Sekce pro lidská práva Úřadu vlády ČR. To se s pracovníci a pracovníky na pozici gender focal point pravidelně setkává a koordinuje jejich činnost.

V roce 2010 se oddělení rovnosti žen a mužů sešlo s pracovníky na pozici gender focal point celkem dvakrát. Náplní setkání byla příprava zhodnocení Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů v roce 2010 a příprava Priorit na rok 2011. Gender focal points rovněž průběžně na setkáních informovali o své činnosti. Byl také společně rozpracován projekt „firemní“ školky pro ministerstva a Úřad vlády, na němž oddělení rovnosti žen a mužů ve spolupráci s ministerstvy nadále pracuje.

Setkání oddělení rovnosti žen a mužů v minulosti probíhala nepravidelně. Oddělení rovnosti žen a mužů však do budoucna plánuje, že se tato setkání budou pořádat častěji a v pravidelných intervalech. Budou na ně zváni také odborníci, kteří budou předávat své znalosti a zkušenosti s relevantními tématy týkajícími se rovnosti žen a mužů. V rámci této osvětové činnosti pro gender focal points byl v prosinci 2010 pořádán oddělením rovnosti žen a mužů seminář týkající se otázky rozdílů v odměňování mezi ženami a muži (blíže viz kapitola 3.1.4.8.).

Pracovníci a pracovníce na pozici gender focal point mají rovněž status stálých hostů na Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Udělení tohoto statusu schválila Rada dne 19. března 2010. Na základě požadavku vzneseného Radou se plánuje zařazení diskuse o zakotvení statusu gender focal points jako stálých hostů ve statutu Rady na jednání Rady.

3.1.4.8. Semináře a setkání

Oddělení rovnosti žen a mužů v říjnu 2010 spoluorganizovalo ve spolupráci s nestátní neziskovou organizací Fórum 50 % a Velvyslanectvím Spojeného království neformální setkání českých poslankyň a zahraničních diplomatek, pod záštitou velvyslankyně Spojeného království v ČR Sian MacLeod. Cílem setkání bylo diskutovat problematiku nízkého zastoupení žen v politice a možnosti jejího zvýšení. Kromě poslankyň se akce zúčastnilo i jedenáct velvyslankyň.

Dne 13. prosince proběhl v prostorách informačního centra Úřadu vlády ve Vladislavově ulici v Praze seminář věnovaný rozdílům v odměňování žen a mužů, jež organizovalo oddělení rovnosti žen a mužů. Seminář byl určen především pracovníkům a pracovnícím gender focal point na jednotlivých rezortech. S příspěvky vystoupili odbornice na tzv. gender pay gap ze státní správy, Sociologického ústavu Akademie věd ČR a společnosti TREXIMA, s.r.o.⁵⁶

3.2. Parlament ČR a rovné příležitosti žen a mužů

V rámci 5. volebního období (2006 – 2010) fungovala v rámci Poslanecké sněmovny Stálá komise pro rovné příležitosti (dále též SKRP), jejíž předsedkyní byla Soňa Marková. V roce 2010 se SKRP sešla jen jednou, na jednání dne 26. ledna 2010, kde byla řešena především účast poslanců na mezinárodní konferenci Women Parliamentarians as Active Agents of Change konané v Káhiře.

Po ustavení nové Poslanecké sněmovny po volbách v květnu roku 2010 došlo ke sloučení Stálé komise pro rovné příležitosti se Stálou komisí pro rodinu, ze kterých pro 6. volební období vznikla Stálá komise pro rodinu a rovné příležitosti (dále též Komise). Předsedkyní Komise byla v listopadu 2010 zvolena poslankyně Helena Langšádlová, která na první schůzi prezentovala svou představu o plánu aktivit Komise. Ta by se neměla zabývat pouze problematikou rovnosti žen a mužů, ale zasazovat se o prosazování rovných příležitostí i v jiných oblastech (např. senioři, vzdělávání apod.).

Na půdě Senátu jsou otázky rovnosti žen a mužů v kompetenci Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice. Vzhledem k širokému a různorodému okruhu oblastí spadajících do kompetence tohoto Výboru se jeho činnost na problematiku rovných příležitostí žen a mužů soustředí spíše okrajově.

3.3. Kraje a obce

Na regionální a místní úrovni neexistuje koordinační mechanismus prosazování rovných příležitostí žen a mužů. Aktivity v této oblasti jsou tak v současnosti iniciovány jednotlivými územně samosprávnými celky, případně ústředními orgány státní správy, především Ministerstvem vnitra.

3.3.1. Účast samosprávy na činnosti Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů

Jistou formou zapojení samosprávy, v tomto případě krajů, do prosazování rovných příležitostí žen a mužů je účast na jednáních Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů z pozice stálých hostů, kdy se mohou se aktivně účastnit jejích jednání. V roce 2010 této možnosti využívali zejména zástupci Asociace krajů, Sdružení měst a obcí, kraje Vysočina, Středočeského a Olomouckého kraje.

3.3.2. Evropská charta za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích

Materiál týkající se Evropské charty za rovnost žen a mužů na úrovni života ve městech a obcích (dále též Charta) byl vládě předložen na základě doporučení Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů k vyjádření podpory městům, obcím a krajům České republiky k přijetí této Charty. Doporučení Rady vzniklo na základě podnětu Výboru pro institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů a bylo vládou vzato na vědomí usnesením č. 422 ze dne 31. května 2010. Vláda rovněž uložila zmocněnci pro lidská práva a ministru vnitra,

⁵⁶ Blíže viz ŘEZANKA, M., *Seminář k Gender Pay Gap*. Demografie. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=738.

aby s tímto usnesením seznámili představitele krajů, měst a obcí. Zmocněnec vlády pro lidská práva představitele krajů, měst a obcí o Chartě informoval v první polovině září 2010.

Charta kromě vymezení základních principů podpory rovnosti žen a mužů na místní úrovni obsahuje i metodickou příručku, která uvádí konkrétní opatření, která je vhodné provést k dosažení rovnosti žen a mužů. Opatření se týkají účasti žen a mužů v politickém a veřejném životě, zásad zadávání veřejných zakázek, principů územního plánování a udržitelného rozvoje a dalších oblastí činnosti místních samospráv. Na formulaci Charty se podílel i Svaz měst a obcí České republiky, který je zároveň autorem oficiálního překladu Charty do češtiny.⁵⁷

Charta byla od svého přijetí Radou evropských samospráv a regionů v roce 2006 přeložena do šestnácti jazyků a přijata starosty ve více než 1 000 evropských městech a regionech, a to včetně hlavních měst jako Vídeň, Madrid a Paříž. Dosud se k Chartě připojily čtyři samosprávné celky - obce Milovice, Staňkovice a Záluží (okres Beroun) a městská část Praha 18.

3.3.3. Soutěž Úřad Půl na půl

V roce 2010 pokračovala soutěž „Úřad Půl na půl“ již svým čtvrtým ročníkem. Cílem soutěže, kterou organizuje Ministerstvo vnitra ve spolupráci s Gender Studies, o.p.s., je podpora zavádění politiky rovnosti žen a mužů a principu gender mainstreaming do práce úřadů veřejné správy v České republice.⁵⁸ Do čtvrtého ročníku soutěže se přihlásilo 71 úřadů samospráv: 35 obcí I. typu, 4 obce II. typu, 18 obcí III. typu a 11 krajských úřadů.

Vítěznými úřady se staly v kategorii krajských úřadů krajský úřad Jihomoravského kraje (1. místo), Magistrát hl. m. Prahy (2. místo) a krajský úřad kraje Vysočina (3. místo). V kategorii obcí III. typu zvítězil úřad městské části Praha 18, za ním se umístil Magistrát města Jihlavy a na 3. místě Magistrát města Olomouce. V kategorii obcí II. typu obsadil 1. místo městský úřad Studénka, na 2. místě se umístil městský úřad Jílové u Prahy a na třetím městský úřad Moravský Beroun. Vítěznými úřady v kategorii obcí I. typu se staly obecní úřad Proseč pod Ještědem (1. místo), obecní úřad Staňkovice (2. místo) a obecní úřad Bělá (3. místo).⁵⁹

3.4. Veřejný ochránce práv

Dle z. č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů⁶⁰, vykonává Veřejný ochránce práv, působnost ve věcech práva na rovné zacházení a ochrany před diskriminací. Zákon o Veřejném ochránci práv byl v tomto smyslu doplněn prostřednictvím Antidiskriminačního zákona. Veřejný ochránce práv přispívá k prosazování práv na rovné zacházení se všemi osobami, a to nejen bez ohledu na pohlaví, ale také na rasu nebo etnický původ, národnost, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor.

⁵⁷ Blíže viz SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, *Příručka k provádění Evropské charty pro rovnost žen a mužů*. online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/rovne-prilezitosti/prirucka-k-provadeni-evropske-charty-pro-rovnost-zen-a-muzu.aspx>>.

⁵⁸ Blíže viz *Soutěž Úřad roku „Půl na půl“*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/soutez-urad-roku-pul-na-pul.aspx>>.

⁵⁹ Blíže viz zpráva MV v příloze Va. *Zpráva o plnění Aktualizovaných opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů za rok 2010*.

⁶⁰ Antidiskriminační zákon mimo jiné provedl také směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání a směrnici Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování, ve které je obsažena povinnost zřídit subjekt v oblasti rovného zacházení (tzv. gender equality body).

Veřejný ochránce práv může v rámci této své činnosti poskytovat metodickou pomoc obětem diskriminace při podávání návrhů na zahájení řízení z důvodů diskriminace, provádět výzkum, zveřejňovat zprávy a vydávat doporučení. Veřejný ochránce práv také zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty. Veřejný ochránce práv se tak stal, řečeno terminologií Evropské unie, subjektem v oblasti rovného zacházení (tzv. gender equality body), vedle dalších institucí, které tuto činnost vykonávají, např. Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, Ministerstvo práce a sociálních věcí, zmocněnkyně vlády pro lidská práva či Český statistický úřad.

3.4.1. Činnost Veřejného ochránce práv jakožto subjektu v oblasti rovného zacházení s ženami a muži

Veřejnému ochránci práv bylo v roce 2010 doručeno celkem 176 podnětů, které spadaly do antidiskriminační působnosti ochránce. Z toho byl diskriminační důvod pohlaví přibližně v 11 % podnětů. Ve 30 % případů pak byla diskriminace z důvodu pohlaví skutečně shledána. Nejčastěji byla diskriminace z důvodu pohlaví namítána v oblasti pracovního práva a v oblasti přístupu ke zboží a službám.

V oblasti systematického boje s diskriminací byla ochráncem v průběhu roku 2010 vydána čtyři doporučení ve smyslu § 21b písm. b) zákona o Veřejném ochránci práv. Diskriminace z důvodu pohlaví se dotýkají dvě doporučení. Doporučení Veřejného ochránce práv týkající se práva na rovné zacházení v přístupu k předškolnímu vzdělávání bylo vydáno dne 8. prosince 2010. Kritériem potencionálně založeným na pohlaví se věnuje jedna kapitola tohoto doporučení. Veřejný ochránce práv dospívá k závěru, že v případě, že je znevýhodněno dítě, jehož matka je na mateřské s mladším sourozencem, jedná se o diskriminaci z důvodu pohlaví⁶¹.

Dalším doporučením Veřejného ochránce práv, které se týká rovnosti žen a mužů je doporučení k naplňování práva na rovné zacházení s žadateli o pronájem obecního bytu z 9. března 2010. Dle Veřejného ochránce práv může být diskriminací na základě pohlaví, pokud obec požaduje prokázání příjmu v nepřiměřené výši jako podmínku zařazení do evidence uchazečů o pronájem obecního bytu. V rozporu se zákazem diskriminace je také znevýhodňující posuzování žadatele pobírajícího rodičovský příspěvek či peněžitou pomoc v mateřství; takový požadavek, dle názoru Veřejného ochránce práv, představuje přímou diskriminaci z důvodu pohlaví⁶².

3.5. Soudní ochrana před diskriminací z důvodu pohlaví

Jedním z problémů v oblasti soudních sporů týkajících se diskriminace na základě pohlaví je to, že neexistuje souhrnná databáze rozsudků všech instancí soudů, kde by byly rozsudky týkající se diskriminace na základě pohlaví shromažďovány. Taková databáze by napomohla nejen samotným soudům v jejich rozhodovací činnosti, ale byla by praktickou pomůckou také pro právníky a v neposlední řadě také pro samotné oběti diskriminace. Oddělení rovnosti žen a mužů má za cíl v roce 2011 diskusi o zřízení a vedení takové databáze otevřít a se všemi zúčastněnými institucemi spolupracovat na hledání optimálního řešení této otázky.

⁶¹ Blíže viz VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, *Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení s žadateli o pronájem obecního bytu*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/diskriminace/Doporuceni-skolky-orig.pdf

⁶² Blíže viz VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, *Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení s žadateli o pronájem obecního bytu*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/diskriminace/Obecni_byty.pdf

3.5.1. Právní řád

Právní řád České republiky v oblasti zákazu diskriminace na základě pohlaví odpovídá evropským standardům a tudíž nástrojů, kterých je možné pro ochranu před diskriminací použít, je celá řada.

Jedná se o nástroje různé právní síly a úrovně, od možnosti poškozené osoby obrátit se na Veřejného ochránce práv⁶³, přes možnost uložit zaměstnavateli pokutu ze strany inspekce práce za přestupek na úseku rovného zacházení⁶⁴, či možnost využít cestu soudní na základě antidiskriminačního zákona nebo občanského zákoníku. V případě namítané diskriminace ze zákonem stanovených diskriminačních důvodů navíc, pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci, je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení (institut tzv. sdíleného důkazního břemene)⁶⁵.

3.5.2. Vymahatelnost práva

Výbor pro odstranění diskriminace žen konstatoval ve svých Závěrečných doporučeních, které vydal po slyšení delegace České republiky v říjnu 2010 (podrobnosti viz výše, kapitola 2.1.), že nízký počet žalob ve věci diskriminace z důvodu pohlaví je v České republice problémem a že ženy dávají často přednost mimosoudnímu vyrovnání mimo jiné v důsledku finančních nákladů na vedení soudního sporu a obtížnosti prokázat diskriminaci z důvodu pohlaví.⁶⁶

Kromě realizace prostřednictvím konkrétních doporučení Výboru⁶⁷ je možné dále např. zajistit bezplatnou právní pomoci širšímu okruhu osob⁶⁸.

3.5.3. Některé soudní spory v roce 2010

3.5.3.1. M.Č vs. Pražská teplárenská

V roce 2010 pokračoval spor mezi paní M.Č. a společností Pražská teplárenská a.s. Paní M.Č. podala v březnu 2006 žalobu na společnost Pražská teplárenská a.s. pro tvrzenou diskriminaci při výběrovém řízení na funkci finanční ředitelky. Případem se zabýval v listopadu 2009 Nejvyšší soud. Rozsudkem (21 Cdo 246/2008 ze dne 11. listopadu 2009) vrátil případ, z důvodu nesprávného právního posouzení, městskému soudu k dalšímu řízení. Nejvyšší soud konstatoval, že rozsudky nižších soudů spočívají na nesprávném právním posouzení a že je nutné aplikovat § 133a odst. 1 občanského soudního řádu, který zakotvuje tzv. sdílené důkazní břemeno. Městský soud v Praze, který rozhodoval případ v druhém stupni ve svém usnesení č.j. 54 Co 127/2007 – 318 ze dne 12. srpna 2010 vrátil věc soudu

⁶³ Z.č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁴ Ustanovení § 11 z.č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁵ Ustanovení § 133a z.č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

⁶⁶ Blíže viz UN CEDAW, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic. Para. 14.-15. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>

⁶⁷ Výbor konkrétně doporučuje poskytovat systematická školení o uplatňování legislativy zakazující diskriminaci na základě pohlaví ve světle povinností podle Úmluvy včetně antidiskriminačního zákona, zákoníku práce a zákona o zaměstnanosti soudcům, advokátům, inspektorům práce, nevládním organizacím a zaměstnavatelům. Blíže viz UN CEDAW, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic. Para. 14.-15. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>

⁶⁸ Legislativní proces k zákonu o zajištění právní pomoci, který by měl takové případy řešit, byl zahájen na začátku roku 2011.

právního stupně k dalšímu řízení. Konstatoval, že se nově jedná o skutečnosti, k nimž soud prvního stupně dosud s ohledem na jiný právní názor neprovedl dokazování (resp. jen v rozsahu nedostatečném), přičemž s ohledem na přenos důkazního břemene na žalovanou lze předpokládat, že doplnění dokazování bude rozsáhlejší, rozsudek zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Soudní řízení v této kauze tak nadále pokračuje.

V roce 2010 proběhly i další soudní spory týkající se diskriminace na základě pohlaví.

3.5.3.2. Azylové právo

Nejvyšší správní soud se zabýval otázkami udělení azylu ženám, které odešly ze státu svého bydliště. V jednom z těchto rozsudků⁶⁹, ve kterém se jednalo o to, zda je žadatelka oprávněna dostat v České republice azyl z důvodu toho, že byla vystavena útokům svého bývalého manžela, Nejvyšší správní soud konstatoval, že „obtěžování stěžovatelky ve formě napadání a verbálních útoků ze strany bývalého manžela je typickým příkladem potíží působených soukromými osobami (nestátními původci), které zpravidla nepostačují k udělení některé z forem mezinárodní ochrany. Toto pravidlo ovšem není neprolomitelné. Za určitých okolností může být negativní chování soukromých osob přičteno státu, a to zejména za situace, kdy stát není ochoten nebo schopen poskytnout ochranu osobě pronásledované.“ V tomto konkrétním rozhodnutí však Nejvyšší správní soud došel k závěru, že žadatelka o azyl nevyužila všechny reálně dostupné prostředky ochrany v zemi původu, a tudíž její stížnost odmítl.

3.5.3.3. Nároky poškozené osoby v případě diskriminace na pracovišti

Rovněž Nejvyšší soud rozhodoval o několika žalobách týkajících se diskriminace. Nešlo primárně o spory týkající se diskriminace na základě pohlaví, nicméně Nejvyšší soud, který svými rozhodnutími sjednocuje soudní judikaturu, v nich konstatoval pravidla vztahující se k diskriminaci obecně, a tedy i k diskriminaci na základě pohlaví. Jednalo se zejména o spory v pracovněprávní oblasti.

Rozsudek Nejvyššího soudu 21 Cdo 1743/2009 ze dne 7. července 2010 se zabýval tím, jaké nároky mohou vzniknout zaměstnanci či zaměstnankyni v případě, že došlo k diskriminaci na pracovišti. Příklad se týkal toho, že zaměstnankyni nebyl prodloužen výkon práce instruktora CC a pozemního instruktora, tedy nebyl jí umožněn funkční postup, a to z důvodu domnělého a neprokázaného spáchání trestného činu zaměstnankyní, přestože ostatním zaměstnancům na srovnatelné pozici výkon práce instruktora CC a pozemního instruktora prodloužen byl. Žalobkyně požadovala uložit žalovanému povinnost omluvy za nerovné zacházení a rovněž zaplacení ušlého příplatku, na který by měla nárok v případě, že by k jejímu funkčnímu postupu došlo.

Nejvyšší soud v tomto rozsudku zejména řešil otázku náhrady škody za diskriminaci zaměstnance a shledal, že kromě nároků podle zákoníku práce bylo možné nadto dále požadovat po zaměstnavateli také náhradu škody podle obecných ustanovení občanského zákoníku. Nejvyšší soud žalobkyni v jejích požadavcích vyhověl a konstatoval, že škoda, kterou je zaměstnavatel povinen zaměstnanci nahradit, může spočívat v ušlém výdělku zaměstnance, který by mu jinak náležel, kdyby nedošlo k diskriminačnímu jednání ze strany zaměstnavatele (resp. jeho zaměstnanců jednajících jeho jménem).

Nejvyšší soud tak judikoval rámcem možností osob, které budou v budoucnu podávat žalobu týkající se jejich diskriminace na pracovišti. Takové osoby mají vodítko k tomu, co žádat po zaměstnavateli, jestliže se domnívají, že v jejich případě došlo k diskriminaci. Mají tedy,

⁶⁹ Blíže viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. června 2010, sp. zn. 8 Azs 12/2010 - 64

kromě upuštění od diskriminace, odstranění diskriminačních následků a přiměřeného zadostiučinění, možnost požadovat také náhradu škody.

3.5.3.4. Zásah zaměstnavatele do práv zaměstnance a diskriminace

Jako další může být zmíněn rozsudek Nejvyššího soudu 21 Cdo 1594/2009, ve kterém se žalobce domáhal náhrady nemajetkové újmy v penězích za diskriminační jednání a snížení jeho důstojnosti a vážnosti na pracovišti, neboť mu zaměstnavatel ukládal jiné úkoly, než jaké bylo jeho pracovní zařazení, krátil mu mzdu a dopouštěl se vůči němu verbálních výtek.

Nejvyšší soud v rozsudku žalobci nevyhověl, neboť shledal, že v posuzovaném případě k diskriminaci a snížení důstojnosti a vážnosti zaměstnance nedošlo. Nejvyšší soud v tomto případě konstatoval, že porušení pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatele nemá vždy za následek snížení důstojnosti a vážnosti zaměstnance.

Za nepřípustný zásah lze podle Nejvyššího soudu považovat takové jednání, které je zaměstnancem oprávněně vnímáno jako nevítané, nevhodné a urážlivé a jehož záměr nebo důsledek vede ke snížení důstojnosti fyzické osoby nebo k vytváření nepřátelského, ponižujícího nebo zneklidňujícího prostředí na pracovišti. Soud však shledal, že taková situace v tomto případě nenastala. Samotné zkrácení na mzdě, aniž by bylo zjištěno, že pohnutkou zaměstnavatele byly diskriminační důvody, neznamena, že by tím došlo ke snižování žalobcovy vážnosti a důstojnosti.

Rozsudek je zajímavý z toho pohledu, že stanovuje, co je a co už není možné považovat za diskriminaci. Stanoví tedy, že ne každý zásah zaměstnavatele do práv zaměstnance je možné považovat za diskriminaci.

4. Rovné příležitosti žen a mužů v mocenských a rozhodovacích pozicích

4.1. Politika

4.1.1. Volené orgány

Jak již bylo uvedeno výše (viz kapitola 3.1.3.4.), na dlouhodobě nevyvážené zastoupení žen a mužů v politice se snaží reagovat Výbor pro vyrovnané zastoupení žen a mužů v politice Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Návrh Výboru k provedení legislativních změn, které zajistí pro volby do Poslanecké sněmovny, krajských zastupitelstev a zastupitelstva hlavního města Prahy minimální 30 % podíl jak žen, tak mužů na kandidátních listinách, na kterém oddělení rovnosti žen a mužů v průběhu roku 2010 pracovalo, nebyl pro namítaný rozpor s ústavním pořádkem České republiky a přetrvávající zásadní připomínky některých rezortů (Ministerstva financí, Ministerstva obrany a Ministerstva zdravotnictví), vládou projednán (podrobněji viz kapitola 3.1.3.4.).

Sekce pro lidská práva v rámci meziresortního připomínkového řízení k věcnému záměru volebního zákoníku uplatnila v prosinci roku 2010 zásadní připomínky směřující ke stanovení minimálního 30 % podílu jak žen, tak mužů na kandidátních listinách do voleb do Evropského parlamentu, Poslanecké sněmovny, zastupitelstev krajů a obcí. Tyto připomínky nebyly předkladatelem, Ministerstvem vnitra, akceptovány.

K přijetí dočasných zvláštních opatření,⁷⁰ která by směřovala ke zvýšení podílu žen v politice, je Česká republika vyzývána Výborem OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen.⁷¹

⁷⁰ V souladu s čl. 4, odst. 1 Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen.

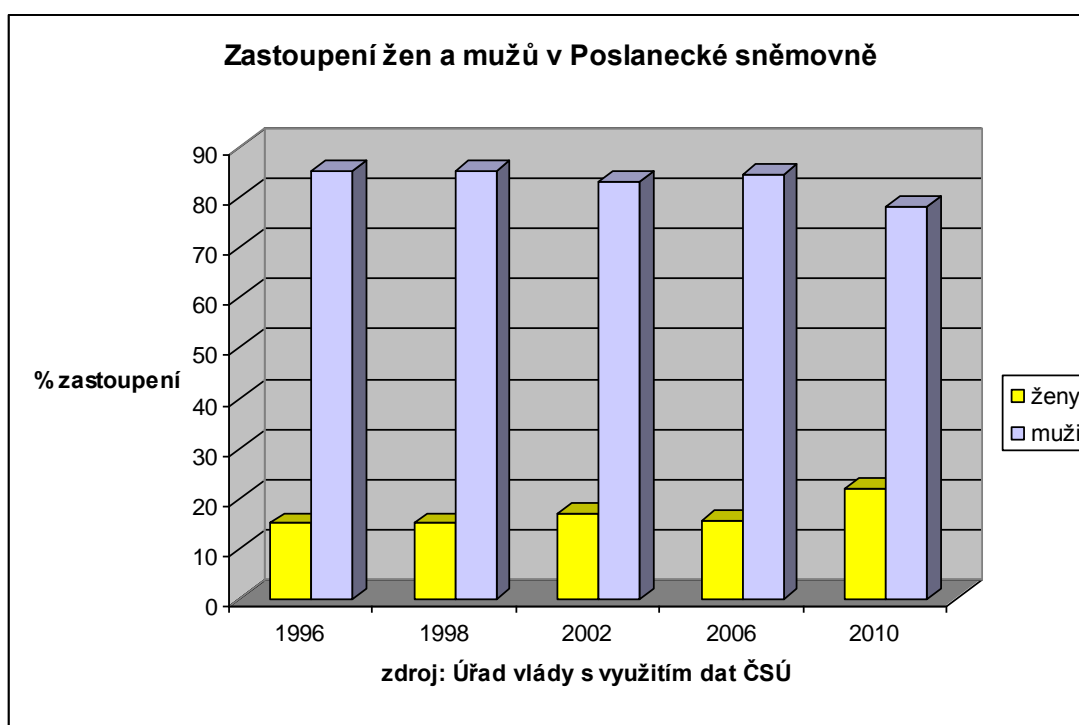
⁷¹ Blíže viz UN CEDAW, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic. Para. 18, 19. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

Výbor České republiky rovněž doporučuje z důvodu zvýšení právní jistoty zvážit schválení úpravy ústavního pořádku v tom smyslu, aby bylo výslovně stanoveno, že dočasná zvláštní opatření směřující k urychlení procesu dosažení skutečné rovnosti žen a mužů nemohou být považována za diskriminační.⁷²

4.1.1.1. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR

V roce 2010 se v České republice uskutečnily troje volby – do Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu ČR a do zastupitelstev obcí.

V květnových volbách do Poslanecké sněmovny bylo zvoleno celkem 44 žen, což činí 22 % z celkového počtu poslankyň a poslanců. Jde o historicky nejvyšší počet žen zvolených do Poslanecké sněmovny České republiky. Ve volbách do Poslanecké sněmovny kandidovalo celkem 1 364 žen (tedy 27 % ze všech kandidátů), ovšem úspěšnost žen je nižší (3,2 %) než úspěšnost mužských kandidátů (4,3 %) a to především z důvodu umístování vyššího počtu žen na nevolitelná místa kandidátních listin.

Zvýšení podílu žen v Poslanecké sněmovně umožnilo nově právo voličů udělit až čtyři preferenční hlasy. Bez této možnosti, tedy pokud by do Poslanecké sněmovny byly osoby zvoleny podle míst na kandidátních listinách, které jim určily politické strany, by podíl zvolených žen klesl na cca 16%. Díky uděleným preferenčním hlasům bylo nicméně zvoleno celkem 14 žen.⁷³ Ženám se rovněž podařilo proniknout do vedoucích pozic Poslanecké sněmovny, kdy předsedkyní Poslanecké sněmovny se stala Miroslava Němcová a místopředsedkyněmi Vlasta Parkanová a Kateřina Klasnová (třetím místopředsedou byl zvolen Lubomír Zaorálek).

http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf.

⁷² Blíže viz ibid, para 19.

⁷³ Blíže viz SMIGGELS KAVKOVÁ, J. Voliči a voličky si vybrali – zastoupení žen v PSP roste. FÓRUM 50 %. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/preferencni-hlasy-zabraly-zastoupeni-zen-v-psp-roste>.

Ve vládě vzešlé z květnových voleb 2010 (tedy voleb, ve kterých byl do Poslanecké sněmovny zvolen historicky nejvyšší počet žen), nezasedala v roce 2010 žádná žena. Česká republika se tak v druhé polovině roku 2010 stala jednou ze dvou zemí Evropské unie (spolu s Maďarskem), v jejíž vládě byli zastoupeni výhradně muži.

4.1.1.2. Senát Parlamentu ČR

V říjnu se konaly volby ve třetině volebních obvodů Senátu. Ze 27 zvolených senátorů a senátorek byly zvoleny jen 4 ženy (tedy 14,8 %), přičemž celkový podíl kandidátek ve volbách do Senátu (kandidovalo celkem 37 žen) činil 16 %. Úspěšnost kandidátek byla 10,8 %, zatímco úspěšnost kandidátů byla 12,1 %. V předchozích senátních volbách v letech 2008 a 2006 byla úspěšnost kandidátek vždy relativně vyšší než úspěšnost kandidátů. Koncem roku 2010 tak v Senátu zasedalo 15 žen (tedy 18,5 %).

4.1.1.3. Zastupitelstva měst a obcí

Po říjnových volbách do zastupitelstev měst a obcí průměrné zastoupení zvolených žen mírně vzrostlo z 24,9 % na 26,3 %. Nepatrně narostlo také zastoupení žen ve statutárních městech – z 19,5 % na 22,8 %.⁷⁴ Z celkového počtu 71 379 žen, které kandidovaly do zastupitelstev měst a obcí, bylo zvoleno 16 386. Úspěšnost kandidátek tedy byla 23 %, přičemž úspěšnost kandidátů byla 29,7 %.

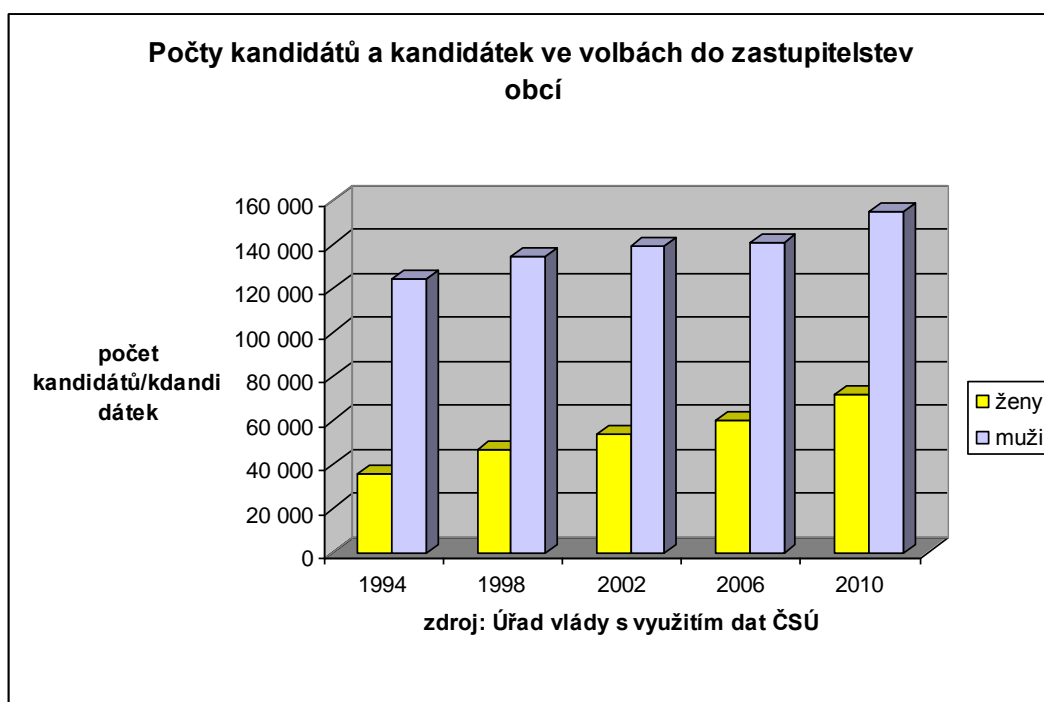
4.1.2. Politické strany – členství, vedení a kandidátní listiny

Ženy tvoří značnou část členstva politických stran⁷⁵ a roste i počet žen, které v různých typech voleb kandidují. Tento trend je nejvíce patrný ve volbách do zastupitelstev obcí, kdy se počet kandidátek mezi lety 1994 a 2010 zdvojnásobil (z 35 871 kandidátek v roce 1994 na 71 539 v roce 2010), zatímco počet kandidátů se mezi těmito lety zvýšil jen nepatrně (z 124 482 na 154 644). Výrazně rychlejší nárůst počtu kandidátek oproti počtu kandidátů je možné vysledovat i ve volbách do zastupitelstev krajů a do Poslanecké sněmovny (kde se počet kandidátek v letech 1996 až 2010 zvýšil o více než třetinu, zatímco počet kandidátů stagnuje).⁷⁶

⁷⁴ http://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/TZ_zastoupeni_zen_po_komunalnich_a_senatnich_volbach.pdf

⁷⁵ Ženy tvoří například nadpoloviční většinu mezi členskou základnou KDU-ČSL, přibližně 43 % členské základny KSČM a přes 30 % členské základny ODS a ČSSD. Blíže viz RAKUŠANOVÁ, P. *Česká politika: Ženy v labyrintu mužů?* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://padesatprocent.cz/docs/zeny-labyrint-muzu.pdf>>.

⁷⁶ Blíže viz příloha Ve. Příloha ke Zprávě o rovnosti žen a mužů v roce 2010 v České republice – tabulky a grafy, tabulky č. 2 – č. 5.

Přestože se počet žen kandidujících v různých typech voleb v posledních letech výrazně zvyšuje, neodráží se tato skutečnost úměrně v počtu zvolených žen. Klíčovým faktorem pro úspěch jednotlivých kandidátů je způsob jejich umístění na kandidátních listinách. O umístění na kandidátních listinách ve většině případů rozhodují vedení jednotlivých politických stran.

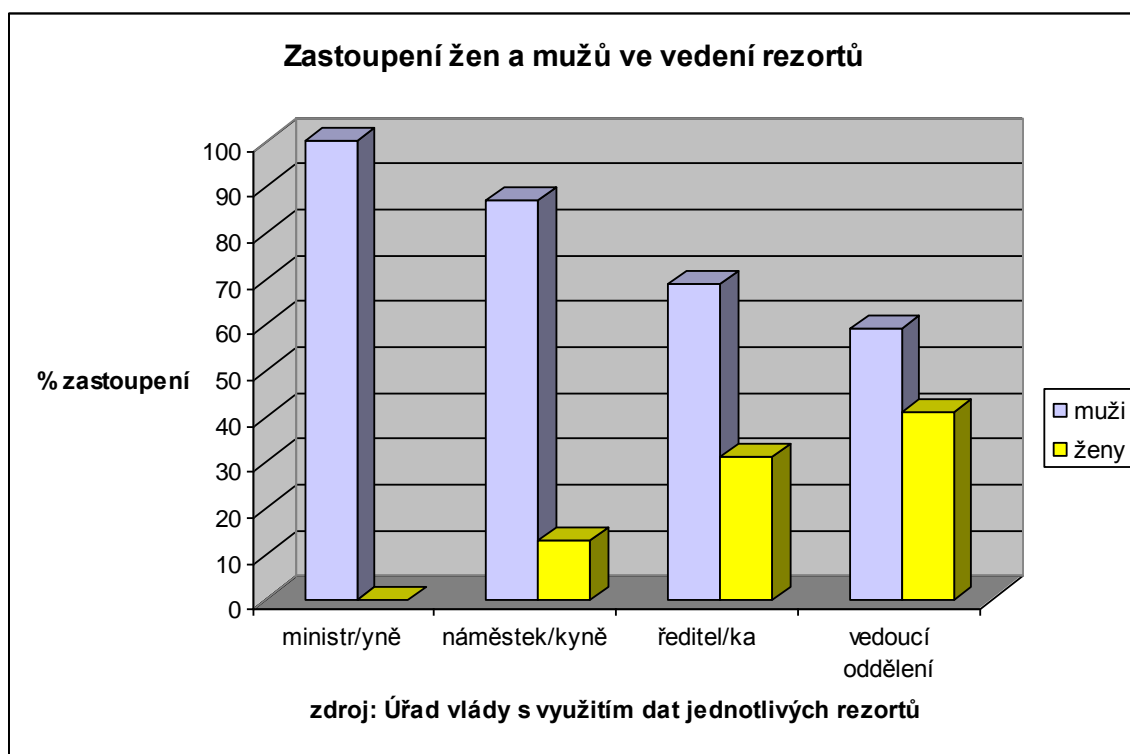
Ženy jsou v rámci vedení politických stran na ústřední i místní úrovni výrazně podrepresentovány⁷⁷ a tato skutečnost se odráží i do způsobu sestavování kandidátních listin, kdy ženy jsou výrazně častěji umisťovány na nižší pozice a na tzv. nevolitelná místa.

4.2. Státní správa

Stejně tak jako v politických pozicích, zůstávají ženy výrazně podrepresentovány i v rozhodovacích pozicích státní správy. K 31. prosinci 2010 zastávalo na všech rezortech pozici náměstkyně 15 žen (z celkového počtu náměstků 115), na těchto pozicích tedy byly ženy zastoupeny 13,0 %. Pravidlem přitom zůstává, že směrem dolů v hierarchii rozhodovacích pozic ve státní správě relativní zastoupení žen roste. Na pozici ředitelky odboru bylo ve všech rezortech ke konci roku 2010 celkem 156 žen, což činí 31,2 % z pozic ředitelů odborů. Z celkového počtu 1396 vedoucích oddělení na všech rezortech, bylo v roce 2010 40,6 % žen.⁷⁸

⁷⁷ K 1. dubnu 2011 byly ženy ve vedení parlamentních politických stran zastoupeny následujícím poměrem: ČSSD 14,3 %, ODS 16,7 %, TOP 09 16,7 %, KSČM 12,5 % a VV 50,0 %.

⁷⁸ Blíže viz Příloha č. 5 ke Zprávě o rovnosti žen a mužů v roce 2010 v České republice – tabulky a grafy, tabulka č. 1.

Aktualizovaná opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže pro rok 2010 obsahovala úkol, podle kterého měly všechny rezorty konkrétními opatřeními aktivně podporovat vyrovnané zastoupení žen a mužů na vedoucích pozicích. Pokud je podíl žen nebo mužů ve vedoucích pozicích menší jak 30 %, měly jednotlivé rezorty přijmout opatření na základě §16 odst. 3 zákoníku práce k podpoře vyrovnaného zastoupení žen a mužů. Jednotlivé rezorty se ve svých vyhodnoceních Aktualizovaných opatření většinou omezují na konstatování, že v rámci jejich rezortu jsou ženy i muži na vedoucích pozicích zastoupeni více než 30 % (vychází tedy ze součtu žen a mužů na všech vedoucích pozicích – od náměstků a náměstekyň až po vedoucí oddělení a nerozlišují jednotlivé stupně vedoucích a rozhodovacích pozic).

Jediným rezortem, ve kterém celkové zastoupení jednoho z pohlaví v součtu všech vedoucích pozicí bylo nižší než 30 %, bylo v roce 2010 Ministerstvo obrany. To ve svém vyhodnocení výše zmíněného úkolu uvedlo, že pro přijetí takového opatření nebyl a není důvod a jeho přijetí se nepředpokládá s odkazem na přirozené zvyšování počtu žen na těchto pozicích.⁷⁹

4.3. Obchodní společnosti

Stejně tak jako v rozhodovacích funkcích v rámci politiky a veřejné správy, jsou ženy výrazně podprezentovány i ve vedení obchodních společností. Například dle údajů Ministerstva průmyslu a obchodu byly ženy v roce 2010 ve správních a dozorčích radách státních podniků a akciových společnostech, ve kterých Ministerstvo průmyslu a obchodu spravuje majetkový podíl státu, zastoupeny 15,6 %.⁸⁰

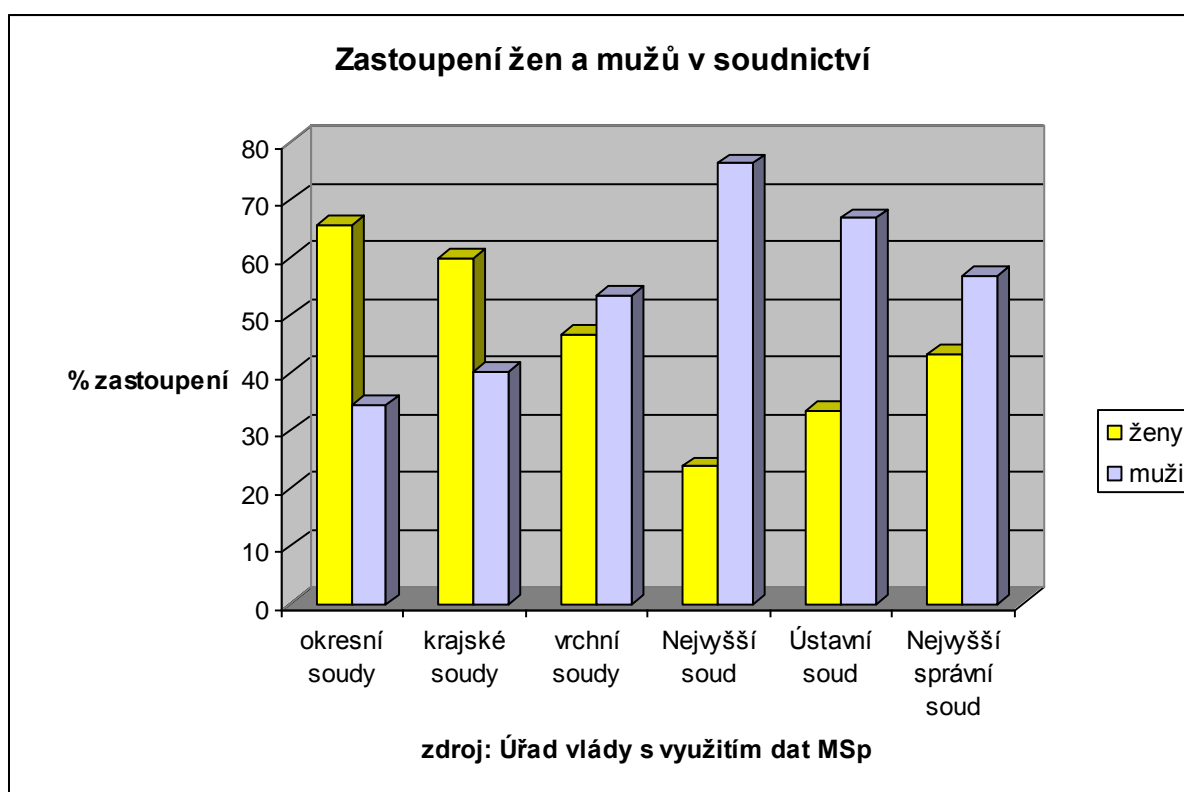
⁷⁹ Blíže viz zpráva MO v příloze Va. *Zpráva o plnění Aktualizovaných opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů za rok 2010.*

⁸⁰ V posledních letech byla realizována řada studií, které tvrdí, že existuje vztah mezi účastí žen ve vedení obchodních společností a jejich ekonomickou výkonností. Analýza společnosti McKinsey & Co. například tvrdí, že společnosti, v jejichž dozorčích radách je vyrovnanější zastoupení žen a mužů dosahují lepších hospodářských výsledků než ty společnost, v jejichž dozorčích radách ženy nezasedají. (Blíže viz MCKINSEY COMPANY, *Women at the top of corporations: Making it happen.* 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

4.4. Soudnictví

4.4.1. Soudy

Celkový počet soudkyň působících na okresních soudech (1 206) je téměř dvakrát vyšší než celkový počet soudců na těchto soudech (635). Na krajských soudech je zastoupení soudkyň a soudců v poměru 59,8 % ku 40,2 % ve prospěch žen, na vrchních soudech je zastoupení soudců (53,3 %) vyšší než zastoupení soudkyň (46,7 %). U Nejvyššího soudu bylo z celkového počtu 63 soudců činných k začátku roku 2010 15 žen (23,8 %). Relativně vyrovnané zastoupení soudkyň (43,3 %) a soudců (56,7 %) panuje na Nejvyšším správním soudě. U Ústavního soudu v roce 2010 působilo 5 soudkyň a 10 soudců, tedy 33,3 % žen.

Obdobná situace panuje v zastoupení žen na vedoucích pozicích v rámci jednotlivých soudů, kde se rovněž směrem nahoru v hierarchii soudních instancí zastoupení žen snižuje. Z 80 předsedů a předsedkyň okresních soudů je 33 (41,3 %) žen. Z osmi předsedů krajských soudů je jen jedna žena⁸¹, což činí 12,5 %.⁸²

http://www.mckinsey.com/locations/paris/home/womenmatter/pdfs/Women_matter_oct2010_english.pdf). Dále také viz např. dřívější studie JOY, L., CARTER, N., *The Bottom Line: Corporate Performance and Women's Representation on Boards*. Catalyst Inc. 2007. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.catalyst.org/publication/200/the-bottom-line-corporate-performance-and-womens-representation-on-boards>, která na vzorku 520 nejúspěšnějších amerických korporací dokazuje vztah mezi produktivitou společnosti a zastoupením žen ve vedení společnosti (společnosti s vyšším zastoupením žen dlouhodobě vykazují vyšší zisky) anebo studie KOTIRANDA, A., KOVALAINEN, A., ROUVINEN, P., *Female Leadership and Firm Profitability*. 2007. [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.eva.fi/wp-content/uploads/files/2133_Analyysi_no_003_eng_FemaleLeadership.pdf z roku 2007, která na vzorku 14 000 finských firem dokládá vyšší výkonnost těch firem, jejichž výkonnou ředitelkou je žena.

⁸¹ Údaje jsou uváděny k 1.11.2010.

⁸² Vztah soudnictví a rovnosti žen a mužů odráží například i Římský statut Mezinárodního trestního soudu, který mimo jiné požaduje, aby u soudu působili právní odborníci a odbornice na problematiku sexuálního násilí

4.4.2. Státní zastupitelství

V rámci státního zastupitelství působí z celkového počtu 1247 státních zástupců 654 žen (52,4 %). V roce 2010 na postu Nejvyšší státní zástupkyně (resp. Nejvyššího státního zástupce) působila jak žena, tak i muž. Na pozici vrchního státního zástupce a vrchní státní zástupkyně působí jedna žena a jeden muž. Z počtu sedmi krajských státních zástupců jsou ženy tři (42,8 %) a z 84 okresních státních zástupců je žen 41 (48,9 %).

5. Rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a v podnikání

Dle posledních zjištění Českého statistického úřadu bylo v roce 2009 ekonomicky aktivních 49,5 % žen oproti 68,2% mužů. Ženy jsou nejčastěji ekonomicky neaktivní z důvodu starobního či invalidního důchodu, péče o rodinu a domácnost a z důvodu studia. Muži jsou taktéž nejčastěji ekonomicky neaktivní z důvodu starobního či invalidního důchodu, dále následuje studium. Ekonomická neaktivita mužů z důvodu péče o rodinu a domácnost zaujímá velmi marginální podíl na celkovém počtu ekonomicky neaktivních mužů⁸³.

V ekonomické oblasti mohou mít na postavení žen vliv tyto faktory:

- nižší zaměstnanost žen,
- rozdíl v odměňování žen a mužů (tzv. gender pay gap),
- nižší důchody žen, které souvisejí s tzv. gender pay gap,
- rozdílné ekonomické dopady rozvodu na ženy a muže.

5.1. Nízká zaměstnanost žen

Ženy vykazují nižší zaměstnanost než muži. Evropská unie reaguje na tento fakt ve svých dokumentech. Nejvýznamnější dokument, který mimo jiné také na tuto situaci reaguje je strategie Evropa 2020. Jedná se o strategii EU, která se snaží v příštím desetiletí oživit hospodářský růst. Strategie má zejména za cíl vytvořit v EU znalostní a udržitelnou ekonomiku, která podporuje sociální začleňování. Tyto tři vzájemně provázané priority by měly EU i členským státům pomoci ke zvýšení zaměstnanosti, produktivity a sociální soudržnosti. EU si ve Strategii 2020 stanovila pět cílů, z nichž jedním je také dosažení 75% zaměstnanosti osob ve věkové kategorii od 20 do 64 let.

Na tento celoevropský cíl navazují vnitrostátní cíle. Tyto cíle jsou odvozeny od cílů celoevropských, avšak jsou modifikovány tak, aby se co nejlépe přizpůsobily podmínkám daného státu⁸⁴. Česká republika si jako svůj národní cíl zvolila dosažení celkové míry zaměstnanosti 75 %, přičemž národní dílčí cíl míry zaměstnanosti žen určila na 65 % a národní dílčí cíl míry zaměstnanosti starších pracovníků na 55 %⁸⁵. Je třeba uvést, že

a násilí na ženách (čl. 42, odst. 9). Římský statut rovněž stanoví, že členské státy by při nominaci soudců a soudkyň měly zohledňovat spravedlivé zastoupení žen a mužů („a fair representation of female and male judges“) (čl. 36, odst. 8, písm. a) iii). Výsledkem tohoto citlivého přístupu Mezinárodního trestního soudu je vysoká míra diverzity mezi jeho soudci a soudkyněmi (v roce 2010 u soudu působilo 11 soudkyň a 8 soudců).

⁸³ Dle údajů Českého statistického úřadu bylo např. v roce 2009 z celkového počtu ekonomicky neaktivních mužů (celkem 1 392 100) pouze 3 700 mužů, kteří byly ekonomicky neaktivní z důvodu péče o rodinu nebo setrvávání v domácnosti.

⁸⁴ Blíže viz EVROPSKÁ KOMISE, *Evropa 2020*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<http://ec.europa.eu/europe2020/index_cs.htm>

⁸⁵ Národní cíle stanovené na základě hlavních cílů strategie „Evropa 2020“ přijaté usnesením vlády ze dne 7. června 2010 č. 434.

národní cíl zaměstnanosti žen ve výši 65 % nedosahuje celkového národního cíle pro věkovou skupinu 20 – 64 let, ani celoevropského cíle, jenž jsou oba stanovené na 75 %.

Vláda ČR v návaznosti na Strategii Evropa 2020 přijala dokument Národní program reforem České republiky 2011⁸⁶, který jako hlavní reformní cíl předpokládá snižování strukturální nezaměstnanosti, využíváním tzv. principu flexicurity a aktivizace skupin dosud z různých důvodů vyloučených z pracovního trhu. Vláda v materiálu konstatuje: „Zvýšení a diverzifikace nabídky služeb péče o děti umožní zvýšení zaměstnanosti žen, resp. snazší návrat a setrvání pečujících rodičů na trhu práce. Vláda proto odstraní administrativní zátěž spojenou se zřizováním zařízení péče o děti a umožní rodičům snazší možnost výběru způsobu skloubení rodinného a pracovního života.“⁸⁷.

5.2. Gender pay gap

Zásadním faktorem, který se podílí na rozdílném ekonomickém postavení žen a mužů je tzv. gender pay gap. Podle definice Evropské unie znamená gender pay gap průměrný rozdíl v odměňování žen a mužů za hodinu práce. V celé Evropské unii vydělávají ženy v průměru o 17,8 % méně než muži. Dle údajů Eurostatu však v České republice vydělávají ženy dokonce o 26 % méně než muži, což řadí Českou republiku na druhé místo v celé EU s největším rozdílem v odměňování žen a mužů, hned za Estonsko⁸⁸. Rozdíl v odměňování žen a mužů má také velmi negativní důsledky, a to zejména dopad na celoživotní výdělky a výši penzí žen a zvyšuje riziko chudoby žen v pozdějším věku. Za příčiny rozdílného odměňování žen a mužů se považuje:

- přímá i nepřímá diskriminace žen,
- horizontální segregace trhu práce, tj. skutečnost, že v sektorech, kde pracuje více žen, např. v sociálních službách, zdravotnictví či školství, jsou průměrně nižší mzdy,
- vertikální segregace trhu práce, tj. skutečnost, že ženy se jen málo dostávají do vysokých funkcí, a tím i k výkonu lépe hodnocených prací,
- nedostatečná platová transparentnost⁸⁹,
- tradice a stereotypy, kdy zaměstnavatel např. má tendenci „přilepšit“ tradičnímu živiteli rodiny – muži,
- nedostatečné podmínky pro sladění pracovního a soukromého života, což nutí ženy mnohdy pracovat na méně hodin či na nižších funkcích, než by při efektivnějším zabezpečení podmínek pro sladění práce a rodiny ze strany společnosti

⁸⁶ Přijat usnesením vlády ČR ze dne 27. dubna 2011 č. 341.

⁸⁷ Blíže viz VLÁDA ČR, *Investice pro evropskou konkurenceschopnost: Příspěvek České republiky ke Strategii Evropa 2020, Národní program reforem České republiky 2011*, 2010, [online] [cit. 2011-07-25] URL: <http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=92896>

⁸⁸ Blíže viz EVROPSKÁ KOMISE, *Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=685&langId=cs>

⁸⁹ Jedná se o otázky povinné mlčenlivosti o výši platu, která pravděpodobně nemá oporu v českém právním řádu, nastavení jasných a transparentních pravidel pro stanovování odměny, což je v České republice částečně splněno ve veřejném sektoru, kde jsou používány tabulky na odměny, nicméně v soukromém sektoru může touto cestou k diskriminaci a nerovnému odměňování docházet poměrně často. Tuto otázku je třeba dále zkoumat. Také z toho důvodu je uložen v rámci Aktualizovaných opatření úkol všem členům vlády, aby byly na základě jednotné metodiky sledovány a vedeny anonymizované statistiky výše platů pracovníků a pracovníků resortu v jednotlivých platových třídách dle pohlaví a aby byla konkrétními prostředky zajišťována platová transparentnost v rámci ministerstev.

a zaměstnavatelů pracovat mohly či chtěly⁹⁰ (ke sladování pracovního, soukromého a rodinného života viz níže).

Snaha o odstraňování rozdílů v odměňování mezi ženami a muži s sebou nese mnoho výhod, mezi něž patří např. dosahování rovného zacházení a nediskriminace, možnost získat a udržet nejlepší zaměstnance a zaměstnankyně, tedy optimálně využívat lidské zdroje, vytváření pozitivního pracovního prostředí, možnost zlepšení veřejné image a hodnoty firmy pro akcionáře i odběratelskou základnu, zvyšování produktivity a konkurenceschopnosti či vyšší ziskovost ekonomiky a lepší využívání dovedností žen.

Gender pay gap, jakožto jeden z palčivých problémů v postavení žen a mužů byl také tématem semináře, jež organizovalo oddělení rovnosti žen a mužů v prosinci roku 2010. Seminář byl určen zejména pro gender focal points z jednotlivých ministerstev a pro další zaměstnance veřejné správy. Blíže k semináři viz kapitola 3.1.4.9.

V roce 2010 na závěr belgického předsednictví byly přijaty Závěry Rady ze dne 6. prosince 2010 týkající se otázky gender pay gap, na jejichž přípravě se Česká republika rovněž podílela. Tyto Závěry Rady konstatují, že rovné odměňování žen a mužů je základním principem Evropské unie. (podrobnosti viz výše, kapitola 2.5.3.). V souvislosti s přípravou těchto Závěrů Rady byla ve dnech 25. a 26. října 2010 uspořádána v Bruselu konference s názvem „How to close the gender pay gap?“, která poskytla příležitost k hloubkové diskusi o tématu s mnoha zainteresovanými stranami, nejen ze strany členských států, ale i z řad sociálních partnerů či nestátních neziskových organizací. Snižování gender pay gap je politickou prioritou všech členských států Evropské unie i dalších klíčových hráčů v evropském prostoru.

5.3. Důchody

Tzv. gender pay gap má ještě jeden velmi závažný důsledek, a tím jsou nižší důchody žen – seniorek. Dle údajů ČSÚ z roku 2009 mají muži průměrný měsíční starobní důchod 11 174 Kč, zatímco ženy mají průměrně 9 124 Kč za měsíc. Je třeba také vzít v úvahu, že ženy žijí v průměru déle než muži a navíc mnohé z nich odcházejí do důchodu dříve, neboť dle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění je jejich důchodový věk počítán odlišně v návaznosti na počet vychovaných dětí. Z toho vyplývá, že se ženy často mohou ve stáří dostat do těžkých situací a jsou chudobou ohroženy v mnohem větší míře než muži. V České republice je poměrné zastoupení žen mezi chudými nad 65 let největší v Evropě. Ženy tvoří zhruba 56 % ze všech lidí nad 65 let, ale 87 % ze všech chudých nad 65 let jsou ženy. Celkově jsou však ženy v České společnosti chudobou ohroženy v menší míře než v jiných členských státech EU. Dle údajů Eurostatu bylo v ČR v roce 2009 z celkového počtu žen ve věku 0-64 let ohroženo chudobou cca 9,4 % (tento podíl je nejnižší ze všech zemí EU 27), zatímco průměr EU 27 činil 16,4 %. Míra ohrožení chudobou u žen ve věkové skupině 65 let a více představovala 10,3 %, zatímco průměr EU 27 činil 20,1 %

Základní oblastí, kde je třeba prosazovat princip rovnosti mužů a žen, je trh práce, protože důchodové dávky jsou odvozovány od výše příjmů dosažených v době před přiznáním důchodu. Úkolem důchodového pojištění je poskytovat náhradu předdůchodových příjmů. Pokud jde o české důchodové pojištění, nerovnost ve výši příjmů mužů a žen částečně snižuje, což je důsledek existence tzv. redukčních hranic, pomocí nichž se z osobního vyměřovacího základu stanoví výpočtový základ pro výpočet důchodu (u vyšších příjmů je náhradový poměr nižší než u nízkých příjmů).

⁹⁰ Blíže viz EVROPSKÁ KOMISE, *Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=682&langId=cs>>

Na tuto skutečnost reaguje také dokument vlády s názvem Národní program reforem České republiky 2011 přijatý jako příspěvek ke Strategii Evropa 2020⁹¹. Tento program předpokládá omezení chudoby žen prostřednictvím tzv. malé důchodové reformy, jež navrhuje zvyšování věku odchodu do důchodu u žen a tedy delší setrvání na trhu práce.

V současné době sice ještě existují rozdílné věkové hranice pro nárok na starobní důchod mužů a žen podle počtu vychovaných dětí, ale jedná se pouze o dočasnou výjimku ze zásady rovného zacházení s muži a ženami, kterou umožňuje směrnice Rady ze dne 19. 12. 1978 (79/7/EEC), o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v otázkách sociálního zabezpečení, která řeší postupné zavádění rovnosti v sociálním zabezpečení. Podle čl. 7 odst. 1 písm. a) směrnice je umožněno vyloučit z její působnosti výslovně stanovení důchodového věku pro účely poskytování starobního důchodu. Od roku 1996 bylo do právní úpravy zakotveno postupné zvyšování důchodového věku, a to rychlejším tempem pro ženy s cílem přiblížení důchodového věku mužů a žen. Dne 21. 6. 2011 byl schválen zákon č. 220/2011 Sb., který zakotvil další pokračování ve zvyšování důchodového věku vyšším tempem pro ženy s cílem jeho úplného sjednocení pro muže a ženy. Je třeba vést diskusi o tom, zda by stát neměl poskytovat výhody pečujícím rodičům, bez ohledu na to, zda je to otec nebo matka, již v době aktivní péče o děti.

5.4. Rekvalifikace

Důležitou součástí zlepšování ekonomického postavení žen je možnost rekvalifikace, a to např. pro ženy, které se po dlouhé době vrací na trh práce (po delší rodičovské dovolené apod.). Blíže o rekvalifikacích pojednává kapitola 7.6.

5.5. Ekonomické dopady rozvodu

Ekonomické nerovnosti mezi ženami a muži se také projevují v souvislosti s rozvody a jejich ekonomickým dopadem. Na tuto otázku upozorňuje také Výbor pro odstranění diskriminace žen, který ve svých Závěrečných doporučeních (č. 40 a 41) z října 2010 vyzval Českou republiku, aby provedla průzkum ekonomických důsledků rozvodu pro oba manžele a průzkum ekonomických nerovností mezi manželi, a požaduje, aby smluvní strana uvedla tyto informace ve své příští periodické zprávě⁹².

Pro ženy má rozvod obvykle horší sociální a ekonomické dopady na životní podmínky než na muže. Obvykle dojde k přechodu domácnosti se dvěma příjmy na domácnost s jedním příjmem, přičemž veškerá tíže a odpovědnost za chod domácnosti a výchovu dětí spočívá na ženě. I z dlouhodobého hlediska muži z rozvodu často profitují, neboť ve svém kariérním růstu nejsou omezováni závazky vůči dětem a rodině a i v případě, že hradí výživné na děti a mohou mít obtíže s bydlením, nedochází u nich většinou k takovému propadu životní úrovně, jako se to po rozvodu děje ženám. Negativní atributy žen stigmatizovaných rozvodem a péčí o nezaopatřené děti jsou všeobecně považovány za překážku při výběru odpovídajícího zaměstnání⁹³. Toto téma je v České republice velmi aktuální zejména pokud uvažíme, že např. v roce 2008 byla míra rozvodovosti 49,6 %.

⁹¹ Přijat usnesením vlády ČR ze dne 27. dubna 2011 č. 341

⁹² Blíže viz UN CEDAW, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic. Para. 40.-41. [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf

⁹³ Blíže viz OTEVŘENÁ SPOLEČNOST - CENTRUM PROEQUALITY, *Ženy a Česká společnost, Hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní úrovni (Peking +15)*. s. 5. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.proequality.cz/res/data/007/000852.pdf>

6. Sladování pracovního, soukromého a rodinného života

Pod pojmem sladování pracovního, soukromého a rodinného života je obecně míněno to, jakou mají zaměstnanci možnost skloubit svou práci, resp. výdělečnou činnost, se svými dalšími zájmy a mimopracovními povinnostmi. Sladování se často spojuje s možností pečovat o děti a rodinu, nicméně v nejširším slova smyslu je pod pojem sladování pracovního a soukromého života možné podřadit veškeré soukromé aktivity zaměstnance či zaměstnankyně, které může provozovat ve svém volném čase. Možnost či nemožnost kvalitního sladění pracovního a soukromého života zásadním způsobem ovlivňuje rovné příležitosti žen a mužů ve všech oblastech veřejného i soukromého života. Výrazně je tím například ovlivněna i možnost pronikání žen do rozhodovacích pozic, kdy se tradičně předpokládá, že zastávání takových pozic není slučitelné s péčí a dětmi a jejich výchovou, a tedy s činností většiny žen v české společnosti.

Zaměstnavatel by měl svým zaměstnancům sladování umožnit. Jak je výše zmíněno, sladování pracovního, soukromého a rodinného života je velmi často spojováno s péčí o děti a rodinu. Z toho důvodu se problematika sladování pracovního, soukromého a rodinného života týká v prvé řadě žen, které jsou stále ještě považovány za tradiční pečovatelky o děti a rodinu.

Vláda České republiky se v roce 2010 ve svém Programovém prohlášení zavázala mimo jiné k tomu, že posílí zapojení obou rodičů do péče o děti. Dále Programové prohlášení hovoří o tom, že vláda ČR podpoří rozvoj služeb péče o děti, zaměstnávání na částečnou pracovní dobu rodičů s dětmi do 6 let a také se zavázala poskytnout slevu na sociálním pojištění ve výši 7 200 Kč za každý částečný úvazek takové osoby⁹⁴.

Vláda chce dále podpořit rozvoj alternativní rodinné péče ve fázi pre-primárního vzdělávání, rozvoj firemních školek, alternativních předškolních zařízení typu mateřských a rodinných center i institut sousedského hlídání. Vláda chce vytvářet podmínky pro lepší návrat rodičů k výdělečné činnosti⁹⁵. Z výše uvedeného vyplývá, že vláda ČR se chce na sladování pracovního a soukromého života, zejména rodičů s malými dětmi, intenzivně zaměřit.

Dne 22. dubna 2009 byl Radou vlády pro rovné příležitosti žen a mužů ustaven Výbor pro sladění pracovního, soukromého a rodinného života. K jeho činnosti viz blíže v kapitole 3.1.3.3.

6.1. Analýza Českého statistického úřadu

V roce 2010 provedl Český statistický úřad analýzu Harmonizace rodinného a pracovního života⁹⁶. Jednalo se o celoevropský projekt a jeho téma bylo pro členské země Evropské unie stanoveno v nařízení komise (EC) č. 20/2009 z 13. ledna 2009. Hlavním účelem šetření bylo získat informace o tom, kolik respondentů pravidelně pečuje o děti do 15 let nebo o osoby starší a jak tato péče ovlivňuje jejich ekonomickou aktivitu. Podrobněji byly zjišťovány údaje v domácnostech s malými dětmi o dostupnosti vhodných zařízení péče o děti a režim uspořádání pracovní doby u osob zajišťujících tuto rodinnou péči. Byly zjišťovány i odpovědi na otázky vztahující se k úpravám pracovní doby.

Z analýzy vyplynulo, že zhruba třetina obyvatel mezi 15 a 64 rokem pečuje alespoň o jedno dítě do 15 let, přičemž žen, které takto pečují je 36% a mužů je o něco málo více než 30%.

⁹⁴ Je třeba zde podotknout, že z mezinárodních srovnání vyplývá, že zavádění částečných úvazků, jako jediných forem flexibilní práce, může negativně dopadat zejména na ženy.

⁹⁵ Programové prohlášení vlády, 2010, str. 7 - 8

⁹⁶ Blíže viz ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Harmonizace pracovního a rodinného života*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam050611analiza11.doc>>

O jinou nemocnou, postiženou nebo starší osobu pečuje z celkového počtu obyvatel v cílové věkové skupině zhruba 4% lidí, z toho je 1,6% mužů a 2,4% žen⁹⁷. Ve všech typech péče převažují ženy nad muži. Pouze ve věkové kategorii mezi 40 – 49 let přesahuje podíl pečujících mužů podíl pečujících žen.

Otázky sladění pracovního a soukromého života dle analýzy řeší bezprostředně více než dva milióny obyvatel, neboť tito pečují o dítě mladší 15 let přímo ve své domácnosti. Péči o děti zajišťují ve větší míře ženy. Věk dítěte má zásadní vliv na ekonomickou aktivitu žen. To se týká zejména žen s dětmi do tří let věku, které využívají tzv. rodičovskou dovolenou. Téměř 70 tis. žen má rovněž po dosažení tří let věku dítěte nebo během jeho školní docházky problém najít zaměstnání. Analýza konstatovala, že problém souladu rodinné péče a ekonomické aktivity se týká téměř výhradně žen.. Celkem 68 tis. pečujících o děti do 15 let uvedlo, že nedostupnost nebo nevhodnost služeb péče o děti má negativní vliv na jejich pracovní uplatnění. Jedná se prakticky výhradně o ženy, muži tento problém nepocítují. Z respondentů analýzy bylo nebo je na rodičovské dovolené pouze 1% mužů oproti 85% žen.

Analýza také zjistila, že situaci pracujících žen zásadně ovlivňuje uspořádání pracovní doby. Tři čtvrtiny všech zaměstnankyň pracuje v rámci pevné pracovní doby. Zhruba 75% všech zaměstnanců má možnost vzít si jeden den volna z rodinných důvodů nad rámec dovolené nebo volna podle zákoníku práce. Z dostupných údajů také vyplývá, že Česká republika patří mezi země s nejnižším podílem zkrácených úvazků v rámci celé EU (k flexibilním formám práce viz kapitola 6.2).

6.2. Flexibilní formy práce

Dostatečná nabídka flexibilních pracovních úvazků⁹⁸ je, vedle dostatečné nabídky dostupné nerodinné péče o malé děti, klíčovou podmínkou pro efektivní sladování pracovního, soukromého a rodinného života. Podpora flexibilních forem práce by měla být zaměřena jak na muže, tak na ženy. Je důležité rozlišovat tzv. dobrovolnou flexibilitu, kdy zaměstnanec pracuje dobrovolně v rámci určité flexibilní formy práce a tzv. nedobrovolnou flexibilitu, kdy je takto zaměstnáván, neboť druhou variantou je zpravidla nezaměstnanost.

K otázce částečných úvazků vydal v roce 2010 Poradní výbor pro rovné příležitosti žen a mužů Evropské komise Stanovisko k flexibilním a částečným úvazkům⁹⁹. Výbor upozornil na to, že na částečný úvazek pracuje více žen než mužů, což s sebou může přinášet negativní důsledky. Je také velmi málo kvalitně placených míst na částečný úvazek, které by rovněž byly na vysoké úrovni odbornosti. Důležité je dle Výboru umožnit práci na „kvalitní“ částečný úvazek, tzn. že práce (i) poskytuje stejné možnosti a pracovní postup jako srovnatelná práce na plný úvazek; (ii) umožňuje udržovat nebo zvyšovat schopnosti pracovníka; (iii) umožňuje dosažení sladění pracovního a soukromého života při spokojenosti zaměstnance i zaměstnavatele; (iv) umožňuje prodloužení na plný pracovní úvazek, pokud je to nutné.

⁹⁷ Pro účely výzkumu se za péči považovala pravidelná péče, nikoliv pouze např. finanční pomoc či dobrovolnická nebo charitativní činnost.

⁹⁸ Dle informací čerpaných z webových stránek MPSV (blíže viz <http://www.mpsv.cz/cs/5793>) lze mezi flexibilní formy práce zařadit kratší nebo změněnou pracovní dobu, pružnou pracovní dobu, práci z domova částečně nebo úplně (homeworking), práci na dálku (distanční spolupráce, teleworking) dohody o práci konané mimo pracovní poměr (tj. dohoda o provedení práce a dohoda o pracovní činnosti), konto pracovní doby, sdílení pracovního místa více zaměstnanci/zaměstnankyněmi (tzv. job sharing) víkendovou práci, volnou pracovní dobu, stlačený pracovní týden, flexibilní začátek pracovního dne a další

⁹⁹ Blíže viz ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on flexible and part-time working arrangements and the gender dimension of the labour market*, [online] [cit. 2011-07-04] URL: <ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6398&langId=en> prosinec 2010

Pravděpodobným vysvětlením relativně nízkého podílu využívání flexibilních forem práce v České republice (podrobnější statistiky viz níže) je spíše než nastavení právní úpravy, která flexibilní formy práce umožňuje¹⁰⁰, neochota zaměstnavatelů flexibilní formy práce zaměstnancům nabízet a poskytovat. Pro zlepšení situace je proto třeba cíleně zaměstnance a zaměstnavatele o výhodách a možnostech flexibilních forem práce informovat a zaměstnavatele, kteří mohou mít k těmto alternativním formám práce nedůvěru, motivovat a výhody jim vysvětlovat.

Flexibilní formy práce jsou, jak už bylo řečeno, v České republice využívány poměrně málo. Podíl částečných úvazků na celkové zaměstnanosti byl dle posledních údajů Českého statistického úřadu 5,5 %, z toho mezi ženami to bylo 8,5 % a mezi muži 2,0 %. Nedobrovolně zaměstnaných na částečný úvazek bylo z celkového počtu zaměstnaných na částečný úvazek 16,1 % mezi muži a 9,5 % mezi ženami. Co se týče podílu žen a mužů na zaměstnáních na částečný úvazek, žen bez vzdělání, se základním vzděláním a nižším sekundárním vzděláním bylo na částečný úvazek v roce 2009 zaměstnáno 11,2 % žen a 6,4 % mužů ve stejné kategorii. Ženy s vyšším sekundárním a postsekundárním vzděláním pracovaly na částečný úvazek v 8,0 % a muži v této kategorii tvořili 1,7 %. Mezi pracovníky s terciárním vzděláním bylo 9,4 % žen a 2,3 % mužů.

Využívání částečných úvazků je v České republice ve srovnání s některými zeměmi EU poměrně nízké, jiné země mají však podíl částečných úvazků podobný (rok 2009)

Země	podíl osob pracujících na částečný úvazek	Podíl osob zaměstnaných na částečný úvazek na celkové zaměstnanosti	
		ženy	muži
Nizozemsko	48,3%	75,7%	23,6%
Švédsko	27,0%	40,5%	12,6%
Německo	26,1%	44,8%	8,6%
Belgie	23,4%	41,4%	8,2%
Bulharsko	2,3%	2,5%	1,8%
Slovensko	3,6%	4,5%	2,6%
Maďarsko	5,6%	7,1%	3,6%
Řecko	6,0%	10,1%	2,9%

¹⁰⁰ V zákoníku práce se flexibilních forem práce dotýká § 74 a.n., který pojednává o dohodách o pracích konaných mimo pracovní poměr, § 80 upravuje kratší pracovní dobu, § 82 a.n. upravuje rovnoměrné a nerovnoměrné rozvržení pracovní doby, v § 85 je upraveno pružné rozvržení pracovní doby, § 86 a.n. řeší konto pracovní doby.

Česká republika	5,5%	8,5%	2,0%
-----------------	------	------	------

(tabulky připraveny s využitím statistik ČSÚ¹⁰¹)

V Aktualizovaných opatřeních Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů pro rok 2010 bylo jako úkol č. 23 uvedeno, aby jednotlivé resorty zaváděly, rozvíjely a vyhodnocovaly využívání flexibilních pracovních úvazků. Všechny resorty poskytovaly svým zaměstnancům různé formy flexibility. Převažovala zejména pružná pracovní doba či možnost sjednání částečného úvazku. Některá ministerstva umožňují svým zaměstnancům využívat také práci z domova, sdílená pracovní místa či stlačený pracovní týden.

6.3. Služby péče o děti

6.3.1. Časová konta pro rodiče dětí v předškolním věku pobírající rodičovský příspěvek

Dne 19. března 2010 přijala Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů doporučení vládě k otázce tzv. časových kont pro rodiče dětí v předškolním věku čerpající rodičovský příspěvek.¹⁰² Podrobněji k procesu projednávání viz kapitola 3.1.3.3.

6.3.2. Předškolní vzdělávání

Dne 18. ledna 2010 byla vládou ČR usnesením č. 63 vzata na vědomí informace Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva zdravotnictví o možnosti systémového řešení agendy denní péče o děti do zahájení povinné školní docházky. Vláda ČR dále výše uvedeným ministrům a ministru pro lidská práva uložila předložit návrh dalšího postupu týkajícího se problematiky systémového řešení agendy denní péče o děti do zahájení povinné školní docházky.

V návaznosti na toto usnesení vláda ČR přijala dne 19. dubna 2010 usnesení č. 284, kterým vzala na vědomí návrh na zařazení dětí od dvou let věku do mateřských škol a uložila ministryním školství, mládeže a tělovýchovy, zdravotnictví, ministrům práce a sociálních věcí, financí a zmocněnci vlády pro lidská práva zpracovat a předložit vládě do 31. prosince 2010 ekonomickou, sociální i právní analýzu možnosti zařazení dětí od dvou let věku do mateřských škol a vyhodnotit další řešení rozšíření péče o děti do tří let. V rámci této činnosti byla na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy zřízena meziresortní pracovní skupina, které bylo uloženo zpracování ekonomické, sociální i právní analýzy možnosti zařazení dětí od dvou let věku do mateřských škol, vyhodnocení dalších řešení rozšíření péče o děti do tří let, jejíž členkou byla také zástupkyně oddělení rovnosti žen a mužů Sekce pro lidská práva. S ustavením nové vlády byla práce této pracovní skupiny pozastavena. Materiálu byl vložen do připomínkového řízení až v květnu roku 2011.

6.3.3. Muži a péče

Jak je výše uvedeno, sladění pracovního, soukromého a rodinného života je výzvou zejména pro ženy, neboť o děti v českých rodinách pečují převážně ony. K lepšímu sladění pracovního a soukromého života žen může tak mimo jiné vést také sdílení domácích povinností a péče o děti oběma rodiči.

¹⁰¹ Blíže viz ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Harmonizace pracovního a rodinného života*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/2600532B3A/\\$File/1413104428.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/2600532B3A/$File/1413104428.pdf)>

¹⁰² Schválené znění doporučení Rady:

„Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů na základě návrhu Výboru pro sladění pracovního, soukromého a rodinného života doporučuje vládě ČR předložit novelu paragrafu 30b odstavce 2) zákona o státní sociální podpoře (117/1995 Sb.) tak, aby časové omezení podmiňující nárok na rodičovský příspěvek mělo podobu časového konta v trvání 80 hodin.“

Podíl mužů, z celkového počtu osob, které pobíraly rodičovský příspěvek, byl v roce 2010 1,6 %. Ministerstvo práce a sociálních věcí nechalo v rámci prostředků ESF – OP LZZ vypracovat na podporu aktivního otcovství analýzu s názvem „Podoby otcovství v ČR“. Tento krok byl součástí projektu Ministerstva práce a sociálních věcí „Táto, jak na to?“, který byl zahájen na jaře 2010.

Výsledky analýzy byly prezentovány na konferenci konané dne 27. dubna 2010 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Z tohoto výzkumu např. vyplynulo, že přibližně 25% otců se účastní porodu a že otcové, kteří jsou u porodu, jsou následně aktivnější v každodenní péči o své děti. Dále výzkum odhadl, že zapojení českých mužů v péči o domácnost je přibližně 21%, zatímco např. ve Švédsku je to 36% a naopak ve Španělsku 16%. Výzkum dále ukázal, že většina otců je s množstvím času, který tráví se svými dětmi, spokojená. Většina otců ve všech věkových kategoriích si také myslí, že s dítětem na rodičovské dovolené by měla zůstat matka, protože je pro dítě od dvou do čtyř let věku nezastupitelná. Výzkum dále zjistil, že podpora otcovství, resp. obecně rodičovství není součástí firemních strategií. Na druhou stranu, i když firmy nabízejí celou řadu výhod, otcové tyto výhody většinou nevyužívají. Zůstává nadále faktem, že muži jsou hlavními živiteli rodiny, jejich příjmy jsou ve většině případů vyšší ve srovnání s příjmy jejich partnerky. Pro převážnou většinu otců je také normou, že stráví první dny po porodu doma s dítětem¹⁰³.

Jeden z úkolů v Aktualizovaných opatřeních Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže na rok 2011 ukládá ministru práce a sociálních věcí informačními prostředky podporovat aktivní otcovství a vypracovat informační materiál o možnostech aktivního otcovství v rámci stávající legislativy a o formách podpory otců v jejich rodičovství.

7. Výchova, vzdělávání a volný čas a rovné příležitosti žen a mužů

7.1. Školský systém, horizontální a vertikální segregace žen a mužů

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zpracovalo, v návaznosti na úkol, který mu byl uložen v Prioritách pro rok 2010, avšak s termínem plnění v roce 2011, dvě analýzy. Jedná se o analýzu Rozbor zahraničních koncepcí politiky genderové rovnosti ve vzdělávání a Stav genderové rovnosti v resortu MŠMT a identifikace informačně podhodnocených oblastí ve školství, sportu, vědě a výzkumu. Analýzy byly zpracovány ve spolupráci s expertním týmem složeným ze členů a členek Pracovní skupiny MŠMT. Jedná se prozatím o pracovní verze pro použití uvnitř resortu.

7.2. Genderová ročenka školství

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v roce 2010 opět aktualizovalo Genderovou ročenku školství¹⁰⁴. Ročenka obsahuje statistiky dělené dle pohlaví, které se zabývají mateřskými školami, základním vzděláním, včetně přípravných tříd pro děti se sociálním znevýhodněním a přípravnými stupni základních škol speciálních, středními školami, rekvalifikacemi, konzervatořemi, vyššími odbornými školami, zařízeními ústavní a ochranné výchovy, zařízeními zájmového vzdělávání a vysokými školami. Dále ročenka obsahuje statistická data týkající se zaměstnanců regionálního školství a vysokých škol.

¹⁰³ Bliže viz MPSV, *Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum*. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<http://web.ilom.cz/downloads/Podoby_otcovstvi_v_CR%20-%20prezentace_konference.ppt>

¹⁰⁴ Bliže viz PORTÁL O ŠKOLSTVÍ A VZDĚLÁVÁNÍ, *Statistické údaje o školství v ČR*. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<http://app.edu.cz/portal/page?_pageid=33,273922&_dad=portal&_schema=PORTAL&cid=177&_piref33_273923_33_273922_273922.instance_id=146308>

Z Genderové ročenky školství vyplývá, že ženy tvoří více než 80% zaměstnanců ve školství a jejich platy jsou v průměru o více než 17% nižší než platy mužů v této oblasti. Poměrně vysoká platová diferenciací je způsobena zejména tím, že ženy vykonávají ve školství ve větší míře nekvalifikované profese, zatímco muži častěji zastávají pozice učitelů, případně řídících pracovníků¹⁰⁵. Učitelky regionálního školství pobírají o 5 až 6 % nižší platy oproti učitelům regionálního školství¹⁰⁶. Největší nerovnosti mezi ženami a muži v odměňování jsou však v kategorii mladých učitelů, kde učitelky pobírají platy v průměru o 7% nižší než učitelé¹⁰⁷.

Mezi učiteli základních škol představují muži 14%, v pedagogických sborech středních škol včetně konzervatoří a vyšších odborných škol je 36% mužů ve speciálních školách tvoří ženy 79 až 80% učitelského sboru. V podstatě na všech úrovních školství jsou ženy méně finančně ohodnoceny než muži.

V mateřském školství je zastoupení mužů téměř zanedbatelné. Z celkového počtu učitelů mateřských škol představují muži pouhou 0,1%¹⁰⁸.

Na výše zmíněné v roce 2010 reagovala vláda ve svém programovém prohlášení, kde se zavázala, že posílí objem platových prostředků pro pedagogické pracovníky resortu o 2,1 mld. Kč. Dále v roce 2012 chce vláda posílit objem platových prostředků pro pedagogické pracovníky v resortu o další 4 mld. Kč a poté toto navýšení zachová a zmrazí až do roku 2015 v návaznosti na celkovou veřejnou správu, kdy platy zmrazí na 3 roky¹⁰⁹.

7.3. Národní ústav odborného vzdělávání

Národní ústav odborného vzdělávání, který je přímo řízenou organizací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vyvíjí aktivity k překonávání stereotypního myšlení na postavení žen a mužů a horizontální segregace ve školství. Národní ústav odborného vzdělávání se zabývá např. výchovným a kariérním poradenstvím pro žáky a žákyně základních, středních a speciálních středních škol, pro jejich rodiče a také pro dospělé lidi – zájemce o další vzdělávání.

V rámci Národního ústavu odborného vzdělávání funguje také Centrum kariérového poradenství, které poskytuje individuální a všem dostupnou poradenskou službu v oblasti vzdělávání na středních a vyšších odborných školách. Kariérní poradenství vychází ze školského zákona, který zaručuje rovný přístup ke vzdělávání všem jednotlivcům.

V roce 2010 uspořádalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ve spolupráci s Národním kontaktním centrem – ženy a věda několik informačních besed a setkání s mladými vědkyněmi v přírodovědných a technických oborech pro studentky středních škol s tematikou profesního uplatnění dívek ve vědě a uplatnění jejich dovedností v technických a IT povoláních. Třetí ročník „Letní školy IT pro dívky“ ze středních škol pořádala na přelomu srpna a září 2010 Fakulta informačních technologií VUT v Brně. Fakulta se tak

¹⁰⁵ Blíže viz ibid. s. 112

¹⁰⁶ Blíže viz ibid. s. 117

¹⁰⁷ Blíže viz ibid. s. 117

¹⁰⁸ Blíže viz ibid. s. 117

¹⁰⁹ Blíže viz ÚŘAD VLÁDY, Programové prohlášení Vlády České republiky, 4. srpna 2010. s. 25. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove-prohlaseni-vlady.pdf>>.

snaží reagovat na nedostatek dívek v oboru IT a chce jim ukázat, že se jedná o obor zajímavý, který jim má co nabídnout¹¹⁰.

7.4. Česká školní inspekce

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy také v roce 2010 vypracovalo metodiku posuzování školských institucí z hlediska rovnosti žen a mužů pro potřeby České školní inspekce. Metodika zahrnuje kritéria pro posuzování toho, do jaké míry školská instituce zachovává princip rovných příležitostí pro ženy a muže. Mezi kritérii jsou např. rovný přístup ke vzdělávání, školní vzdělávací programy, řízení školy, personální podmínky, materiální předpoklady, finanční předpoklady, efektivní organizace vzdělávání, účinná podpora rozvoje osobnosti žáků a žákyň, partnerství, systematické hodnocení individuálních a skupinových výsledků vzdělávání žáků a systémové hodnocení celkových výsledků vzdělávání školy.

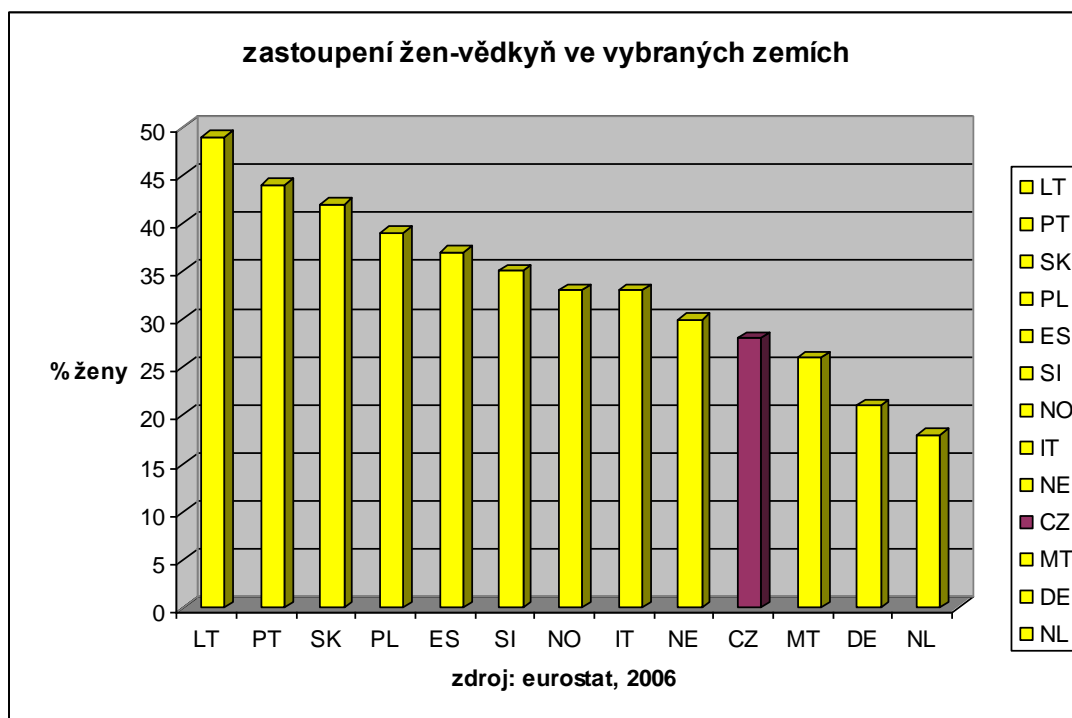
7.5. Rovnost žen a mužů ve vědě

Ženy v současnosti tvoří více než 50 % vysokoškolských studujících na bakalářských a magisterských oborech a přes 25 % osob pracujících ve výzkumu. Zastoupení žen v rozhodovacích a poradních orgánech v oblasti výzkumu, vývoje a inovací je nízké. V Radě pro výzkum, vývoj a inovace je zastoupení žen-vědkyň (z celkem 72 osob, včetně členů a členek komisí, zde v roce 2010 působilo jen 9 žen, tedy 12,5 %) ve srovnání se zastoupením žen-vědkyň na vysokých školách (20,4 %), v jiných grantových agenturách (Grantová agentura ČR: 13,7 %, Technologická agentura ČR: 13,4 %) a ve veřejných výzkumných institucích (17,4 %) vůbec nejhorší.¹¹¹ V současnosti jsou členkami RVVI, z celkového počtu 17 členek a členů jen dvě ženy (11,7 %).

Aktivity na podporu rovných příležitostí žen a mužů ve vědě získávají v posledních letech zejména na mezinárodních fórech na četnosti. Příkladem může být 55. zasedání Komise OSN pro postavení žen, jehož prioritním tématem byl přístup a účast žen a dívek na vzdělávání, vědě a technologiích, včetně prosazování rovného přístupu žen k plné zaměstnanosti a odpovídající práci.

¹¹⁰ Blíže viz VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ, *IT sluší i dívkám – na FIT v Brně pro ně pořádají letní školu IT*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vutbr.cz/zivot-na-vut/fakta-o-vut/vut-a-media-f19526/it-sluši-i-divkam-na-fit-vut-v-brne-pro-ne-poradaji-letni-skolu-it-d43792>>

¹¹¹ Blíže viz zpráva Sociologického ústavu v příloze Vb. *Informace o činnosti nestátních neziskových organizací, akademické obce a sociálních partnerů v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2010*, s. 31.

Postavení žen ve vědě se v roce 2010 věnovala Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, která na základě doporučení Výboru pro institucionální zabezpečení rovných příležitostí žen a mužů přijala usnesení k potřebě řešit téma genderové rovnosti v oblasti výzkumu, vývoje a inovací v rámci činnosti Rady pro výzkum, vývoj a inovace (blíže viz kapitola 3.1.3.). Toto doporučení bylo předloženo vládě a v upravené podobě vzato na vědomí usnesením vlády ČR ze dne 19. ledna 2011 č. 57.¹¹²

K prosazování rovného postavení mužů a žen ve vědě, výzkumu, vývoji a inovacích je Česká republika na mezinárodní úrovni často vyzývána. Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) ve svých Závěrečných doporučeních z roku 2010 Českou republiku negativně hodnotí za nedostatečné zastoupení žen v oblasti vědeckého výzkumu a vyzývá k přijetí opatření.¹¹³ Potřebu řešit nerovné postavení žen a mužů v rozhodovacích a poradních orgánech zdůrazňuje i Plán EU pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2010 – 2015¹¹⁴ či Pekingská akční platforma.¹¹⁵

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy i v roce 2010 pokračovalo v podpoře projektu Sociologického ústavu AV ČR v. v. i., „Národní kontaktní centrum – ženy a věda“ (dále NKC-ŽV) z programu EUPRO, jehož cílem je usnadňování zapojování žen do sítě pracovišť

¹¹² Doporučení mimo jiné identifikuje následující příčiny nerovného postavení žen a mužů ve vědě: stereotypy a předsudky pramenící z tradiční mužské orientace vědecké profese, důraz na lineární a nepřerušovanou vědeckou dráhu, horizontální a vertikální segregaci vědy a absence genderově neutrálního systému hodnocení vědeckých výsledků a kariérního postupu. Rada ve svém podnětu doporučuje Radě vlády pro výzkum, vývoj a inovace, aby své materiály v době přípravy konzultovala s Radou vlády pro rovné příležitosti žen a mužů.

¹¹³ Blíže viz UN CEDAW, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic*. Para 18-19. [online] [cit. 2011-07-04] URL: http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf.

¹¹⁴ Blíže viz *Strategie pro rovnost žen a mužů 2010-2015*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC0491:EN:NOT>.

¹¹⁵ Blíže viz UNITED NATIONS: *Beijing Platform for Action*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/decision.htm>.

EU formou podpory infrastruktury výzkumu a vývoje. Tím přispívá k integraci českého výzkumu a vývoje do sítě pracovišť EU, k integraci evropského výzkumu a k uskutečňování a posilování Evropského výzkumného prostoru. V roce 2010 spustilo NKC-ŽV mentoringový projekt zaměřený na studentky středních škol, které mají zájem o studium vysoké školy technického zaměření.¹¹⁶

MŠMT se rovněž podílí na zvyšování povědomí o úloze žen v rámci české vědy. V této souvislosti ministerstvo od roku 2009 ve spolupráci s NKC-ŽV vyhlašuje soutěž o cenu Milady Paulové pro ženu – vědkyni za celoživotní přínos vědě. Smyslem udílení této ceny je vyzdvížení excelentní vědecké práce českých badatelek, obecně podpořit ženy při působení ve vědě a inspirovat začínající vědkyně nebo studující ženy, které vědeckou dráhu zvažují.¹¹⁷ V roce 2010 se stala laureátkou této ceny za celoživotní přínos v oboru ekonomie paní prof. Růžena Vintrová, DrSc. Cena jí byla slavnostně předána na MŠMT dne 17. prosince 2010.

MŠMT rovněž ve spolupráci s NKC-ŽV v roce 2010 uspořádalo několik informačních akcí (besed) a setkání s mladými vědkyněmi v přírodovědných a technických oborech pro studentky středních škol s tematikou profesního uplatnění dívek ve vědě a výzkumu a uplatnění jejich dovedností v technických a IT povoláních.

7.6. Rekvalifikace a vzdělávání dospělých

Důležitou součástí vzdělávání jsou také rekvalifikace dospělých. Rekvalifikace mohou napomoci zejména ženám, ale i jiným specifickým skupinám¹¹⁸, aby se adaptovaly na trhu práce, pokud z něj z jakéhokoli důvodu na delší dobu odejdou.

Jak informovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ve své zprávě o plnění Aktualizovaných opatření Priorit a postupů při prosazování rovných příležitostí pro ženy muže za rok 2010, rekvalifikační programy vycházejí zejména z požadavků trhu práce. V rekvalifikačních kurzech převažují nepatrně ženy. Některé rekvalifikační projekty jsou rovněž specificky zaměřeny na ženy, a to zejména v rámci projektů ESF.

Projekty, které se v roce 2010 specificky zaměřovaly na ženy, které nebyly delší dobu ekonomicky aktivní, byly např. projekt Dítě není překážkou v Olomouckém kraji, Ženy hurá do práce ve Středočeském kraji nebo Rodina není handicap v Plzeňském kraji. Některé rekvalifikační projekty jsou také určeny ženám žijícím na venkově, ženám starším 55 let, matkám samoživitelkám, ženám z minorit, včetně žen migrantek. Mezi takové projekty patří např. My se práce nebojíme v Moravskoslezském kraji či Aktivní padesátka v Ústeckém kraji.

Dle údajů z úřadů práce bylo k 10. prosinci 2010 do rekvalifikace zařazeno 34 881 žen, což činí 55 % rekvalifikovaných osob. Rovněž v rekvalifikačních kurzech zaměřených na získání kompetencí pro zahájení samostatné výdělečné činnosti převažovaly nepatrně ženy, bylo jich 54 % a v rekvalifikačních kurzech zaměřených na využívání informačních a komunikačních technologií dokonce ženy tvořily 67 % osob. Je však nicméně nutné říci, že dle posledních údajů Českého statistického úřadu bylo v roce 2009 v České republice celkem 219 800 podnikatelek a 578 000 podnikatelů. Nejvíce žen podnikatelek se nachází v odvětvích velkoobchod a maloobchod, opravy motorových vozidel, zatím co nejvíce mužů podnikatelů se věnuje odvětví stavebnictví.

¹¹⁶ Blíže viz zpráva Sociologického ústavu v příloze Vb. *Informace o činnosti nestátních neziskových organizací, akademické obce a sociálních partnerů v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2010.*

¹¹⁷ Blíže viz MŠMT: *Udělení Ceny Milady Paulové v oboru ekonomie za rok 2010.* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/udeleni-ceny-milady-paulove-v-oboru-ekonomie-za-rok-2010>>.

¹¹⁸ Jedná se např. o seniory a seniorky, ženy z menšin apod.

7.7. Trávení volného času

7.7.1. Rozdílné vstupné pro ženy a muže na kulturní a sportovní události

Veřejný ochránce práv v roce 2010 řešil stížnost, ve které byla namítána diskriminace z důvodu pohlaví v důsledku poskytování volného vstupu pro ženy na fotbalové utkání, zatímco muži museli za vstup platit. Veřejný ochránce práv v této souvislosti konstatoval, že cíl (podpora účasti žen v rámci publika, které většinou podobné akce navštěvuje), kterého se má rozdílnou cenou vstupného pro ženy a muže dosáhnout, je legitimní a proto se nejedná o diskriminaci dle antidiskriminačního zákona.¹¹⁹

7.7.2. Rozdílné odměny pro ženy a muže na sportovních soutěžích

Problematickým aspektem rovnosti žen a mužů ve sportu je skutečnost, že v různých sportovních soutěžích jsou ceny pro vítěze a vítězky mužských a ženských kategorií stanoveny odlišně, kdy jsou často až dvojnásobně nižší pro ženy než pro muže. Této problematice se věnují také závazné právní předpisy jako je Antidiskriminační zákon (198/2009 Sb.) či evropská směrnice č. 2004/133/ES¹²⁰.

8. Důstojnost a integrita žen

Důstojnost a integrita žen tvoří nedílnou součást politiky rovných příležitostí žen a mužů. Tato kapitola se zabývá násilím založeným na pohlaví, domácím násilím, obchodováním s lidmi, škodlivými tradičními praktikami, kterým dosud v rámci prosazování rovných příležitostí žen a mužů nebyla v českém prostředí věnována zásadnější pozornost a reprodukčním zdravím a porodní péčí.

V roce 2010 pokračovaly aktivity jak na mezinárodní, tak na vnitrostátní úrovni směřující k ochraně důstojnosti a integrity žen. O činnosti Rady Evropy na poli boje s násilím na ženách byl již pojednáno v kapitole 2.4. .

8.1. Násilí založené na pohlaví

Povinnost řešit problematiku násilí na ženách a domácího násilí v České republice vyplývá i z mezinárodních závazků, zejména pak z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. Výbor CEDAW, který monitoruje plnění této Úmluvy České republiky mimo jiné doporučil, aby ČR zintenzívnila efektivní opatření v prevenci a stíhání domácího a sexuálního násilí a v pomoci obětem tohoto násilí.¹²¹ Výbor zároveň přivítal přijetí nového trestního zákoníku (účinného od 1. ledna 2010), který zavedl nový trestný čin nebezpečné pronásledování (§ 354 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) a přijetí zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím a který se v praxi osvědčil (viz níže).¹²²

Postupy k řešení násilí na ženách a domácího násilí obsahují rovněž Aktualizovaná opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže. Pro rok 2010

¹¹⁹ Volný vstup pro ženy na fotbalové utkání – spis 139/2010/DIS/JKV

http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/sluzby/139-2010-DIS-JKV.pdf

¹²⁰ Směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

¹²¹ Blíže viz UN CEDAW, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic*. Para. 23. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf.

¹²² Blíže viz ibid, para 22.

rezortům¹²³ stanovily nový úkol zdůrazňovat nepřijatelnost násilí na základě pohlaví a obchodování s lidmi a medializovat tuto otázku v souvislosti s věcnou působností každého člena vlády. Ministerstvu vnitra bylo zároveň uloženo přijmout opatření vedoucí k prevenci násilí založeného na pohlaví, domácího násilí a obchodování s lidmi.

Ministerstvo spravedlnosti v roce 2010 pracovalo na systémovém řešení situace obětí trestné činnosti obecně přípravou návrhů zákonů o obětech trestných činů a odpovědnosti právnických osob.

Návrh zákon o obětech trestných činů by měl směřovat zejména k zabránění sekundární viktimizace obětí, posílení procesního postavení obětí a stanovení obecných pravidla pro spolupráci státu s nestátními neziskovými organizacemi. Návrh zákona rovněž počítá s tím, že obětem trestných činů bude poskytována okamžitá, v určitých případech zcela bezplatná, (právní, sociální a psychologická) pomoc akreditovanými centry. Bezplatná právní pomoc bude určena obětem sexuálních deliktů a trestných činů, jejichž následkem je těžká újma na zdraví a všem obětem, které si placenou právní pomoc nemohou dovolit. Dle informací Ministerstva spravedlnosti by mělo paragrafované znění zákona být připraveno přibližně v září roku 2011. Zákon by měl být doplněn Strategií ochrany obětí trestných činů, která by měla obsahovat navazující nelegislativní opatření.

Návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byl do mezirezortního připomínkového řízení vložen v prosinci 2010 a vládou schválen 23. února 2011. Návrh zákona je projednáván v Poslanecké sněmovně. Zákon reaguje na situaci, kdy v trestním řízení nelze efektivně postihnout majetek právnické osoby nebo ji postihnout jiným způsobem, přestože pachatel trestného činu prokazatelně jednal v zájmu nebo jménem takové právnické osoby a právnická osoba je velmi často využívána k zakrývání nelegální činnosti a k propírání zisků z trestné činnosti. V roce 2010 Česká republika zůstávala posledním členským státem EU, který trestní odpovědnost právnických osob nezavedl.

V oblasti trestněprávní úpravy ve vztahu k problematice obchodování s lidmi zůstává přetrvávajícím problémem § 367 a § 368 trestního zákoníku, které upravují nepřekažení a neoznámení trestného činu a povinnost oznámit trestný čin a ukládají tuto povinnost také pracovníkům a pracovnícím nestátních neziskových organizací, které každodenně nabízí okamžitou pomoc obětem obchodování s lidmi. Ve svém důsledku pak taková úprava může znemožňovat nestátním neziskovým organizacím efektivně pracovat v oblasti identifikace obchodovaných osob a tedy i následně poskytovat sociální služby této zranitelné skupině. Je však nutné podotknout, že pracovníci pomáhajících neziskových organizací se za dobu účinnosti tohoto ustanovení nesetkali s žádným postihem spojeným s § 367 a § 368 trestního zákoníku. Dle informací Ministerstva vnitra došlo ke shodě s Ministerstvem spravedlnosti na novelizaci trestního zákoníku, která bude ve vztahu k ustanovení § 368 trestního zákoníku spočívat v exempci z oznamovací povinnosti trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 odst. 2 trestního zákoníku a trestného činu zbavení osobní svobody dle § 170 pro osoby působící v organizaci poskytující pomoc obětem trestných činů. Oznamovací povinnost je zachována v případech, kdy pravděpodobnou obětí je nezletilý. V září 2011 je tato novela schvalována Poslaneckou sněmovnou.

¹²³ Ministerstvu práce a sociálních věcí, Ministerstvu spravedlnosti, Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvu vnitra, Ministerstvu zahraničních věcí a Ministerstvu zdravotnictví.

8.1.1. Domácí násilí

8.1.1.1. Statistické údaje

Domácí násilí je závažným problémem české společnosti. Podle výzkumu Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy IX, který pro Úřad vlády provedla společnost Factum Invenio v prosinci 2010, se více než polovina obyvatel ČR domnívá, že se v českých domácnostech vyskytuje násilí na ženách zcela běžně nebo dost často. V roce 2010 byl počet těchto názorů nejvyšší za sledované období (od roku 2002) a přesahuje 50 %.¹²⁴ Výzkum potvrzuje data získána z průzkumu Střediska empirických výzkumů (dále jako STEM) z roku 2006, podle kterého každý druhý člověk starší 15 let ví o nějakém případě násilí mezi partnery z doslechu a téměř čtvrtina s ním má osobní zkušenost (svědek, oběť, násilník).¹²⁵

V roce 2009 bylo v případech domácího násilí ze společného obydlí vykázáno 780 osob, z toho 16 žen. V roce 2010 bylo vykázáno 1058 osob. Celkově se tedy jedná o poměrně výrazný nárůst (téměř o 40 %) v počtu vykázání oproti předcházejícím rokům. V roce 2009 bylo v souvislosti s vykázáním domácím násilím bezprostředně ohroženo 762 žen, 39 mužů a 911 dětí. V roce 2010 tento počet stoupl na 1099 žen, 123 mužů a 1198 dětí.

Institut vykázání je preventivním opatřením, které směřuje k ochraně osob ohrožených domácím násilím a je ukládáno bez ohledu na případnou trestněprávní kvalifikaci násilné osoby.

Celkem tedy bylo v roce 2010 přímo ohroženo domácím násilím více než dva tisíce osob, kterým institut vykázání zajistil ochranu před dalším násilím. Nejčastěji se jednalo o násilí v manželských soužitích (493) a soužití druh-družka (302), oproti jiným obdobím vzrostl počet násilných zletilých dětí vůči rodičům (210).¹²⁶

Od roku 2004 je možné nejzávažnější formy domácího násilí kvalifikovat jako trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (resp. týrání osoby žijící ve společném obydlí podle nového trestního zákoníku). Týráním se dle judikatury Nejvyššího soudu rozumí zlé nakládání s osobou blízkou nebo žijící s pachatelem ve společně obývaném domě nebo bytě, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, které tato osoba považuje za těžké přikročí.¹²⁷

Počet zjištěných trestných činů týrání osoby žijící ve společném obydlí v roce 2010 byl 568 a 507 v roce 2009. V roce 2010 bylo zahájeno stíhání trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí v 436 případech, v roce 2009 v 384 případech. Z celkového počtu 436 osob stíhaných či vyšetřovaných za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí bylo v roce 2010 18 žen.¹²⁸ Dle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo v roce 2010 pravomocně

¹²⁴ Blíže viz FACTUM INVENIO, *Závěrečná zpráva Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy IX*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Trendy_2010_zaverecna-zprava.pdf>.

¹²⁵ Blíže viz STEM, *Shrnutí základních výsledků výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.stem.cz/clanek/1145>>.

¹²⁶ Blíže viz MINISTERSTVO VNITRA, *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010*. s. 5. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojujících-zdravotni-socialni-a-policejní-pomoc-při-odhalování-a-stíhání-případů-domácího-násilí-za-rok-2010.aspx>>.

¹²⁷ Blíže viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. září 2009, sp. zn. 6 Tdo 1110/2009.

¹²⁸ Statistiky Policie ČR. Blíže viz POLICIE ČR, *Statistiky*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>>.

odsouzeno za trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí (dle §215a starého trestního zákoníku a §199 nového trestního zákoníku) celkem 231 osob.¹²⁹

Navzdory pokusu sledování trendů v této oblasti je činění závěrů o vývoji četnosti výskytu domácího násilí značně složitou, ba nemožnou činností. Skutečné trendy totiž vzhledem k charakteru a složitosti samotného jevu (k domácímu násilí dochází skrytě a velké množství případů zůstává neodhaleno, neoznámeno a také nedošetřeno – oběť pod nátlakem často své obvinění z trestného činu stahuje) nelze statistickým šetřením vysledovat. Zvýšení či snížení jednotlivých údajů může zároveň odkazovat na zvyšování četnosti daného jevu, jeho efektivní potírání nebo naopak na snižování jeho výskytu.

8.1.1.2. Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014

Koncepční dokument v oblasti boje proti domácímu násilí na vnitrostátní úrovni Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014 (podrobněji k procesu přípravy a schvalování viz kapitola 3.1.3.) (dále též NAP DN) byl vládou schválen na jednání dne 13. dubna 2011.¹³⁰ NAP DN vymezuje úkoly pro jednotlivé rezorty v těchto oblastech: Podpora osob ohrožených domácím násilím, Děti ohrožené domácím násilím, Práce s násilnými osobami, Vzdělávání a interdisciplinární spolupráce, Společnost a domácí násilí, Analýzy a studie, Legislativa. Úplná a efektivní realizace opatření obsažených v NAP DN by měla vést ke snížení počtu útoků a obětí domácího násilí v české společnosti a měla by přispět k eliminaci škodlivých důsledků s domácím násilím spojených.

8.1.1.3. Činnost Ministerstva vnitra v souvislosti s prevencí domácího násilí

Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra (dále též OPK) v roce 2010 průběžně distribuoval DVD s názvem „Diagnóza: domácí násilí“ za účelem zvýšení osvěty mezi širokou veřejností. DVD bylo poskytnuto Policii ČR, intervenčním centrům a dalším subjektům, které přichází do kontaktu s osobami ohroženými domácím násilím. Aktivita OPK se v roce 2010 soustředila i na terapeutické a resocializační programy pro násilné osoby. Došlo k vyhlášení dotačního titulu „Prevence domácího násilí s důrazem na práci s násilnou osobou“ pro nestátní neziskové organizace. V rámci programu bylo v roce 2010 podpořeno pět organizací: ADRA Hradec Králové, Diakonie Praha ČCE, Centrum nové naděje, Persefona o.s. a Slezská diakonie v celkové výši 1.167.520,- Kč. S vyhlášením stejného dotačního titulu Ministerstvo vnitra počítá i pro rok 2011.

OPK v roce 2010 pokračoval ve vzdělávání policistů ve vztahu k problematice domácího násilí, zejména v souvislosti s aplikací institutu vykázání. Rovněž probíhalo školení ve školních policejních střediscích, ve středních policejních školách, prostřednictvím školitelů problematiky domácího násilí, bezprostředně nadřízených služebních funkcionářů policistů, v kurzech pořádaných Policejní akademií ČR, v rámci metodické činnosti, instrukčně metodických zaměstnání, konzultací a jiných aktivitách.

V listopadu 2010 OPK uspořádal ve spolupráci s pobočkou ADRA Hradec Králové workshop k tématu práce s násilnou osobou. Celorepublikového setkání se zúčastnili pracovníci Probační a mediační služby, Policie České republiky, oddělení sociálně právní ochrany dětí městských úřadů, intervenčních center a zástupci neziskových organizací, pracujících

¹²⁹ Blíže viz Ministerstvo spravedlnosti, *Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů – právní předpis TRZ2009* a *Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů – právní předpis TRZ* [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<http://cslav.justice.cz/portal/page/portal/cslav_public/cslav_public_statlisty?_piref53_34429_53_34426_34426__ora_navig=kodSLQry%3DS-SL-T%26rokQry%3D2010>.

¹³⁰ Blíže viz *Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/schvalen-narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-20112014-83241/>>.

v různých regionech v oblasti prevence domácího násilí se specializací na práci s násilnou osobou. Na setkání prezentovali jednotliví odborníci práci některých neziskových organizací s cílem předat co nejvíce informací a osobních zkušeností.

V roce 2010 pokračovala činnost Meziresortní monitorovací skupiny¹³¹ (dále též „MMS“), jejíž činnost koordinuje OPK. Ve skupině působí zástupci MPSV, MŠMT, MZ, MS, MV, Policie ČR a nevládního sektoru (Bílý kruh bezpečí a Koordona). Skupina v roce 2010 projednávala zejména terapeutické programy pro násilné osoby, proškolení Policie ČR a multidisciplinární spolupráci. Ministerstvo vnitra ve spolupráci se členy MMS každoročně připravuje materiál „*Informaci k zavedení interdisciplinárních týmů k domácímu násilí za rok 2010*“, který je k informaci předkládán vládě. V roce 2010 se MMS soustředila především na sledování postupů v těchto oblastech: výcviky a vzdělávání Policie ČR, aktualizace metodických opatření, podpora mezioborové spolupráce či hodnocení aplikace nové legislativy.¹³²

Ministerstvo vnitra rovněž pokračovalo ve spolupráci s intervenčními centry¹³³ zejména při osvětové a preventivní činnosti. Ve spolupráci s intervenčními centry v Praze a Brně byl například Ministerstvem vnitra v uplynulém roce připraven a distribuován film „Za zavřenými dveřmi.“

Ministerstvo vnitra se intenzivně zabývalo otázkou postavení dětí, které jsou svědky domácího násilí. V souladu se stanovisky Světové zdravotnické organizace a dalších evropských a národních subjektů byl jednoznačně přijat závěr, že i takové děti jsou vystaveny týrání a jejich zdraví a důstojnost tak mohou být nebezpečným způsobem ohroženy. K sjednocení práce policie bylo v tomto smyslu vydáno právní stanovisko odboru bezpečnostní politiky. ČR proto bude nadále při vykazování důsledně označovat jako ohroženou osobu i nezletilé děti, které nebyly přímými oběťmi domácího násilí, ale jsou nebo v minulosti byly jeho svědkem. Součástí vykazování bude povinnost násilné osoby zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou – dítětem (tzv. personální ochrana) a ohrožené osobě – dospělému tak bude dán prostor řešit svou situaci, aniž by na ni byl ze strany násilné osoby vyvíjen nátlak ohledně styku s dítětem.¹³⁴ Odbor bezpečnostní politiky řeší průběžně i další problémy, které vznikají v policejním výkonu při aplikaci jednotlivých ustanovení zákona o policii týkajících se institutu vykazování.

8.1.1.4. Činnost Ministerstva zdravotnictví v souvislosti s prevencí domácího násilí

Na základě akreditace udělené Ministerstvem zdravotnictví bylo v roce 2010 realizováno vzdělávání v certifikovaném kurzu „Odborná pomoc klientům ohroženým domácím násilím“ v Národním centru ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně. Certifikovaný kurz je určen pro nelékařské zdravotnické pracovníky a další zájemce a jeho

¹³¹ Zřízena při MV na základě usnesení vlády č. 794 ze dne 25. srpna 2004

¹³² Pro bližší informace o závěrech MMS za rok 2010 a plánu práce na rok 2011 viz MINISTERSTVO VNITRA, *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojujících-zdravotni-socialni-a-policejní-pomoc-při-odhalování-a-stíhání-případů-domáčního-násilí-za-rok-2010.aspx>>.

¹³³ V roce 2010 jich v České republice působilo 17. Z celkového počtu vykazování v roce 2010 osoby ohrožené ve 142 případech pomoc intervenčního centra odmítly, 179 tuto možnost využilo jednorázově a v 736 případech opakovaně.

¹³⁴ Blíže viz MINISTERSTVO VNITRA, *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010*. s. 9. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojujících-zdravotni-socialni-a-policejní-pomoc-při-odhalování-a-stíhání-případů-domáčního-násilí-za-rok-2010.aspx>>.

obsahové zaměření zahrnuje vedle informací o charakteristických znacích domácího násilí či legislativní úpravě také přístupy k řešení a problematiku domácího násilí z pohledu zdravotní péče. Certifikovaný kurz je tematicky zaměřen i na komunikaci s pachatelem a osobou ohroženou domácím násilím včetně specifických skupin (ženy, děti, senioři, handicapovaní). Akreditace tohoto certifikovaného kurzu je platná i v následujícím roce.

Ministerstvo zdravotnictví se v roce 2010 v oblasti prevence domácího násilí zaměřilo zejména na podporu prevence násilí na dětech, v rámci které je řešena také problematika dětí a domácího násilí a dále na podporu pozitivního rodičovství a sociálních vztahů v rodinách s dětmi, zejména prostřednictvím podpory projektu „Pozitivní rodičovství – vzdělávací program zaměřený na pracovníky ve zdravotnictví poskytující péči o dítě a rodinu“.¹³⁵

8.1.1.5. Činnost Ministerstva práce a sociálních věcí v souvislosti s prevencí domácího násilí

V roce 2010 Ministerstvo práce a sociálních věcí poskytlo dotaci ze státního rozpočtu na zajištění poskytování sociální služby intervenční centrum poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru poskytovatelů sociálních služeb ve výši 5 163 000,- Kč. Dotace byla poskytnuta k financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociální služby intervenční centrum v souladu se zpracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb kraje (§101, odst. 1 a 2 zákona o sociálních službách). Je třeba zmínit, že některá intervenční centra byla financována oproti letům předešlým z individuálních projektů jednotlivých krajů.

MPSV v rámci dotačního řízení dále podpořilo kromě výše zmiňovaných intervenčních center i další poskytovatele sociálních služeb, kteří jako svou cílovou skupinu uvádějí „oběti domácího násilí“.¹³⁶

8.1.2. Obchodování s lidmi

Česká republika nadále zůstává zdrojovou, tranzitní i cílovou zemí pro obchod s lidmi. Týká se to zejména obchodování s lidmi za účelem sexuálního a pracovního vykořisťování. Tranzitní a cílovou zemí je Česká republika především pro oběti obchodování s lidmi za účelem nucené prostituce zejména ze Slovenské republiky, Ukrajiny, Ruska, Rumunska, Bulharska, Vietnamu, Mongolska a Brazílie.¹³⁷ Dle hodnocení zprávy Trafficking in Person Report¹³⁸ za rok 2010 byla Česká republika zařazena do skupiny TIER 2, což znamená pokles v hodnocení ve srovnání s předchozími lety, kdy byla Česká republika od roku 2002 až na jednu výjimku zařazována do skupiny TIER 1. Ačkoli byla v rámci TIP reportu Česká republika takto zhodnocena, došlo v roce 2010 ke skokovému nárůstu zjištěných trestných činů obchodování s lidmi¹³⁹ oproti roku 2009, kdy tento počet stoupl z 10 na 24 a přiblížil se tak úrovni z roku 2008 (kdy bylo těchto trestných činů zjištěno 29). Celkem bylo v roce 2010 objasněno 13 trestných činů obchodování s lidmi, z nichž 4 byly objasněny dodatečně. Z 24 zjištěných trestných činů obchodování s lidmi v roce 2010 jich tedy bylo v témže roce objasněno 9. Nejvíce případů (4) trestných činů obchodování s lidmi bylo zjištěno v Ústeckém kraji.

¹³⁵ Blíže viz ibid, s. 13.

¹³⁶ Blíže viz ibid, s. 14-15.

¹³⁷ Blíže viz DEPARTMENT OF STATE, USA, *Trafficking in Persons Report, 10th Edition*. 2010. s. 129 [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.state.gov/documents/organization/142979.pdf>>.

¹³⁸ Zprávu každoročně vydává Ministerstvo zahraničních věcí USA.

¹³⁹ Dle § 168 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

Počty Policií ČR zjištěných a objasněných trestných činů obchodování s lidmi									
Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Zjištěno	15	10	13	16	16	11	29	10	24
Objasněno	10	9	12	11	13	11	11	5	13
Vyšetřované a stíhané osoby	12	19	30	18	11	20	22	32	35

Zdroj: Policie ČR

V roce 2010 pokračoval trend poklesu zjištěných trestných činů kuplířství dle § 189 trestního zákoníku (§ 204 starého trestního zákoníku). V roce 2010 bylo zjištěno 33 trestných činů kuplířství, zatímco v roce 2009 37 a v roce 2008 52. V roce 2010 nebyl zjištěn žádný trestný čin obchodování s dětmi. Podrobnější informace o stavu obchodování s lidmi v roce 2010 bude obsahovat Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2010, kterou v první polovině roku 2011 zveřejní Ministerstvo vnitra.

Základním koncepčním dokumentem v oblasti potírání a prevence obchodování s lidmi je Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008 – 2011), schválená usnesením vlády č. 67 ze dne 23. ledna 2008.¹⁴⁰ Na základě Národní strategie byla vytvořena Mezirezortní koordinační skupina pro oblast boje proti obchodování s lidmi (MKS)¹⁴¹. MKS zpracovává každoroční zprávu o stavu obchodování s lidmi v ČR¹⁴² a o aktuálně přijímaných opatřeních, včetně popisu situace a opatření v oblasti prevence. Prostřednictvím stálých členů MKS dochází ke koordinaci jednotlivých činností na národní úrovni a tajemník MKS (ředitel odboru bezpečnostní politiky MV) zastřešuje průběžnou výměnu informací mezi jednotlivými členy a členkami. V roce 2010 se MKS sešla na dvou jednáních – v červnu a prosinci – na kterých se zabývala mimo jiné možnostmi změny legislativy v oblasti neoznámení a nepřekažení trestného činu a poskytnutí výjimky z této povinnosti nestátním neziskovým organizacím, úpravou trestní odpovědnosti právnických osob a spolupráci rezortů s nestátními neziskovými organizacemi. V roce 2010 byla za nového člena MKS přijata nezisková organizace Diakonie ČCE, která mimo jiné disponuje utajeným bytem pro muže - oběti obchodování s lidmi.

Ministerstvo vnitra každoročně vypisuje dotační programy pro nestátní neziskové organizace působících v oblasti prevence obchodování s lidmi. Pro rok 2010 bylo vyčleněno 3.832.480,- Kč pro dotační titul „Prevence v oblasti obchodování s lidmi a pomoc obětem obchodování s lidmi“. Dotace byla poskytnuta šesti projektům nestátních neziskových organizací La Strada o.p.s., Arcidiecézní Charita Praha – Projekt Magdala, Organizace pro pomoc uprchlíkům o.s., Diakonie ČCE a Rozkoš bez rizika.

¹⁴⁰ Blíže viz MINISTERSTVO VNITRA, *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011)*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-924305.aspx>>.

¹⁴¹ MKS se skládá ze zástupců a zástupkyň MV, MSp, MŠMT, MZ, MZV, MPSV, Správy uprchlických zařízení, Nejvyššího státního zastupitelství, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Policie ČR, Rady vlády ČR pro národnostní menšiny, Rady vlády ČR pro lidská práva, Rady vlády ČR pro rovné příležitosti žen a mužů, Mezinárodní organizace pro migraci a nestátních neziskových organizací zabývajících se problematikou obchodování s lidmi.

¹⁴² Blíže viz MINISTERSTVO VNITRA, *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-obchod-lidmi-2009-pdf.aspx>>.

Dosud v České republice neexistuje pravomocný rozsudek trestného činu obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování, nicméně nepravomocné rozsudky již byly vyneseny, poslední 15. června 2010 v Ústí nad Labem v případě 3 pachatelů z Ukrajiny. S cílem zmapovat situaci v oblasti odsuzování obchodu s lidmi za účelem pracovního vykořisťování v členských zemích EU se Ministerstvo vnitra zapojilo do projektu „Discovering trafficking in human beings for the purpose of labour exploitation and forced labour“, kde jedním z cílů je i sběr pravomocných rozsudků pro trestný čin obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování a nucené práce z alespoň pěti zemí EU a jejich následné zhodnocení.

8.1.3. Znásilnění

V roce 2010 bylo Policií ČR zjištěno celkem 586 případů trestného činu znásilnění, což oproti předchozímu roku představuje přibližně 22 % nárůst (v roce 2009 bylo zjištěno 480 případů trestného činu znásilnění, v roce 2008 celkem 529 případů). Objasněno bylo Policií ČR v roce 2010 celkem 437 případů znásilnění. Ze 480 zjištěných případů trestného činu znásilnění byla oběť žena ve 442 (92 %) případech. Vedle vysoké latence znásilnění, kdy tento trestný čin není z mnoha důvodů Policií ČR hlášen, přetrvává problém s častým udělováním podmíněčných trestů za spáchání tohoto deliktu.

Počty Policií ČR zjištěných a objasněných trestných činů znásilnění			
Rok	2010	2009	2008
Zjištěno	586	480	529
Objasněno	437	343	361
Vyšetřované a stíhané osoby	377	315	345

Zdroj: Policie ČR

Z pohledu současné hmotněprávní úpravy trestného činu znásilnění lze za problematické považovat skutečnost, že o znásilnění jde ve dvou situacích: je-li oběť donucena, nebo je-li zneužito její bezbrannosti. Dle judikatury se v prvním případě od oběti vyžaduje „kladení odporu“, v druhém neschopnost projevit svou vůli nebo neschopnost kladení odporu (tedy psychický či fyzický stav typu bezvědomí, vliv alkoholu či drog, hluboký spánek, apod.).¹⁴³

Přetrvávajícím problémem rovněž zůstává vysoká latence trestného činu znásilnění, kdy velké množství žen a mužů znásilnění nehlásí. Znepokojení nad nízkým počtem hlášených znásilnění vyslovil i Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace ve svých Závěrečných doporučeních České republiky z roku 2010.¹⁴⁴ Výbor zároveň vyslovil znepokojení i nad nutností splnění podmínky kladení aktivního odporu, aby byly naplněny znaky trestného činu znásilnění.¹⁴⁵

¹⁴³ Blíže viz HAVELKOVÁ, B., *Úvodní příspěvek na kulatém stole: Znásilnění – opomíjená problematika v ČR*. 2009. s. 8. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.proequality.cz/res/data/007/000813.pdf>>.

¹⁴⁴ Blíže viz UN CEDAW, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic*. Para. 22. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>.

¹⁴⁵ Blíže viz ibid, para 22.

Jak již bylo uvedeno výše (viz kapitola 3.1.3.2.), k řešení institucionálních nedostatků v různých oblastech legislativní úpravy a praxe orgánů činných v trestním řízení v rámci trestného činu znásilnění byla v prosinci 2010 zřízena pracovní skupina při Výboru pro prevenci domácího násilí. Činnosti pracovní skupiny se účastní pracovníci MPSV a MV a zástupkyně nestátních neziskových organizací, které se problematikou prevence znásilnění a pomoci obětem znásilnění zabývají (LaStrada, Rosa, Gender Studies). Cílem pracovní skupiny je vypracovat podnět pro Radu k řešení institucionálních nedostatků v různých oblastech legislativní úpravy a praxe orgánů činných v trestním řízení v rámci stíhání trestného činu znásilnění.

8.1.4. Škodlivé tradiční praktiky

Mezi akty násilí založeného na pohlaví patří i škodlivé tradiční praktiky, z nichž některé jsou páčány v dětství a ve svém důsledku mohou mít ničivý dopad na fyzické a duševní zdraví dítěte. Nejčastěji se jedná o dětské a nucené sňatky, vraždy či násilí ze cti, vraždy pro věno a mrzačení ženských pohlavních orgánů, které se v České republice objevují především mezi migrantkami a uprchlicemi z afrických zemí. Mrzačení ženských pohlavních orgánů je mezinárodně považováno za porušování lidských práv. Dle WHO nepřináší žádné zdravotní výhody, způsobuje velkou bolest a má dlouhotrvající následky.¹⁴⁶

8.2. Zdraví, reprodukční zdraví a porodní péče

Otázky reprodukčního zdraví a porodní péče se z různých důvodů opakovaně dostávají do popředí expertní i občanské veřejnosti. Především v návaznosti na slyšení před Výborem pro odstranění diskriminace žen v říjnu 2010 je třeba výslovně zmínit zejména otázku nezákonných sterilizací a svobodné volby porodní péče (viz níže).

8.2.1. Obecná zdravotní péče

V rámci aktivit zaměřených na zvyšování bezpečnosti ve zdravotnictví připravilo v roce 2010 Ministerstvo zdravotnictví společně s předními odborníky publikaci s názvem Rádce pacienta, která seznamuje s právy a povinnostmi v rámci poskytování zdravotních služeb a slouží k lepší orientaci pacientů v systému. Vyšla již v dalším aktualizovaném vydání. Ministerstvo zdravotnictví také připravilo Akční plán kvality a bezpečnosti zdravotní péče na období 2010-2012, jehož součástí jsou také Resortní bezpečnostní cíle pro rok 2010. Těmito bezpečnostními cíli jsou:

- Bezpečná identifikace pacientů
- Bezpečnost při posuzování rizikových léčiv
- Prevence záměny pacienta, výkonu a strany při chirurgických výkonech
- Prevence pádů pacientů
- Zavedení optimálních postupů hygieny rukou při poskytování zdravotní péče

Ministerstvo zdravotnictví rovněž v roce 2010 vydalo kartičky Preventivní vyšetření ženy a preventivní vyšetření muže. Kartičky obsahují souhrn informací jak pro ženy, tak pro muže týkající se preventivních prohlídek společně s uvedením ideálního věku, kdy by daná prohlídka měla být provedena.

¹⁴⁶ Blíže viz WORLD HEALTH ORGANIZATION, *Female genital mutilation*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/index.html>.

Zdravotní péči se zabývá také strategický dokument vlády ČR Národní program reforem České republiky 2011¹⁴⁷, který předpokládá, že se Česká republika zaměří mimo jiné na postavení pacienta a jeho práva a povinnosti, stanovení správného postupu při poskytování zdravotní péče či zefektivnění systému vzdělávání lékařů i nelékařů.

8.2.2. Nezákonné sterilizace

Reprodukční zdraví zahrnuje kromě jiného také to, že lidé jsou schopni mít děti a svobodně se rozhodnout, jestli, kdy a jak často je budou mít¹⁴⁸. Z minulosti jsou však známy případy, kdy došlo k nezákonným sterilizacím žen, u nichž nebyl předem získán výslovný informovaný souhlas. V roce 2005 vydal Veřejný ochránce práv k nezákonným sterilizacím stanovisko, ve kterém doporučil legislativní, metodická a reparační opatření¹⁴⁹. Vláda ČR vyslovila nad těmito pochybeními politování usnesením ze dne 23. listopadu 2009 č. 1424 a zavázala se podniknout kroky, aby k takovým jednání v budoucnu nedocházelo. V souvislosti s tím také uložila některé úkoly ministryni zdravotnictví. V roce 2010 byla tato otázka stále řešena nejen odbornou veřejností, ale i ze strany nestátních neziskových organizací. Podrobná právní úprava informovaného souhlasu pacienta, včetně sedmidenní resp. čtrnáctidenní lhůty mezi podáním informace o zákroku a udělením souhlasu, byla v roce 2010 včleněna do návrhu zákona o zdravotních službách, resp. specifických zdravotních službách a měla by navazovat na novou kodifikaci občanského zákoníku.

Výbor pro odstranění diskriminace žen s obavami zjistil, že Česká republika dosud nerealizovala doporučení Veřejného ochránce práv z roku 2005, aby přijala legislativní změny v této oblasti, k nimž se v roce 2006 připojil. Tyto změny by se zejména měly týkat otázky informovaného souhlasu v souvislosti se sterilizacemi (včetně minimálně sedmidenní lhůty mezi informováním pacientky o charakteru sterilizace, jejích trvalých důsledcích, potenciálních rizicích a dostupných alternativách a projevením svobodného, předchozího a informovaného souhlasu pacientky) a dále finančního odškodnění těch žen, u nichž nebyl předem získán výslovný informovaný souhlas ke sterilizaci. Je třeba též upozornit na to, že od 1. dubna 2007 je v platnosti vyhláška č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů. Tento předpis stanovuje mezi jiným i minimální obsah písemného souhlasu pacienta s poskytnutým výkonem, navíc byl v roce 2007 vydán MZ vzor pro informovaný souhlas k provedení sterilizace.

Výbor byl rovněž znepokojen tím, že žaloby o odškodnění za nezákonnou sterilizaci byly odloženy z důvodu promlčení. Výbor doporučil, aby tato promlčecí lhůta byla přezkoumána a aby Česká republika případně zvážila odškodnění takto promlčených případů ex-gratia. Zmínka o nezákonných sterilizacích se objevila také ve stínových zprávách České ženské lobby, European Roma Rights Centre (z velké části se totiž u sterilizací jednalo o ženy romské), Ligy lidských práv a organizace Persefona ke slyšení před Výborem.

V Aktualizovaných opatřeních Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže 2011 jsou uloženy některé úkoly, jež se sterilizací týkají.

¹⁴⁷ Přijat usnesením vlády ČR ze dne 27. dubna 2011 č. 341

¹⁴⁸ Bliže viz OTEVŘENÁ SPOLEČNOST - CENTRUM PROEQUALITY, *Ženy a Česká společnost, Hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní úrovni (Peking +15)*. s. 41. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.proequality.cz/res/data/007/000852.pdf>>

¹⁴⁹ Bliže viz VEŘEJNÝ PCHRÁNCE PRÁV, *Závěrečné stanovisko Veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem a návrhy opatření k nápravě*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/STANOVISKA/2005-2007/Sterilizace.pdf>

8.2.3. Péče v souvislosti s porodem

Výbor pro odstranění diskriminace žen se na slyšení české delegace v říjnu 2010 zabýval otázkou zasahování do práv žen na volbu v oblasti reprodukčního zdraví v nemocnicích včetně rutinního používání lékařských zákroků¹⁵⁰. Aktuální otázkou je zde zejména předchozí informovaný souhlas pacientky. Výbor v návaznosti na to vyjádřil také doporučení k přijetí zákona o právech pacientů, vyloučení zbytečných lékařských zákroků, které nezbytně mají být prováděny pouze se svobodným, předchozím informovaným souhlasem, provádění školení jak pro zdravotnický personál, tak se zaměřit na osvětovou činnost o právech pacientů a pacientek. Výbor také doporučil podniknout náležité kroky k tomu, aby byl porod dítěte mimo nemocnici za pomoci porodní asistentky pro ženy bezpečnou a cenově dostupnou možností.

Porodní péče poskytovaná v České republice porodními asistentkami není hrazena z veřejného zdravotního pojištění a jen málo porodním asistentkám je umožňováno vést porod v nemocnicích. V gynekologicko-porodnických zařízeních porodní asistentky pracují, a to ve státní i nestátní zdravotnické sféře. Dle stínové zprávy České ženské lobby ke slyšení delegace České republiky před Výborem pro odstranění diskriminace žen v roce 2010 dochází také k tomu, že matriky považují za problematické zaregistrovat novorozeňata, pokud mají pouze potvrzení o narození poskytnuté porodní asistentkou. Na podobné problémy upozorňovaly ve svých stínových zprávách ke slyšení také nestátní neziskové organizace, a to Liga lidských práv a Persefona.

Je však nutné uvést, že Česká republika dosahuje celosvětově jedny z nejlepších výsledků v oblasti péče o novorozence a je žádoucí si tento primát podržet i do budoucna. Také je třeba upozornit na to, že od 1. září 2010 je v platnosti vyhláška č. 221/2010 Sb., o požadavcích na věcné a technické vybavení zdravotnických zařízení. Tento předpis stanovuje mezi jiným i to, jak má být vybaveno pracoviště porodní asistentky. Požadované vybavení bylo stanoveno s ohledem na zajištění maximální bezpečnosti rodiček a novorozenců. Pro všechny zdravotnické subjekty, včetně samostatně pracujících porodních asistentek, jsou stanoveny minimální materiální a technické požadavky, aby mohly vykonávat svou činnost v souladu s dalšími zákonnými předpisy. Požadavky vyplývají z potřeby zajistit zdravotnickou péči v urgentních nepředpověditelných situacích, specificky při akutním nedostatku přívodu kyslíku plodu či závažné porodnickém krvácení. Vyhláška navazuje na metodické opatření z roku 2007, které bylo vydáno ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví v únoru 2007 jako doporučený standard upravující materiální, technické a personální požadavky pro vlastní vedení porodu lékařem nebo porodní asistentkou. Dodržením těchto podmínek ze strany zdravotnického zařízení je zaručeno právo každé občanky České republiky a jejího dítěte na zajištění správného postupu poskytování zdravotní péče. Pro zdravotnická pracoviště domácí péče je ve vyhlášce stanoveno vybavení pro kontaktní pracoviště porodní asistentky.

9. Rovné příležitosti žen a mužů ve vnějších vztazích

Jak uvádí Programové prohlášení vlády ze dne 4. srpna 2010, ochrana a prosazování lidských práv a základních svobod a podpora demokracie jsou jedním ze stěžejních cílů zahraniční politiky České republiky. Česká republika usiluje o dosahování těchto cílů i ve vztazích

¹⁵⁰ Výbor pro odstranění diskriminace žen mimo jiné konstatoval zvýšenou četnost porodů císařským řezem, oddělování novorozenců od matek až na dobu několika hodin bez zdravotních důvodů, odmítání propustit matku a dítě z nemocnice před uplynutím 72 hodin od porodu, přístupu lékařů, který matkám znesnadňuje výkon jejich svobodné volby a omezené možnosti žen porodit dítě mimo nemocnici. Blíže viz UN CEDAW, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic*. Para. 36. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-priležitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>.

s ostatními státy a při své činnosti v rámci Evropské unie a mezinárodních organizací. Prosazování rovnosti žen a mužů je součástí jak české rozvojové spolupráce, tak i české transformační politiky. Současně platí, že přístup k rovnosti žen a mužů je i indikátorem a výrazem celkového stavu společnosti a že nerovné a nedůstojné postavení žen v některých zemích světa, projevující se jejich separací, izolací a celkovou nerovností, je vážným lidsko-právním problémem (např. situace žen v Afghánistánu, Iránu apod.).

9.1. Transformační a rozvojová spolupráce

Strategický dokument Koncepce transformační politiky jako jednu z tématických priorit považuje „Rovnost a nediskriminaci“ a konstatuje, že „úkol transformace politiky je mimo jiné pomoci překonávat historické, sociální, kulturní, náboženské a ideologické bariéry rovnosti, např. ty, které vedou k nízké účasti žen v rozhodovacích procesech a na veřejném životě, zejména v politice.“¹⁵¹

Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce na období 2010-2017 definuje rovnost žen a mužů jako jeden z průřezových principů a uvádí, že Česká republika bude usilovat „o zohledňování rovnosti na dvou úrovních: průřezově, tj. uplatněním tohoto hlediska při programování rozvojové spolupráce a v jednotlivých fázích projektového cyklu a tématicky, tj. prostřednictvím specifických projektů zaměřených na posílení postavení žen.“¹⁵²

V gesci MZV byly v roce 2010 realizovány projekty Člověka v tísní v Kambodži - Zvyšování dostupnosti kvalitní zdravotnické péče s důrazem na péči o matku a dítě a v Etiopii - Podpora implementace moderních vyučovacích metod do vzdělávacího systému Etiopie. Dalšími projekty obsahujícími tematiku rovnosti žen a mužů je pokračující humanitární projekt Člověka v tísní (z roku 2009) - Humanitární pomoc obětem sexuálního násilí a dalším válkou postiženým obyvatelům v Jižním Kivu v Demokratické republice Kongo, projekt Charity z roku 2010 v Ugandě - Obnova zdrojů obživy po konfliktu na severu země (zaměřeno na ženy a děti) a projekt rychlého dopadu v Afghánistánu - Mediální trénink žen.

Odbor lidských práv a transformační politiky MZV (dále též „OLPTP“) v roce 2010 pokračoval v podpoře projektu realizovaném organizací ADRA Česká republika Podpora mezisektorové spolupráce a dobré praxe v ochraně proti domácímu násilí. V současnosti OLPTP spolupracuje s organizací LA STRADA na posílení občanské společnosti a institucí v Bosně a Hercegovině pro účinný boj proti obchodování s lidmi.

Dle informací MZV je princip rovných příležitostí pro ženy a muže zohledňován při posuzování projektů rozvojové spolupráce na úrovni celého projektového cyklu. Průřezová dimenze spočívá ve zhodnocení každého dosud prováděného kroku konkrétního projektu z hlediska rovnosti žen a mužů.

9.2. Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1325 (2000) o ženách, míru a bezpečnosti

Ve vztahu k rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1325 (2000) o ženách, míru a bezpečnosti byl Ministerstvu obrany Aktualizovanými opatřeními Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže na rok 2010 (dále též „Aktualizovaná opatření 2010“) uložen úkol podporovat pomocí konkrétních opatření účast žen v zahraničních vojenských operacích a začlenit problematiku rovnosti žen a mužů do přípravy vojenského personálu.

¹⁵¹ Blíže viz MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VZTAHŮ, *Koncepce transformační politiky*, s. 6 [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.mzv.cz/file/517290/NOVA_KONCEPCE_TP_final.doc>.

¹⁵² Blíže viz MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VZTAHŮ, *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017*, s. 19 [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.mzv.cz/public/5b/5c/67/501254_391744_Koncepce_ZRS.doc>.

K tomuto úkolu vydal náčelník Generálního štábu AČR pokyn (čj. 470-1/2010-1416 z 6. 8. 2010) zařadit problematiku rovnosti mužů a žen do přípravy vojáků (ve smyslu rezoluce RB OSN č. 1325, o ženách, míru a bezpečnosti a rezoluce RB OSN č. 1820, o sexuálním násilí během ozbrojených konfliktů), kteří jsou vysíláni k plnění služebních úkolů do zahraničních operací.

Ke splnění uvedených úkolů bylo vydáno velitelem Velitelství společných sil, do jehož působnosti problematika náleží, nařízení (čj. 97-52/2010-2802 ze dne 24. 8. 2010). Na základě tohoto nařízení byly provedeny přednášky na dané téma v rámci velitelských příprav, školicích dnů, etických seminářů a v rámci psychologické přípravy jednotlivých útvarů. Vojáci byly před vysláním do zahraničních operací seznámeni např. s tématy sexuální obtěžování, rovnost příležitostí mužů a žen, specifika jednání se ženami v rámci plnění úkolů s ostatními koaličními partnery či kulturní odlišnosti dané země při chování k ženám.

V červnu roku 2010 vydala European Peacebuilding Liaison Office (EPLO) studii mapující implementaci rezoluce RB OSN č. 1325 ve 21 evropských zemích.¹⁵³ Ze studie vyplynulo, že 12 z 21 zkoumaných zemí k implementaci rezoluce schválilo národní akční plán. Česká republika mezi těmito zeměmi není, přičemž příčinu této skutečnosti autorka části studie věnující se ČR vidí „v nízké akceptaci a nízkému porozumění genderových otázek ze strany vládních úředníků a v obecné rovině mezi českou společností“.

9.3. Účast žen v zahraničních operacích a pozorovatelských misích

Rovnost žen a mužů ve vnějších vztazích úzce souvisí i s účastí žen v zahraničních operacích a misích a na postech velvyslankyň. Aktualizovaná opatření 2010 ukládaly Ministerstvu obrany aktivně podporovat účast žen v zahraničních vojenských operacích. Ministerstvo obrany v návaznosti na tento úkol učinilo kroky k navázání bližších, aktivních, trvalých a funkčních vztahů s předsedou pracovní skupiny k řešení problematiky rovného zacházení s muži a ženami v rámci Velitelství NATO v Bruselu, jejímž hlavním cílem je integrace doporučení stanovených výše zmíněnou rezolucí Rady bezpečnosti OSN (bližší viz kapitola 9.2.). Zároveň Ministerstvo obrany monitoruje zastoupení žen a mužů v zahraničních operacích a pozorovatelských misích.

Počty mužů a žen v zahraničních operacích v roce 2010 ¹⁵⁴	Muži	Ženy	% žen
Contingent Special Force in Kabul (CSF-K)	30	0	0 %
European United Force in operation ALTHEA (EUFOR ALTHEA)	4	0	0 %
International Security Assistance Force (ISAF)	1 455	71	4,7 %
Kosovo Force (KFOR)	708	72	9,2 %
Multinational Force and Observers (MFO SINAJ)	6	0	0 %
Operation NAVY FORCE EU ATALANTA (EU NAVFOR)	6	0	0 %

¹⁵³ Blíže viz EUROPEAN PEACEBUILDING LIASON OFFICE, UNSCR 1325 in Europe: 21 case studies of implementation. [online] [cit. 2011-07-04] URL:

<http://www.peacewomen.org/assets/file/Resources/NGO/1325_nat_unscr1325ineurope_2010.pdf>.

¹⁵⁴ Blíže viz zpráva MO v příloze Va. Zpráva o plnění Aktualizovaných opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů za rok 2010.

ATALANTA)			
Príslušníci mezinárodních štábů NATO a vojenské diplomacie v zahraničí	209	17	7,5 %
Celkem	2 418	160	6,2 %

Počty mužů a žen v pozorovatelských misích v 2010 ¹⁵⁵	Muži	Ženy	% žen
Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo (MONUC)	3	0	0 %
Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la stabilisation en République Démocratique du Congo (MONUSCO)	6	0	0 %
United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)	1	0	0 %
United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK)	2	0	0 %
Celkem	12	0	0 %

10. Další aktuální témata

Tato kapitola obsahuje pro vyhodnocení plnění Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže a zprávu o stavu také podkapitoly týkající se životního prostředí a dopravní obslužnosti. Její obsah se však může v závislosti na dalších aktuálních tématech do budoucna měnit či rozšiřovat.

10.1. Rovnost žen a mužů a ochrana životního prostředí

Jak uvádí Ministerstvo životního prostředí ve vyhodnocení Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže za rok 2009, rovnost žen a mužů je obecně považována za průřezovou kategorii, kterou je možné uplatňovat a zavádět do mnoha oblastí lidského života.

Ministerstvu životního prostředí bylo uloženo v úkolech pro rok 2010 vypracovat metodiku o zapracování hlediska rovnosti žen a mužů do projektů a plánů s významnými vlivy na životní prostředí, např. pozemní stavby, městská zeleň, dopravní obslužnost.

K otázkám životního prostředí ve vztahu k rovnosti žen a mužů se vyjadřuje také Pekingská akční platforma, o které je blíže pojednáno v kapitole 2.

Jednou z podstatných aktivit Ministerstva životního prostředí je snaha o předcházení a odstraňování skutečných příčin, které ohrožují citlivé a snadno zranitelné skupiny obyvatel, kam lze zařadit děti, seniory a také ženy. Výrazně se cíl ochrany žen naplňuje např. v oblasti odstraňování a prevence vstupu rizikových látek do prostředí, které mají úzký vztah k reprodukčnímu zdraví žen a k rozvoji civilizačních chorob a nádorových onemocnění.

¹⁵⁵ Zdroj MO, blíže viz ibid.

Jak informuje Ministerstvo životního prostředí, princip rovnosti žen a mužů je nedílnou součástí většiny strategických a koncepčních materiálů týkajících se udržitelného rozvoje, Agendy 21 a ochrany životního prostředí a též při komunikaci s mezinárodními institucemi. V rámci Ekofilmu a návazné akce Ozvěny Ekofilmu byly v roce 2010 promítány filmy široké veřejnosti, kde byl význam rovných příležitostí pro ženy v rozvojovém světě a pro zachování dobrého životního prostředí, bezpečí a udržitelnosti také zdůrazňován (např. film Afghánské ženy za volantem).

Na základě úkolu uloženého v Aktualizovaných opatřeních Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže v roce 2010 Ministerstvo životního prostředí vypracovalo k 31. prosinci 2010 metodiku o zapracovávání hlediska rovnosti žen a mužů do projektů a plánů s významnými vlivy na životní prostředí. Metodika se zaměřuje především na projekty rozvojové spolupráce (podpora znevýhodňovaných skupin, vzdělávací a osvětová činnost), zohledňování odlišných potřeb žen a mužů ve vztahu k jejich přetrvávajícím odlišným sociálním rolím (technické normy, příprava projektů a plánů, veřejná doprava – viz níže) a architektonické návrhy zeleně (environmentální požadavky, bezpečnost), zdravý životní styl (pozemní a dopravní stavby – viz níže) a ochrana spotřebitele a citlivých skupin.

10.2. Dopravní obslužnost a rovnost žen a mužů

Ministerstvo dopravy v roce 2010 naplňovalo při své činnosti ve vztahu k rovnosti žen a mužů Dopravní politiku České republiky pro léta 2005 – 2013 (dále Dopravní politika). V rámci této dopravní politiky je jako jednou z průřezových zásad, které jsou respektovány v rámci všech stanovených priorit, také rovnost šancí a sociální politika. Dále Dopravní politika stanovuje, že stát musí zajistit takové podmínky přístupu na přepravní trh, aby na něm bylo možné uplatnit výhody jednotlivých druhů dopravy. Dopravci musejí uspokojovat přepravní potřeby uživatelů minimálně ve standardní kvalitě stanovené státem. Přepravci jsou proto povinni alespoň v minimální kvalitě uspokojovat potřeby všech skupin přepravovaných, tj. žen, tělesně postižených, dětí apod.

Ministerstvo životního prostředí vypracovalo v roce 2010 již výše zmíněnou metodiku o zapracování hlediska rovnosti žen a mužů do projektů a plánů s významnými vlivy na životní prostředí. V rámci této metodiky je rozpracovávána také otázka dopravní obslužnosti. Metodika se zabývá např. projekty a plány ve veřejné dopravě, neboť ženy jsou jejími častějšími uživatelkami než muži. Metodika se zabývá otázkami, jako je bezpečí žen, ergonomicky vhodné rozměry všeho vybavení, vybavení pro kočárky, snadný úklid a vysoký hygienický standard, rozmístění zastávek dle potřeb žen, které jsou odlišné od potřeb mužů apod. Metodika také pojednává o tom, zda infrastruktura pro pěší dostatečně zohledňuje potřeby žen. Např. zda jsou chodníky a cyklostezky odděleny od intenzivního automobilového provozu, zda je umožněn snadný pohyb kočárků apod. Je proto třeba získávat kvalifikované názory také od žen a tyto v projektech zohledňovat.,

Pro rok 2011 je pro Ministerstvo životního prostředí stanoven v Prioritách a postupech vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže úkol, aby na základě zpracované metodiky zapracovali hledisko rovnosti žen a mužů do projektů a plánů s významnými vlivy na životní prostředí a dopravní infrastrukturu, např. pozemní stavby, městská zeleň, dopravní obslužnost s termínem plnění do 31. prosince 2011.

11. Horizontální témata

Tato kapitola je v letošním roce nově do zprávy o rovnosti žen a mužů zařazena především z toho důvodu, že byla identifikována témata, jež mají přesah do všech dalších kapitol a tedy oblastí, kde je snaha rovné příležitosti žen a mužů prosazovat. Významnou novou oblastí

zájmu je téma podílu mužů na prosazování rovných příležitostí žen a mužů, zásadní jsou však i další – potírání genderových stereotypů a také otázky spolupráce s nestátními subjekty, sociálními partnery, akademickou obcí a občanskou společností jako celkem.

11.1. Muži a rovné příležitosti žen a mužů

11.1.1. Teoretické ukotvení

Rovnost žen a mužů je jednou ze základních hodnot demokratické společnosti. Koncept rovných příležitostí žen a mužů se dnes v české společnosti většinou chápe jako otázka týkající se žen a až na výjimky se nahlíží emancipační optikou hnutí za práva žen. Tento pohled byl a je v kontextu historicky vnímaného nerovného postavení žen logický a legitimní. V současnosti se však, stejně jako na úrovni EU, jako stěžejní jeví zejména koncept rovných příležitostí žen a mužů jako týkající se jak žen, tak mužů a nabízející oběma zásadní zisky.

V rámci Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů by měla vzniknout v průběhu roku 2011 k diskutování a navrhování opatření v souvislosti s výše zmíněným pracovní skupina.

11.1.2. Muži a výchova dětí po rozvodu rodičů v rámci diskusí o tzv. střídavé péči

Muži se v rámci tématu rovných příležitostí žen a mužů zapojují v různých oblastech. Příkladem úsilí mužů o změnu stereotypního pohledu na jejich společenskou roli může být iniciativa poslance Pavla Staňky o změně zákona o rodině. V tomto návrhu změny zákona z prosince 2010 je rozpracována tzv. střídavá výchova dítěte po rozvodu rodičů, kdy je navrhováno, aby toto uspořádání bylo využíváno jako primární uspořádání. Návrh změny zákona stanoví, že jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, soud svěří dítě do střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte. Dále je navrhováno, aby v případě, že se rodiče dohodnou na společné výchově, soud dohodu schválí, je-li to v zájmu dítěte.

Tuto iniciativu je třeba vnímat jako pozitivní krok k otevření diskuse ve vztahu k rovnému postavení žen a mužů nejen v oblasti veřejného života, ale také v rovině rodinných vztahů a péče o děti. Jako takovou ji uvítala i Sekce pro lidská práva a další subjekty např. z neziskového sektoru. Nejeví se však jako praktické, aby střídavá péče byla preferována před ostatními druhy porozvodové péče o děti a bez důkladného zjišťování konkrétních charakteristik jednotlivých případů, především bez důrazu na dohodu rodičů o základních podmínkách takového uspořádání. Střídavá výchova klade zvýšené nároky jak na rodiče, tak na děti, vyžaduje maximální kooperaci rodičů a souběh dalších okolností (blízkost bydliště obou rodičů, a tedy zachování docházky do jedné školy, možnost obou rodičů poskytnout dítěti vhodné bydlení, spolupráci a dohodu rodičů o mnoha drobných i zásadních otázkách výchovy).

V určitých případech je samozřejmě střídavá výchova vhodná a tvoří dobré uspořádání porozvodové péče, aby dítě neztratilo plnohodnotný kontakt s oběma rodiči. Před zavedením střídavé výchovy jakožto preferované formy porozvodové péče o děti by však měla proběhnout širší odborná diskuse k tomuto tématu, jež otevře všechna pro a proti takové úpravě. V rámci porozvodového uspořádání vztahů je rovněž nezbytně nutné, aby bylo poskytováno metodické vedení pro subjekty, které do řešení těchto otázek vstupují, zejména pro orgány sociálně právní ochrany dětí a soudy atd.

Význam otevření otázky týkající se střídavé výchovy spatřujeme především v tom, že se ukazuje jako nezbytné věnovat se širšímu kontextu celé problematiky. Podle studie

R. Dudové¹⁵⁶ ze sociologického ústavu Akademie věd vycházejí v současnosti české instituce totiž z předpokladu, že děti by měly zůstat s tím rodičem, který byl před rozchodem hlavním pečovatelem, aby nebyla narušena kontinuita a stabilita péče.

Přes veškeré snahy o rovné postavení mužů a žen v rodině je tento stav zapříčiněn např. přetrvávající nerovnost v dělbě neplacené práce v domácnosti. Stále platí, že větší díl odpovědnosti a práce spojené s péčí o rodinu a domácnost zůstává na matce (přibližně stejně, kolem 80 % mužů i žen se také domnívá, že muž je v první řadě živitelem rodiny a žena má pečovat o děti). Ženy tak získávají určité expertní znalosti a dovednosti a jsou následkem toho považovány za schopnější a povolnější takovou práci vykonávat.

Bez změn v tradičních rolích žen a mužů ve společnosti i v rodině a zvýšení podílu mužů na neplacené péči v domácnosti, včetně péče o děti a další potřebné osoby již před rozvodem není možné usilovat o zásadní změnu podílu dětí svěřovaných do péče otců, neboť ti často nejsou na výchovu a trávení času ani se svými vlastními dětmi připraveni.

11.1.3. Aktivní podpora otcovství, Táto jak na to?

Jako příklad zapojení mužů do péče o děti může být uveden projekt Ministerstva práce a sociálních věcí Táto jak na to?. V rámci tohoto projektu byla vytvořena webová stránka www.tatojaknato.cz, která je určena především mužům, kteří berou vážně své rodičovství. Na této stránce se mohou dozvědět informace a tipy na aktivní otcovství, jež je chápáno jako pravidelná péče o děti včetně domácích prací s tím spojených.

V roce 2010 obsahovala Aktualizovaná opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí žen a mužů dva úkoly týkající se podpory aktivního otcovství. Jednalo se o úkol pro Ministerstvo práce a sociálních věcí vypracovat informační brožuru pro zaměstnavatele o možnostech podpory sladování profesního a rodinného života, tj. o alternativních formách zaměstnání (např. práce z domova, zkrácené úvazky, flexibilní pracovní doba apod.) a podpoře rodičů na rodičovské a mateřské dovolené. Rovněž pro Ministerstvo práce a sociálních věcí byl zadán úkol informačními prostředky podporovat aktivní otcovství. V rámci plnění tohoto úkolu byl realizován sociologický výzkum s názvem „Podoby otcovství v ČR“ (blíže v kapitole 11.3.4.5).

11.1.4. Mužské organizace a rovné příležitosti žen a mužů

Mužskou organizací zabývající se problematikou prosazování rovných příležitostí žen a mužů je Liga otevřených mužů, o.s. (LOM). Hlásí k zásadám originality (každý muž je originální), odpovědnosti (někteří muži nechtějí vládnout jiným mužům, ale především sobě a nesou za to odpovědnost), otevřenosti (vyrovnání šancí mužů a žen závisí na jejich otevřeném dialogu) a odvahy (odvaha prezentovat mužskou perspektivu v reálných vztazích i studiích týkajících se rovnosti žen a mužů). LOM se v roce 2010 věnoval několika projektům, a to projektům Muži mužům, Táto, máš na to! a Muži do škol!.

11.2. Potírání genderových stereotypů

11.2.1. Média a rovné příležitosti žen a mužů

V roce 2010 byly prezentovány výsledky dalšího cyklu Projektu globálního monitoringu médií (Global Media Monitoring Project, dále též „GMMP“), který mapuje způsob a intenzitu zobrazování žen a mužů v médiích po celém světě. GMMP je největší a nejdéle trvajícím

¹⁵⁶ Blíže viz DUDOVÁ, R.: *Otcovství po rozvodu rodičovského páru*, Sociologický ústav AV ČR v.v.i., Praha: 2008

projektem svého druhu a situaci ve vztahu k rovnosti žen a mužů v médiích mapuje ve 108 zemích.¹⁵⁷

Zpráva GMMP zaměřená na Českou republiku analyzovala zobrazování a účast žen a mužů v pěti celostátních denících, třech televizních a čtyřech rozhlasových stanicích. Z výzkumu mimo jiné vyplynulo, že ženy byly jako ústřední aktérky prezentované zprávy zobrazeny pouze ve 23 % všech zpráv, zatímco muži v 77 %. Muži jsou tak v rámci zpravodajství výrazně více viditelnější než ženy. Výzkum ukázal, že ženy – reportérky podávají zpravodajství ve velké míře o sociálních a právních tématech (64 % těchto zpráv bylo vytvořeno ženami), muži dominují v tématech vztahujících se ke zločinu a násilí (67 % těchto zpráv bylo vytvořeno muži).¹⁵⁸

V roce 2008 přijala Rada EU Závěry rady k odbourávání genderových stereotypů ve společnosti, ve kterých mimo jiné zdůraznila, že tyto stereotypy jsou jednou z nejtrvaleji působících příčin nerovnosti mezi ženami a muži ve všech oblastech a ve všech etapách života. Závěry rovněž připomínají, že sdělovací prostředky, včetně reklamního průmyslu, přispívají k reprodukci kulturně přenášených stereotypů a zobrazení žen a mužů a zároveň mohou hrát zásadní úlohu v boji proti stereotypům a při prosazování nediskriminační a realistické prezentace žen (a dívek) a mužů (a chlapců) ve společnosti.¹⁵⁹

Dne 10. března 2010 byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU o audiovizuálních mediálních službách. Směrnice mimo jiné ukládá členským státům povinnost, aby audiovizuální obchodní sdělení nenarušovala lidskou důstojnost a neobsahovala nebo nepodporovala diskriminaci na základě pohlaví (čl. 9, odst. 1, písm. c) směrnice).

V prosinci roku 2010 vydal Poradní výbor pro rovné příležitosti žen a mužů (dále též „Poradní výbor“), který je zřízen při Evropské komisi, stanovisko k prolamování genderových stereotypů v médiích.¹⁶⁰ Ve svém stanovisku Poradní výbor mimo jiné upozornil na skutečnost, že jen přibližně 10 % z evropských politiků a političek, kterým je v médiích věnována pozornost, jsou ženy. Poradní výbor rovněž vyslovil znepokojení nad způsobem zobrazování žen v reklamách, kdy ženy jsou často zobrazeny v tradičních a na mužích závislých rolích, zejména jako oběti, sexuální objekty anebo obětující se manželky a matky. Stanovisko Poradního výboru obsahuje návrh opatření, která mohou k odbourávání genderových stereotypů prostřednictvím médií přispět.

11.2.2. Reklama

Reklama je v oblasti veřejnoprávní regulována zákonem č. 40/1995 Sb.¹⁶¹ Ten mimo jiné zakazuje reklamu, která je v rozporu s dobrými mravy a která obsahuje diskriminaci z důvodu rasy, pohlaví nebo národnosti nebo která ohrožuje obecně nepřijatelným způsobem mravnost, snižuje lidskou důstojnost či obsahuje prvky pornografie, násilí nebo prvky využívající

¹⁵⁷ Projekt GMMP realizuje Světové asociace pro křesťanskou komunikaci (World Association for Christian Communication). Blíže viz *Who makes the news?* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.whomakesthenews.org/>.

¹⁵⁸ Blíže viz GLOBAL MEDIA MONITORING PROJECT 2010, *National Report: Czech Republic* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.whomakesthenews.org/images/stories/restricted/national/Czech-Republic.pdf>.

¹⁵⁹ Blíže viz RADA EU, *Návrh závěrů Rady: Odbourávání genderových stereotypů ve společnosti*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/08/st09/st09671.cs08.pdf>.

¹⁶⁰ Blíže viz ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on "Breaking gender stereotypes in the media"*. 2010.

¹⁶¹ Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

motivů strachu.¹⁶² Výskyt sexistických a diskriminačních reklam monitorují mimo jiné i některé nestátní neziskové organizace.¹⁶³

Pojmy lidská důstojnost a pornografické prvky jsou neurčité právní pojmy s proměnným obsahem v čase, výklad závisí na aktuálních společenských podmínkách. Dle soudních znalců a soudní judikatury se prvky pornografie rozumí slovní, psaná, zvuková nebo obrazová prezentace podnětů, které mají jediný cíl, a to cíl vyvolat sexuální vzrušení.¹⁶⁴

Dozorovými orgány na úseku veřejnoprávní regulace reklamy jsou zejména Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, Úřad pro ochranu osobních údajů a krajské živnostenské úřady. Samoregulačním dozorovým orgánem reklamy je Rada pro reklamu, která je nestátní neziskovou organizací s pravomocí vydávat nevynutitelná rozhodnutí formou doporučení podle Kodexu reklamy vydaného Radou pro reklamu.

11.3. Role nestátních subjektů, sociálních partnerů, akademické obce a občanské společnosti v prosazování rovných příležitostí žen a mužů

Spolupráce se všemi aktéry, kteří se tématu rovnosti žen a mužů věnují je jednou z klíčových aktivit pro efektivní prosazování rovných příležitostí žen a mužů.

11.3.1. Nestátní neziskové organizace

11.3.1.1. Spolupráce státní správy s nestátními neziskovými organizacemi

V roce 2010 pokračoval model spolupráce navázaný v předešlých letech mezi Radou vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a jejími výbory a zástupkyněmi a zástupci nestátních neziskových organizací. V roce 2010 se na činnosti Rady a jejích výborů podílely následující nestátní neziskové organizace:

Arcidiecézní charita Praha,

Asociace podnikatelek a manažerek,

Asociace mediátorů ČR,

Asociace pro rovné příležitosti žen a mužů,

Česká ženská lobby,

Český svaz žen,

Gender Studies o.p.s.,

Intervenční centrum Praha,

KOORDONA,

Liga otevřených mužů,

Moravská asociace podnikatelek a manažerek,

Nová Trojka,

¹⁶² Blíže viz §2 odst. 3 zákona č. 40/1995 Sb.

¹⁶³ Např. nestátní nezisková organizace NESEHNUTÍ od roku 2009 vyhlašuje soutěž „Sexistické prasátečko“, která má za cíl upozornit na nejvíce sexistické reklamy. Hodnocení probíhá ve dvou kategoriích – hodnocení odborné veřejnosti a hodnocení laické veřejnosti. V roce 2010 v hodnocení veřejnosti „zvítězila“ reklama zámečnické společnosti, na jejímž plakátu byla zobrazena fotografie dívky ve spodním prádle a slogan „Přefízneme, ohneme vše dle vašeho přání“. Odborná porota vybrala billboard stavební firmy s fotografií starší silně nalíčené ženy v natáčkách s nápisem „Regenerace“. Blíže viz NESEHNUTÍ, *Sexistické prasátečko*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://zenskaprava.cz/dlouhodobá-aktivita/sexistické-prasátečko/>>.

¹⁶⁴ Blíže viz např. rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 9 Ca 104/2005-46 ze dne 24. ledna 2007.

Občanská poradna Nymburk,
Otevřená společnost o.p.s.,
Persefona o.s. Brno,
Poradna pro občanství/občanská a lidská práva,
proFem o.p.s.,
Psychocentrum – manželská a rodinná poradna kraje Vysočina,
Rodinné Centrum Paleček,
ROSA o.s.,
SKP-CENTRUM o.s.,
Sít' mateřských center o.s.,
Slovak – Czech Women's Fund,
Spondea o.p.s.

Spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi probíhala i na úrovni jednotlivých rezortů. V poměrně vysoké míře s nestátními neziskovými organizacemi spolupracovaly především MPSV, MŠMT, MV či MZV. Na druhou stranu řada rezortů s těmito organizacemi nespolečně pracuje a ve svých vyhodnoceních úkolu týkajícího se navazování spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi zabývajícími se rovnými příležitostmi žen a mužů žádné neuvádí anebo uvádí organizace, které se prosazováním tohoto principu ve své činnosti nevěnují.¹⁶⁵

11.3.1.2. Činnost nestátních neziskových organizací ve vztahu k prosazování rovnosti žen a mužů

V roce 2010 pokračovaly nestátní neziskové organizace v širokém spektru svých činností v rámci prosazování rovnosti žen a mužů. Jedná se zejména o osvětové a vzdělávací aktivity, advokační činnost, aktivity zaměřené na prevenci různých nežádoucích sociálních jevů, lobbying či poskytování expertízy různým státním orgánům. Shrnutí činnosti všech organizací, které usilují o prosazování rovných příležitostí žen a mužů je nad rámec této Zprávy. Za účelem vypracování této Zprávy byly osloveny nestátní neziskové organizace s prosbou o zaslání zpráv o své činnosti v roce 2010. Na tuto výzvu odpověděly následující organizace Apeiro, Gender Studies, Centrum pro Equality, ROSA a Unie porodních asistentek, jejichž zprávy lze nalézt v příloze Vb. *Informace o činnosti nestátních neziskových organizací, akademické obce a sociálních partnerů v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2010.*

Z činnosti nestátních neziskových organizací věnujících se prosazování rovnosti žen a mužů lze zmínit například:

- Kampaň za udělování preferenčních hlasů ženám ve volbách do PS PČR 2010 (Fórum 50 %),
- Vydání stínových zpráv ke 4. a 5. periodické zprávě o plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen za období od 1. ledna 2004 do 31. července 2008 a k Vyjádření České republiky k Seznamu problémů a otázek k posouzení

¹⁶⁵ Ministerstvo dopravy například uvádí spolupráci s Institutem Jana Pernera či Českou kosmickou kancelář, o.p.s. Ministerstvo životního prostředí uvádí spolupráci mimo jiné i s Českou společností pro ochranu netopýrů či Českou společností ornitologickou.

pravidelných zpráv předložených Výborem pro odstranění diskriminace žen 2010 (Česká ženská lobby, European Roma Rights Centre, Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, International Disability Alliance, Persefona a Disability Alliance),

- Kampaň Zvaž si (svoji) ženu na den rovnosti žen a mužů 19. června 2010 (Česká ženská lobby),
- Symposium Česká prezidentka (Česká prezidentka, Fórum 50 %, Asociace podnikatelek a manažerek),
- Projekt Táto, jak na to (Liga otevřených mužů ve spolupráci s MPSV),
- Běh za ženy v Asii (Centrum proEquality),
- Vydání praktické příručky k gender mainstreamingu v rozvojové spolupráci (Centrum proEquality),
- Vydání zprávy Ženy a česká společnost obsahující hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní a mezinárodní úrovni (Peking +15) (Centrum proEquality).

11.3.2. Sociální partneři

Stejně tak jako nestátní neziskové organizace jsou v Radě vlády pro rovné příležitosti a jejich výborech zastoupeni i sociální partneři. V Radě v roce 2010 zasedala předsedkyně Výboru Českomoravské konfederace odborových svazů pro rovné příležitosti žen a mužů a předseda Konfederace zaměstnavatelských a podnikatelských svazů ČR.

11.3.2.1. Českomoravská konfederace odborových svazů

V rámci vnitřní činnosti Českomoravské konfederace odborových svazů (dále též ČMKOS) bylo důležitou událostí roku 2010 schválení změn Statutu ČMKOS, které vede k výraznějšímu posílení principu gender mainstreaming.¹⁶⁶ Došlo ke zvýšení zastoupení žen v rozhodovacích funkcích ve strukturách ČMKOS – ve tříčlenném vedení je jedna žena a na pozici vedoucích jednotlivých odborových svazů jsou ženy zastoupeny z 31,2 % (což se však stále nepřibližuje 45,5% zastoupení žen v členské základně ČMKOS).

I v roce 2010 se ČMKOS nadále soustředila zejména na projevy diskriminace na pracovišti a zabývala se rovněž dopady světové finanční krize na situaci žen. Dle informací ČMKOS z poznatků Mezinárodní organizace práce vyplývá, že, přestože se v počátku krize zdálo, že zasáhla více pracovních míst, kde pracují tradičně muži, současná dramatická úsporná opatření vytvářejí velký tlak na pracovní místa ve veřejných službách, kde jsou zaměstnány především ženy. Situace žen se kromě krácení mezd a ztráty pracovních míst zhoršuje i ubýváním zařízení péče o děti.

V souvislosti s přijatými vládními reformami v sociální a pracovní oblasti ČMKOS ve své Informaci o činnosti ČMKOS týkající se rovných příležitostí žen a mužů v roce 2010 uvádí, že s těmito reformami zásadně nesouhlasí, neboť vážně narušují sociální soudržnost a zásadně zasahují do procesu, který má vést k rovným příležitostem pro ženy a muže. Skutečnost, že ženy jsou v důsledku své koncentrace ve veřejném sektoru trhu práce velmi citlivé

¹⁶⁶ Blíže viz Blíže viz ČMKOS v příloze Vb. Informace o činnosti nestátních neziskových organizací, akademické obce a sociálních partnerů v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2010.

na rozpočtové škrty, k nimž se v současné době přistupuje, potvrzuje i Sociologický ústav Akademie věd.¹⁶⁷

11.3.2.2. Svaz průmyslu a dopravy

Svaz průmyslu a dopravy (dále též „SP“) jako největší zaměstnavatelská organizace v České republice usiluje o posilování konkurenceschopnosti a tvorbu pracovních míst. V rámci své činnosti respektuje princip nediskriminace a podporuje rovné příležitosti žen a mužů. K tomuto účelu je při SP zřízena Pracovní skupina pro rovné příležitosti, která sleduje legislativu v této oblasti a zvyšuje povědomí členské základny o otázkách rovných příležitostí.¹⁶⁸

11.3.3. Akademická obec

Akademická obec hraje při prosazování rovných příležitostí žen a mužů klíčovou roli. Univerzity, vysoké školy a odborná pracoviště přispívají svou expertízou k efektivnímu prosazování rovnosti žen a mužů na všech úrovních, velkou měrou se podílí na šíření všeobecného povědomí o rovnosti žen a mužů a jsou zodpovědné za vzdělávání budoucích odborníků v této oblasti.

Akademická obec je rovněž aktivně zahrnuta do činnosti Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a jejich výborů. V roce 2010 byly v Radě zastoupeny tyto vědecké a akademické instituce: Sociologický ústav Akademie věd, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy a Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.

V roce 2010 byly publikovány výsledky několika významných akademických studií. Sociologický ústav AV ČR například vydal publikaci *Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí: analýza, souvislosti, řešení*, která odhalila, že 67 % dotázaných se na vybrané fakultě setkala s nějakou z forem obtěžování, mezi něž autorky studie počítaly i tzv. znevažující komentáře, vtipy, narážky na vzhled atd.¹⁶⁹ V rámci této studie byla zároveň formulována základní opatření, která lze proti sexuálnímu obtěžování využít. Sociologický ústav rovněž publikoval studii zaměřenou na postavení žen ve vědě a výzkumu pod názvem *Monitorovací zpráva o stavu genderové rovnosti v oblasti vědy a výzkumu za rok 2009*.¹⁷⁰ Studie detailně dokládá nerovné postavení žen v rámci české vědy a výzkumu a kritice podrobuje aktivity státní správy na potírání těchto nerovností (které označuje jako „strategii nečinnosti“).

11.3.4. Výzkumy veřejného mínění a sociologické výzkumy

Výzkumy veřejného mínění pomáhají identifikovat jednak pohled společnosti na různé otázky ve vztahu k rovnosti žen a mužů a jednak přispívají k odhalování stereotypních představ o postavení žen a mužů.

¹⁶⁷ Blíže viz zpráva Sociologického ústavu v příloze Vb. *Informace o činnosti nestátních neziskových organizací, akademické obce a sociálních partnerů v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2010*.

¹⁶⁸ Blíže viz zpráva Svazu průmyslu a dopravy v příloze Vb. *Informace o činnosti nestátních neziskových organizací, akademické obce a sociálních partnerů v oblasti prosazování rovnosti žen a mužů v roce 2010*.

¹⁶⁹ Blíže viz VYHLÍDALOVÁ, M., ŠALDOVÁ, K., TUPÁ, B., *Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí: analýza, souvislosti, řešení*. 2010. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

¹⁷⁰ Blíže viz TENGLEROVÁ, H. *Monitorovací zpráva o stavu genderové rovnosti v oblasti vědy a výzkumu za rok 2009*. 2010. Praha: Sociologický ústav AV ČR. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.zenyaveda.cz/html/downloaddoc.php?id=288>.

11.3.4.1. Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy

V roce 2010 byl pro Úřad vlády realizován průzkum veřejného mínění s názvem „Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy“.¹⁷¹ Tento výzkum je zpracováván kontinuálně od roku 2002. Z výzkumu pro rok 2010 mimo jiné vyplynulo, že většina české společnosti (68 % respondentů) je přesvědčena, že ženy mají horší možnost mít za stejnou práci stejný plat anebo že ženy mají lepší možnost získat dítě po rozvodu do výchovy (tento názor sdílí 73 % respondentů). Stejně tak většina české společnosti (85 % respondentů) si myslí, že ženy a muži by se měli výchově a péči o děti věnovat ve stejné míře.

11.3.4.2. Rodinná politika

Centrum pro výzkum veřejného mínění (dále též „CVVM“) v listopadu 2010 provedlo výzkum v oblasti rodinné politiky. Z výzkumu vyplývá, že 87 % respondentů je pro podporu pružné pracovní doby nebo zkrácených úvazků pro rodiče s malými dětmi. Česká veřejnost rovněž podporuje provozování družiny u každé základní školy (82 %), zvýšení počtu mateřských školek (81 %), snížení daní pro osoby s nezaopatřenými dětmi (79 %) a vícerychlostní rodičovskou dovolenou (58 %).¹⁷²

11.3.4.3. Role žen a mužů

Vnímání rolí žen a mužů v některých oblastech popisuje další výzkum CVVM publikovaný v únoru 2010. Dle tohoto výzkumu si 74 % české populace myslí, že vaření by se měly věnovat ženy více než muži. Většina respondentů (70 %) je zároveň toho názoru, že odpovědnost za finanční zajištění domácnosti leží na mužích. Zároveň se většina populace domnívá, že ženy a muži by se měli stejně věnovat svým zájmům (90 %), vzdělávat se (79 %), pečovat o děti (55 %) a usilovat o kariéru (51 %).¹⁷³

11.3.4.4. Platová diskriminace

V oblasti platové diskriminace žen přinesl zajímavé údaje výzkum společnosti SANEP. Dle výzkumu se tři čtvrtiny (75,7 %) respondentů domnívají, že v České republice existuje platová diskriminace žen. Většina české populace (69,1 %) si rovněž myslí, že v České republice existuje i jiná než platová diskriminace žen a že ve vztahu k efektivitě práce jsou obě pohlaví rovnocenná (72,1 %). Tento výzkum rovněž ukázal podporu aktivitám Evropské unie na poli boje proti platové diskriminaci žen, kdy opatření EU ke snižování platových rozdílů mezi muži a ženami podporuje 72,6 % respondentů.

11.3.4.5. Podoby otcovství v ČR

Podrobnou analýzu otcovství nabízí sociologický výzkum Podoby otcovství v ČR¹⁷⁴, zpracovaný v rámci projektu „Táto, jak na to“. Z výsledku výzkumu je mimo jiné patrné, že drtivou většinu činností spojených s každodenní péčí o děti a zajišťování domácnosti mají na starost ženy – matky. Zapojení otců do péče o nemocné dítě (15 %), vyzvedávání dětí (27 %) či uspávání (30 %) je výrazně nižší než zapojení matek do těchto činností. Naopak

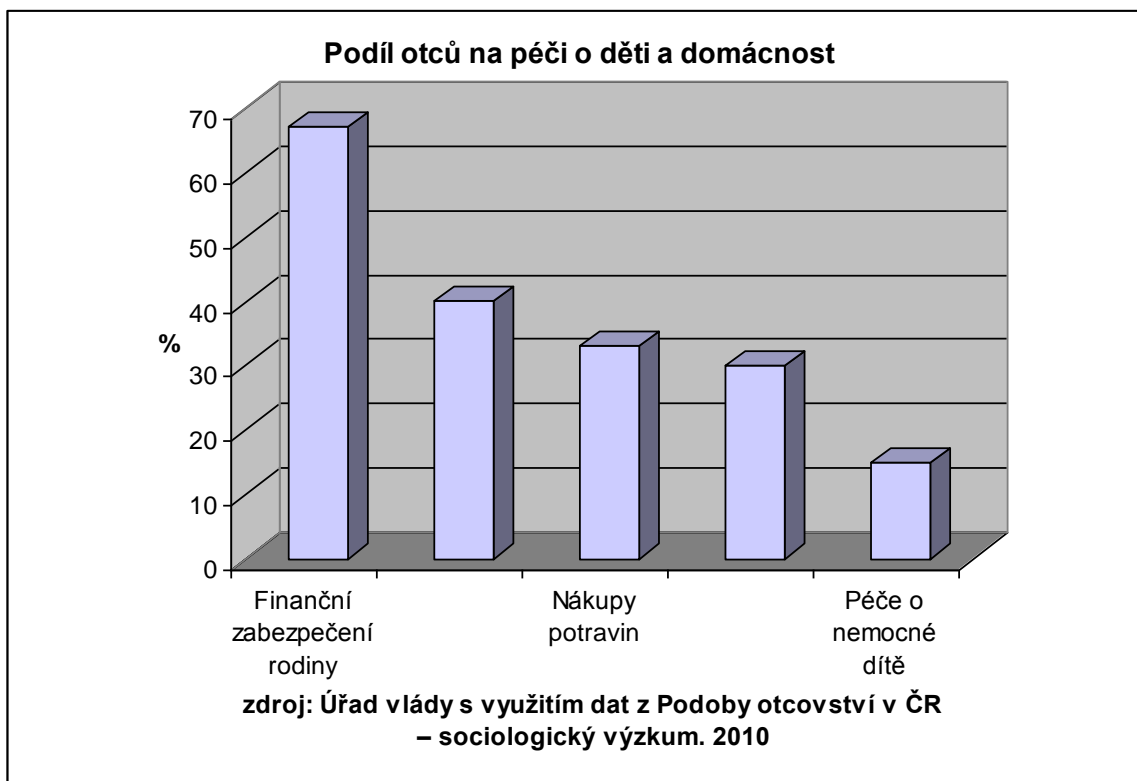
¹⁷¹ Výzkumy z let 2002 – 2010 jsou dostupné na internetových stránkách Úřadu vlády. Blíže viz ÚŘAD VLÁDY, *Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy – průzkumy veřejného mínění 2002-2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/trendy-socialne-politickych-mechanismu-ovlivnujících-genderove-vztahy---pruzkumy-verejneho-mineni-2002---2009-40554/>>.

¹⁷² Blíže viz CVVM, *Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101073s_es101213.pdf>.

¹⁷³ Blíže viz CVVM, *Role žen a mužů*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101001s_ov100201.pdf>.

¹⁷⁴ Blíže viz *Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.tatojaknato.cz/images/docs/zaverecna-zprava-podoby-otcovstvi.pdf>>.

otcové se ve zvýšené míře podílí na finančním zabezpečení rodiny (67 %) a zajišťování rodinné dovolené (54 %).

Na základě výzkumu Podoby otcovství v ČR byla vytvořena typologie otců na tzv. aktivní otce (mají podíl na činnostech související s péčí o děti v průměru více než 30 %), průměrně aktivní otce (20 – 30 %) a méně aktivní otce (do 20 %). Z této typologie vyplynul typický obraz aktivního otce, kdy jde o mladší otce, převážně s VŠ nebo SŠ vzděláním, žijících ve větších městech, s nadprůměrnou účastí u porodu dětí a převažujícím liberálním stylem výchovy. Naopak méně aktivní otcové jsou typicky otcové staršího věku s nižším vzdělanostním stupněm, nižší účastí u porodu a žijící v menších městech.

11.3.4.6. Manželství a rodičovství

Zajímavá zjištění v oblasti postojů české veřejnosti vůči manželství a rodičovství přinesl výzkum CVVM z listopadu 2010. Výzkum ukázal, že od roku 2003 výrazně klesá počet lidí, kteří se ztotožňují s tvrzením, že pro výchovu dětí je velmi důležité, aby měli jejich rodiče uzavřený sňatek (v roce 2003 tento názor zastávalo 52 % populace, zatímco v roce 2010 již jen 31 %).¹⁷⁵

11.3.4.7. Eurobarometr – Rovnost žen a mužů v EU

Srovnání postojů české společnosti k rovnosti žen a mužů nabízí výzkumy Eurobarometru. V únoru 2010 Eurobarometr publikoval výzkum Rovnost žen a mužů v EU v roce 2009, který zahrnoval vzorek 26 470 občanů ze všech 27 členských zemí Evropské unie.¹⁷⁶ Z výzkumu mimo jiné vyplývá, že většina populace EU (66 %) se domnívá, že v uplynulých deseti letech došlo k posílení rovnosti žen a mužů v jejich zemi, přičemž Česká republika v tomto ohledu kopíruje průměr EU (tento názor sdílelo 67 % respondentů z ČR). Z výzkumu dále vyplývá,

¹⁷⁵ Blíže viz CVVM, *Rodinné hodnoty a postoje k manželství*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101080s_ov101221.pdf>.

¹⁷⁶ Blíže viz EUROBAROMETER, *Gender equality in the EU in 2009: Report*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_326_en.pdf>.

že většina české populace se domnívá, že je dobře obeznámena se svými právy v různých oblastech vztahujících se k rovným příležitostem žen a mužů. Dle výzkumu dále v České republice ve velké míře přetrvávají sexistické stereotypy, zejména na pracovišti (tento názor uvedlo 61 % respondentů z ČR, přičemž průměr EU je 54 %).

Zajímavé srovnání výzkum Eurobarometr nabídl i v oblasti zapojení mužů do povolání, která souvisí s péčí o děti. Zatímco vyšší zapojení mužů do těchto zaměstnání ve Švédsku (88 %), Dánsku (85 %) a Finsku (79 %) podporuje naprostá většina obyvatel, v České republice je to jen 29 % (nižší podporu zapojení mužů do těchto povolání vykazali jen respondenti a respondentky z Rumunska – 23 %). Data dále ukázala, že většina Evropanů považuje za naléhavé podniknout opatření v boji proti násilí na ženách (90 %) a v boji proti riziku chudoby, kterému ve zvýšené míře čelí ženy (92 %). Většina české společnosti (54 %) se rovněž domnívá, že aktivity na poli dosahování rovnosti žen a mužů by měly být prováděny společně v rámci Evropské unie.

11.3.4.8. Zaostrěno na ženy a muže a Ženy a muži v datech

Komplexní statistické informace vztahující se k rovnosti žen a mužů v různých oblastech společenského a ekonomického života každoročně zveřejňuje Český statistický úřad v publikaci *Zaostrěno na ženy a muže* a její anglické mutaci.¹⁷⁷ Podrobné statistiky Český statistický úřad vydává rovněž v publikaci *Ženy a muži v datech*, která vychází ve tříletých etapách.¹⁷⁸

12. Závěr

V roce 2010 došlo k několika významným událostem ve vztahu k mezinárodní a evropské dimenzi prosazování rovných příležitostí žen a mužů. V rámci OSN došlo k založení orgánu na podporu práv žen a rovnosti žen a mužů s názvem UN Women a rok 2010 byl rokem 15. výročí přijetí Pekingské akční platformy. V rámci činnosti Evropské unie bylo klíčovou událostí uplynulého roku přijetí Strategie pro rovnost žen a mužů 2010 – 2015, základního koncepčního dokumentu EU v oblasti prosazování rovných příležitostí žen a mužů.

Mezi nejvýznamnějšími událostmi roku 2010 ve vztahu k prosazování rovnosti žen a mužů je třeba zmínit také přeložení 4. a 5. periodické zprávy o plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen Výboru pro odstranění diskriminace žen a její projednání za účasti české delegace v říjnu 2010. V závěrečných doporučeních se Výbor zaměřil např. na otázky viditelnosti Úmluvy, ochranu práv soudy, dočasná zvláštní opatření, stereotypy, násilí na ženách, účast žen na politickém a veřejném životě, zaměstnání, zdravotnictví či sociální vyloučení některých skupin žen. Aktualizovaná opatření Priorit a postupů vlády při prosazování rovných příležitostí pro ženy a muže, jež jsou přílohou návrhu usnesení k tomuto materiálu, zahrnují také jednotlivé úkoly, které by měly napomoci při efektivním naplňování mezinárodní Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace jako součásti právního řádu České republiky.

Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů se v roce 2010 sešla třikrát. Její činnost byla nicméně do značné míry ovlivněna vznikem nové vlády. V období od července 2010 nebyla pozice předsedy této Rady obsazena a nebylo tedy možné jednání Rady svolat, stejně jako obměnit její složení v návaznosti na personální změny na jednotlivých rezortech v Radě zastoupených. Rada přijala v roce 2010 usnesení a doporučení např. k tématu genderové rovnosti ve vědě, k vyváženému zastoupení žen a mužů v poradních orgánech vlády, k

¹⁷⁷ Blíže viz ČSÚ, *Zaostrěno na ženy a muže 2010*. 2011. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/publ/1413-10->.

¹⁷⁸ Blíže viz ČSÚ, *Ženy a muži v datech 2008*. 2009 [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/publ/1415-08-2008>.

Evropské chartě za rovnost žen a mužů na úrovni měst a obcí či k potřebě věnovat se problematice sexuálního obtěžování v oblasti vzdělávání či zaměstnání.

V souvislosti s činností samotného oddělení rovnosti žen a mužů je třeba konstatovat, že jeho činnost byla v průběhu roku 2010 značně omezena. Jednalo se o organizační změny a personální redukci pouze na tři osoby a také o předání agendy týkající se rovných příležitostí žen a mužů na evropské úrovni, kterou převzal jiný útvar Úřadu vlády.

V roce 2010 probíhaly též intenzivní práce na finalizaci Národního akčního plánu prevence domácího násilí na léta 2010 – 2014, který byl následně vládou pro roky 2011 – 2014 schválen na jednání dne 13. dubna 2011. Materiál vymezuje úkoly pro jednotlivé rezorty v těchto oblastech: Podpora osob ohrožených domácím násilím, Děti ohrožené domácím násilím, Práce s násilnými osobami, Vzdělávání a interdisciplinární spolupráce, Společnost a domácí násilí, Analýzy a studie a Legislativa. Úplná a efektivní realizace opatření obsažených v NAP DN by měla vést ke snížení počtu útoků a obětí domácího násilí v české společnosti a měla by přispět k eliminaci škodlivých důsledků s domácím násilím spojených.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

1. *Action Plan „Taking Up The Challenge Of The Achievement Of De Jure And De Facto Gender Equality“*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7\(2010\)2_ActionPlan_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7(2010)2_ActionPlan_en.pdf)>.
2. ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on “Breaking gender stereotypes in the media”*. 2010.
3. ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on the EU strategy on violence against women and girls*. 2010.
4. ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on the future of gender equality policy after 2010*. 2010.
5. ADVISORY COMMITTEE ON EQUAL OPPORTUNITIES FOR WOMEN AND MEN, *Opinion on flexible and part-time working arrangements and the gender dimension of the labour market*. 2010.
6. CENTRUM PRO VÝZKUM VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ, SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, V.V.I. *Role žen a mužů* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101001s_ov100201.pdf>.
7. COUNCIL OF EUROPE, *Draft Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.coe.int/t/DGHL/StandardSetting/Violence/CAHVIO%202011%20205_en.pdf>.
8. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council Conclusions on strengthening the commitment and stepping up action to close the gender pay gap, and on the review of the implementation of the Beijing Platform for Action*. 2010.
9. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council Conclusions on the Eradication of Violence Against Women in the European Union*. 2010.
10. COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, *Council Conclusions on the Support of the implementation of the European Commission’s Strategy for Equality between women and men 2010-2015*. 2010.

11. COUNCIL OF EUROPE. *Recommendation Rec(2003)3 of the Committee of Ministers to member states on balanced participation of women and men in political and public decision making*. 2003
12. CVVM, *Názory občanů na vybraná opatření v rodinné politice*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101073s_es101213.pdf>.
13. CVVM, *Rodinné hodnoty a postoje k manželství*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101080s_ov101221.pdf>.
14. CVVM, *Role žen a mužů*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101001s_ov100201.pdf>.
15. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Harmonizace pracovního a rodinného života*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/czam050611analyza11.doc>>
16. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, *Zaostřeno na ženy a muže 2010*. 2011. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/publ/1413-10->>.
17. *Declaration on the occasion of the fifteenth anniversary of the Fourth World Conference on Women*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?OpenAgent&DS=E/CN.6/2010/L.1&Lang=E>>.
18. DEPARTMENT OF STATE, USA, *Trafficking in Persons Report, 10th Edition*. 2010. s. 129 [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.state.gov/documents/organization/142979.pdf>>.
19. DUDOVÁ, R.: *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*, Sociologický ústav AV ČR v.v.i., Praha: 2008
20. EUROBAROMETER, *Gender equality in the EU in 2009: Report*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_326_en.pdf>.
21. EUROPEAN COMMISSION, *Access to healthcare and long-term care: equal for women and men? Final Synthesis Report*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=558&type=2&furtherPubs=yes>>.
22. EUROPEAN COMMISSION, *Ethnic minority and Roma women in Europe - A case for gender equality?* 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=492&type=2&furtherPubs=yes>>.
23. EUROPEAN COMMISSION, *Flexible working time arrangements and gender equality - A comparative review of 30 European countries*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=585&type=2&furtherPubs=yes>>.
24. EUROPEAN COMMISSION, *Network of Experts*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en>>.
25. EUROPEAN COMMISSION, *Report on Progress on Equality between Women and Men in 2010*. 2011. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6562&langId=en>>.
26. EUROPEAN COMMISSION, *Violence against women and the role of gender equality, social inclusion and health strategie*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=748&langId=en&pubId=600&type=2&furtherPubs=yes>>.
27. EUROPEAN PEACEBUILDING LIASON OFFICE, *UNSCR 1325 in Europe: 21 case studie sof implementation*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.peacewomen.org/assets/file/Resources/NGO/1325_nat_unscr1325ineurope_2010.pdf>.

28. EVROPSKÁ KOMISE, *Evropa 2020*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://ec.europa.eu/europe2020/index_cs.htm>
29. EVROPSKÁ KOMISE, *Plán pro dosažení rovnosti žen a mužů 2006 – 2010*. [online] [cit. 2011-01-06] URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0092:FIN:CS:PDF>>.
30. EVROPSKÁ KOMISE, *Strategie pro rovnost žen a mužů 2010-2015*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0491:FIN:CS:PDF>>.
31. EVROPSKÁ KOMISE, *Zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=685&langId=cs>>
32. FACTUM INVENIO, *Závěrečná zpráva Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňující genderové vztahy IX*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Trendy_2010_zaverecna-zprava.pdf>.
33. *Five-year Review of the implementation of the Beijing Declaration and Platform for Action (Beijing + 5) held in the General Assembly, 5 – 9 June 2000* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/beijing+5.htm>>.
34. GLOBAL MEDIA MONITORING PROJECT 2010, *National Report: Czech Republic* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.whomakesthenews.org/images/stories/restricted/national/Czech-Republic.pdf>>.
35. HAVELKOVÁ, B., *Úvodní příspěvek na kulatém stole: Znásilnění – opomíjená problematika v ČR*. 2009. s. 8. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.proequality.cz/res/data/007/000813.pdf>>.
36. HOEKSTRA, V. *Increasing the Gender Diversity of High Courts: A Comparative View*. 2010. *Politics & Gender*, 6, s. 474-484.
37. JOY, L., CARTER, N., *The Bottom Line: Corporate Performance and Women's Representation on Boards*. Catalyst Inc. 2007. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.catalyst.org/publication/200/the-bottom-line-corporate-performance-and-womens-representation-on-boards>>
38. KOTIRANDA, A., KOVALAINEN, A., ROUVINEN, P., *Female Leadership and Firm Profitability*. 2007. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/files/2133_Analyysi_no_003_eng_FemaleLeadership.pdf>
39. MCKINSEY COMPANY, *Women at the top of corporations: Making it happen*. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.mckinsey.com/locations/paris/home/womenmatter/pdfs/Women_matter_oct_2010_english.pdf>.
40. MPSV, *Podoby otcovství v ČR – sociologický výzkum*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://web.ilom.cz/downloads/Podoby_otcovstvi_v_CR%20-%20prezentace_konference.ppt>
41. MŠMT: *Udělení Ceny Milady Paulové v oboru ekonomie za rok 2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/udeleni-ceny-milady-paulove-v-oboru-ekonomie-za-rok-2010>>.
42. MV, *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2010*. s. 5. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2010.aspx>>.

43. MV, *Národní strategie boje proti obchodování s lidmi (pro období let 2008-2011)*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/obchod-s-lidmi-dokumenty-924305.aspx>>.
44. MV, *Zpráva o stavu obchodování s lidmi v České republice za rok 2009*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-obchod-lidmi-2009-pdf.aspx>>.
45. MZV, *Koncepce transformační politiky*. s. 6 [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.mzv.cz/file/517290/NOVA_KONCEPCE_TP_final.doc>.
46. MZV, *Koncepce zahraniční rozvojové spolupráce České republiky na období 2010-2017*. s. 19 [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.mzv.cz/public/5b/5c/67/501254_391744_Koncepce_ZRS.doc>.
47. *Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/schvalen-narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-20112014-83241/>>.
48. NESEHNUTÍ, *Sexistické prasátečko*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://zenskaprava.cz/dlouhodobá-aktivita/sexisticke-prasatecko/>>.
49. NORWEGIAN MINISTRIES, *Action Plan for Combating Female Genital Mutilation 2008-2011*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Kjonnslmlestelse/Handlingsplan_kjønns_l_eng_nett.pdf>.
50. OTEVŘENÁ SPOLEČNOST - CENTRUM PROEQUALITY, *Ženy a Česká společnost, Hodnocení implementace Pekingské akční platformy na národní úrovni (Peking +15)*. s. 5. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.proequality.cz/res/data/007/000852.pdf>>.
51. *Outcomes of the Global 15-year review process in the 54th session of the Commission on the Status of Women*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing15/outcomes.html>>.
52. POLICIE ČR, *Statistiky*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.policie.cz/policie-cr-web-informacni-servis-statistiky.aspx>>.
53. PORTÁL O ŠKOLSTVÍ A VZDĚLÁVÁNÍ, *Statistické údaje o školství v ČR*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://app.edu.cz/portal/page?_pageid=33,273922&_dad=portal&_schema=PORTAL&c_id=177&_piref33_273923_33_273922_273922.instance_id=146308>.
54. *Questionnaire to Governments on Impementation of the Beijing Declaration and Platform for Action (1995) and the Outcomes of the Twenty-Third Special Session of the General Assembly (2000)* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://live.unece.org/fileadmin/DAM/Gender/documents/Beijing+15/Czech%20Republic.pdf>>.
55. RADA EVROPSKÉ UNIE, *Návrh závěrů Rady: Odbourávání genderových stereotypů ve společnosti*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/cs/08/st09/st09671.cs08.pdf>>.
56. RADA EVROPSKÉ UNIE, *Závěry předsednictví - 23. a 24. března 2006, Příloha 2* [online] [cit. 2011-01-06] URL: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=DOC/06/1&format=PDF&aged=1&language=CS&guiLanguage=en>>.
57. RADA VLÁDY PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ, *Výroční zpráva za rok 2009*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/dokumenty/Vyrocní-zprava-za-rok-2009.pdf>>.
58. RADA VLÁDY PRO ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ, *Záznam ze zasedání Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů ze dne 23. února 2010*. [online] [cit. 2011-

- 07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/rada-pro-rovne-prilezitosti/cinnost/Zaznam-ze-zasedani-Rady-230210-final.doc>>.
59. RAKUŠANOVÁ, P. *Česká politika: Ženy v labyrintu mužů?* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://padesatprocent.cz/docs/zeny-labyrint-muzu.pdf>>.
 60. Resolution „Bridging The Gap Between De Jure And De Facto Equality To Achieve Real Gender Equality“. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7\(2010\)1_resolution_en.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/05conferences/ministerial-conferences/7th-Ministerial%20Conference/MEG-7(2010)1_resolution_en.pdf)>.
 61. ŘEZANKA, M., *Seminář k Gender Pay Gap*. Demografie. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=738>.
 62. SMIGGELS KAVKOVÁ, J. *Voliči a voličky si vybrali – zastoupení žen v PSP roste*. FÓRUM 50 %. 2010. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://padesatprocent.cz/cz/zpravodajstvi/preferencni-hlasy-zabraly-zastoupeni-zen-v-psp-roste>>.
 63. *Soutěž Úřad roku „Půl na půl“*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.mvcr.cz/clanek/soutez-urad-roku-pul-na-pul.aspx>>.
 64. *Statement by H.E. Mr. Czeslaw Walek, Head of the Czech Delegation, Deputy Minister for Human Rights of the Czech Republic at 54th session of the Commission on the Status of Women, High Level Plenary*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing15/general_discussion/Czech%20Republic.pdf>.
 65. STEM, *Shrnutí základních výsledků výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s.* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.stem.cz/clanek/1145>>.
 66. SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY, *Příručka k provádění Evropské charty pro rovnost žen a mužů*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/rovne-prilezitosti/prirucka-k-provadeni-evropske-charty-pro-rovnost-zen-a-muzu.aspx>>.
 67. TENGLEROVÁ, H. *Monitorovací zpráva o stavu genderové rovnosti v oblasti vědy a výzkumu za rok 2009*. 2010. Praha: Sociologický ústav AV ČR. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.zenyaveda.cz/html/downloaddoc.php?id=288>>.
 68. TENGLEROVÁ, H.: *Postavení žen v české vědě a aktivity na jejich podporu: Monitorovací zpráva za rok 2009*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 2010. s. 9. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.zenyaveda.cz/html/downloaddoc.php?id=288>>.
 69. *The United Nations Fourth World Conference on Women*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/plat1.htm>>.
 70. UN CEDAW, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>.
 71. UN CEDAW, *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Czech Republic*. Para. 16, 17. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/concluding_observations_47th_Session_ENG.pdf>.
 72. UNITED NATIONS: *Beijing Platform for Action*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/decision.htm>>.
 73. ÚŘAD VLÁDY, *Obhajoba CEDAW 2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/priprava-obhajoby-cedaw-2010-70235/>>.

74. ÚŘAD VLÁDY, *Programové prohlášení Vlády České republiky*, 4. srpna 2010. s. 23. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf>.
75. ÚŘAD VLÁDY, *Trendy sociálně politických mechanismů ovlivňujících genderové vztahy – průzkumy veřejného mínění 2002-2010*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/trendy-socialne-politickych-mechanismu-ovlivnujicich-genderove-vztahy---pruzkumy-verejneho-mineni-2002---2009-40554/>>.
76. ÚŘAD VLÁDY, *Vyjádření České republiky k Seznamu problémů a otázek k posouzení pravidelných zpráv předložených Výborem pro odstranění diskriminace žen*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/ministri-pri-uradu-vlady/michael-kocab/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/cedaw/dodatecne-dotazy-a-oodpovedi-CEDAW-final-MZV-verze-cerven-2010.doc>>.
77. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, *Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení v přístupu k předškolnímu vzdělávání*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/diskriminace/Doporučení-skolky-orig.pdf>
78. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, *Doporučení veřejného ochránce práv k naplňování práva na rovné zacházení s žadateli o pronájem obecního bytu*, 2010, [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/diskriminace/Obecni_byty.pdf>
79. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, *Volný vstup pro ženy na fotbalové utkání – spis 139/2010/DIS/JKV*, [online] [cit. 2011-22-07] URL: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Kauzy/sluzby/139-2010-DIS-JKV.pdf
80. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, *Závěrečné stanovisko Veřejného ochránce práv ve věci sterilizací prováděných v rozporu s právem a návrhy opatření k nápravě*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/STANOVISKA/2005-2007/Sterilizace.pdf>
81. VYHLÍDALOVÁ, M., ŠALDOVÁ, K., TUPÁ, B., *Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí: analýza, souvislosti, řešení*. 2010. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
82. VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ, *IT sluší i dívkám – na FIT v Brně pro ně pořádají letní školu IT*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.vutbr.cz/zivot-na-vut/fakta-o-vut/vut-a-media-f19526/it-slusi-i-divkam-na-fit-vut-v-brne-pro-ne-poradaji-letni-skolu-it-d43792>>
83. *Who makes the news?* [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.whomakesthenews.org/>>.
84. WORLD HEALTH ORGANIZATION, *Female genital mutilation*. [online] [cit. 2011-07-04] URL: <<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/index.html>>.

Soudní rozhodnutí

85. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. června 2010, sp. zn. 8 Azs 12/2010 – 64
86. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. září 2009, sp. zn. 6 Tdo 1110/2009
87. Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 9 Ca 104/2005-46 ze dne 24. ledna 2007
88. Rozsudek SDEU ve věci Dita Danosa v. LKB Lizings SIA, ze dne 11. listopadu 2010, sp. zn. C-232/09, para 70.

89. Rozsudek SDEU ve věci Pensionsversicherungsanstalt v. Christiane Kleist ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. C-356/09, para 46.
90. Rozsudek SDEU ve věci Sanna Maria Parviainen v. Finnair Oyj ze dne 1. července 2010, sp. zn. C-471/08, para 60.

Právní předpisy

91. z.č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
92. z.č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání
93. z.č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů
94. z.č. 251/2005 Sb., o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů
95. z.č. 262/2006 S., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
96. Směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky.
97. Směrnice Rady 86/613/EHS ze dne 11. prosince 1986 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné, včetně oblasti zemědělství, a o ochraně v mateřství.
98. Úmluva OSN o odstranění všech forem diskriminace žen
99. Římský statut Mezinárodního trestního soudu.